

Torsdagen den 17 april

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 9 innevarande månad.

§ 2 Om kärnkraftsreaktorsprogrammet

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Nils Hjorths* (s) den 25 mars anmälda fråga, 1979/80:398, dels *Oswald Söderqvists*, (vpk) den 27 mars anmälda fråga, 1979/80:404, och anförde:

Herr talman! Nils Hjorth har frågat om jag är beredd att medverka till att bygga färdigt och ta i drift de tolv reaktorer som en majoritet av svenska folket i val sagt ja till. Oswald Söderqvist har frågat om jag anser det riktigt att svenska folket sagt absolut ja till tolv reaktorer. Jag besvarar frågorna tillsammans.

Av röstsedlarna vid folkomröstningen framgår att både de väljare som röstade på linje 1 och de som röstade på linje 2 uttalade sig för användning av "högst de 12 kärnkraftsreaktorer som i dag är i drift, färdiga eller under arbete". Det ankommer i första hand på ägarna till den ännu inte byggda tolfte reaktorn och på de politiska partier som stödde de nämnda folkomröstningslinjerna att avgöra, om det av folkmajoriteten godtagna tolvreaktorsprogrammet skall förverkligas fullt ut.

Nils Hjorth vill jag kort och gott svara, att centern förklarar sig beredd att godta folkomröstningens utslag ända sedan partiet först förde fram kravet på en sådan omröstning. Det beskedet har det sedan inte funnits någon anledning att ändra på.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan var de uttalanden som omedelbart efter folkomröstningen gjordes av olika centerpartistiska politiker. Uttalandena gick ut på att tolvreaktorsprogrammet inte skulle fullföljas. Det talades om kompromisser och om fortsatta diskussioner rörande hur många reaktorer som skulle byggas färdiga. Även statsministerns eftervalskommentarer kunde ge anledning till en sådan tolkning. Det var enligt min mening ganska uppseendeväckande, då en stor majoritet av svenska folket sagt ja till linjerna 1 och 2 och då partierna i förväg sagt sig vilja följa folkomröstningens utslag.

Jag vill erinra om att statsministern i ett frågesvar i riksdagen den 8

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Om kärnkraftsre-
aktorsprogrammet*

november förra året sade följande: "Skulle det mot förmodan bli ja-seger får regering och riksdag under dessa omständigheter självfallet i demokratisk ordning böja sig för folkets utslag på samma sätt som de måste foga sig i en avveckling av kärnkraften vid övervikt för nej-alternativet."

I linje 2:s upprop till Sveriges folk kan man läsa bl. a. följande: Sverige har i dag kärnkraft. Sex aggregat är i drift. ytterligare fyra är färdiga och två under arbete. Ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skall förekomma. De tolv reaktorer som är färdiga eller under arbete används längst under sin tekniska livslängd, ca 25 år.

Det torde därför inte behöva råda någon oklarhet om vad som avsågs på den punkten – inte ens för landets statsminister och centerpartiet. Valet i folkomröstningen gällde alltså sex eller tolv reaktorer under viss tid.

Nu har centerpartiet i dagspressen gått ut med stora annonser i vilka man säger sig respektera folkets vilja. Svenska folket har sagt sitt, och centern respekterar folkviljans utslag, står det i annonsen. Och jag är glad över att kunna konstatera att statsministern i sitt svar till mig i dag vidhåller att han är beredd att godta folkomröstningens utslag. Det är positivt, och det måste innebära att centerpartiet är berett att följa det alternativ som folket har sagt ja till i folkomröstningen. Man kan säga att statsministern också har bekräftat det i och med att han givit tillstånd till laddning av reaktorerna 7-10. Anledningen till att jag var så angelägen om att få detta besked nu är den oro som funnits och stridigheterna inom regeringen och mellan partierna i denna fråga under så lång tid. Jag tyckte att vi efter folkomröstningen måste få ett slut på denna aggregatexercis.

Vad som gör mig litet orolig är vad som står i Dagens Nyheter i dag i en intervju där statsministern säger om det tolfte aggregatet – att det elfte aggregatet får byggas färdigt det tar jag för givet – att man inte skall godta utbyggnad av Oskarshamn 3. Jag vill fråga om regeringen står bakom detta uttalande i dag.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret på min fråga.

Genom den oklara utformning som folkomröstningen fick, förnekades medborgarna rätten att svara ett klart ja eller nej till kärnkraften. Resultatet måste därför kunna bli föremål för diskussion och olika tolkningar. Ansvar för att vi inte fick ett klart och entydigt utslag åvilar helt och hållet ja-sidans företrädare linje 1 och linje 2. Genom att kalla utbyggnad för avveckling och genom att inte klart redogöra för hur många reaktorer man verkligen ville ta i drift har man bäddat för den här situationen. Det gäller särskilt företrädarna för linje 2, som *före* folkomröstningen uttryckte den meningen att man inte skall ha fler reaktorer än nödvändigt och dessutom betonade orden "högst 12 reaktorer" på sina valsedlar. *Efter* folkomröstningen påstår man helt fräckt att svenska folket har sagt ja till tolv reaktorer och att detta inte får ifrågasättas. Men tolkningarna och bedömningarna som man ju själv gett upphov till kan på intet sätt få göras enbart av ja-sidan.

Jag är således inte överens med statsministern när han i frågesvaret säger att det i första hand ankommer på ägarna och de politiska partier som stödde de nämnda folkomröstningslinjerna att avgöra om tolvreaktorsprogrammet skall förverkligas eller inte. Det kan inte vara så att enbart ja-sidan skall få göra dessa tolkningar, utan det måste bli de bedömningar som står på valsedlarna, med hänsyn till elkraftsbehov och annat. Och där måste naturligtvis också nej-sidan – kanske framför allt nej-sidan – få vara med och göra dessa tolkningar och bedömningar.

Ordet "högst" på valsedeln och påståendet att en avveckling av kärnkraften skall ske så fort det är möjligt, med hänsyn bl. a. till behovet av elektrisk kraft, talar faktiskt starkt för en sådan tolkning av valresultatet att tolv reaktorer aldrig skall behöva tas i drift. Det är då självklart att i första hand ifrågasätta färdigställandet och påbörjandet av reaktorerna 11 och 12.

Det finns en rad goda skäl för detta. Vi kommer att ha en kraftig överproduktion av el ända fram till 1990 om dessa reaktorer tas i drift. Vi sparar omkring 10 miljarder i byggnadskostnader om de inte färdigställs – pengar som kan användas för alternativ energiproduktion. Det är en samhällsekonomisk förlust att använda dessa pengar till vattenburen elvärme, som ju ställer sig mycket dyrbar. Andra energikällor är billigare, och en utbyggnad av dem underlättar den avveckling som det ju finns en stor majoritet för.

Folkkampanjen har låtit göra en utredning om detta, och jag vill avslutningsvis fråga statsministern om han är redo att biträda dess förslag om en ekonomisk utvärdering av reaktorerna 11 och 12.

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Man kan ha skilda meningar om huruvida det var bra och klokt att ha tre linjer i folkomröstningen. Det är ett faktum att vi hade tre linjer. Det är ett faktum att på två valsedlar fanns formuleringen "högst 12 reaktorer". Och det råder inget tvivel om att dessa två linjer tillsammans hade en försvarlig, stor majoritet. Men man kan naturligtvis lägga in sådana bedömningar – och jag tror att mycket talar för det – att argumentationen från i synnerhet linje 2:s sida att man var inställd på avveckling kan ge anledning till spekulationer om huruvida det blivit ett annat utfall om omröstningen hade gällt ett ja eller nej. Sådana spekulationer kan vi emellertid inte ägna oss åt, utan nu måste vi ta hänsyn till vad svenska folket har sagt.

Det var, Nils Hjorth, mot bakgrund av att socialdemokraterna började föra en diskussion i dagspressen om en kompromiss just med hänvisning till avvecklingsresonemanget och uttalade en vilja att satsa på de alternativa energikällorna som jag för min del påminde om formuleringen högst tolv aggregat och sade att jag tyckte att det vore klokt att sätta sig ner och lugnt och avspänt se över det faktiska energibehovet. Jag har vid varje tillfälle som detta diskuterats framhållit att vi respekterar folkomröstningsutslaget fullt ut. Jag har också framhållit att vi aldrig kan lägga in ett politiskt veto mot

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Om kärnkraftsre-
aktorsprogrammet*

detta, eftersom vi nu har ett uttalande från folkets majoritet. Sedan är det en annan sak om de partier som stod bakom formuleringen högst tolv reaktorer menar att de hela tiden har haft för avsikt att säga att tolv reaktorer under alla omständigheter skulle byggas och tas i drift. För oss har det emellertid aldrig förelegat några tvivel i det här avseendet, och det är därför vi har formulerat våra annonser som vi har gjort. Det är också bakgrunden till de besked som jag har givit alltifrån det vi krävde folkomröstningen och också därefter.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Det är riktigt att det förts diskussioner efter folkomröstningen om tolkningen. Det var därför jag ställde min fråga.

Statsministern tycks ha hängt upp sig på ordet högst. Jag tycker för min del att det är litet underligt att statsministern nu, när vi har valresultatet, plötsligt börjar fundera över detta. Den här formuleringen har ju varit känd länge, och om inte Ola Ullsten och Gösta Bohman redan har gjort det vill jag tala om att formuleringen högst tolv reaktorer helt enkelt betyder att tolv reaktorer skall byggas färdiga och tas i drift, men att därutöver ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skall förekomma. Det är klart att säkerhets-synpunkterna sedan blir avgörande för i vilken ordning och i vilken takt reaktorerna skall tas ur drift. Men det står faktiskt så här på valsedlarna, herr statsminister, och jag kan inte tolka det på annat sätt än att om svenska folket har sagt ja till linjerna 1 och 2 och till högst tolv reaktorer, så har man också godkänt att tolv reaktorer skall få byggas färdiga och tas i drift.

Med anledning av det som står i svaret, att det ankommer på ägarna till den tolfte reaktorn att avgöra om programmet skall förverkligas fullt ut, vill jag fråga statsministern: Om Oskarshamnsbolaget nu, vilket jag förmodar, anser sig kunna bygga färdig Oskarshamn 3 där man redan satsat så mycket pengar, är regeringen då beredd att stödja bolaget så att det får bygga denna tredje reaktor i Oskarshamn?

Två partier, dvs. en majoritet, inom regeringen har ju sagt att man skall fullfölja tolvreaktorsprogrammet. Jag tolkar statsministerns svar så att han anser att den elfte reaktorn, Forsmark 3, också får byggas färdig.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag kan fortfarande inte riktigt hålla med statsministern när det gäller den här bedömningen. Självfallet är det så att vi har fått en stor majoritet för linjerna 1 och 2 som uttalat sig för en utbyggnad av kärnkraften, men jag anser fortfarande att formuleringen högst tolv reaktorer kan tolkas på det sättet att tolv reaktorer inte vare sig skall färdigställas eller tas i drift i det här landet. Den tolkningen är fullt rimlig att göra utifrån den text som finns på valsedlarna. Det står vidare på 1:ans och 2:ans valsedlar att kärnkraften skall avvecklas så snart det är ekonomiskt och energipolitiskt möjligt. Det bästa måste ju då vara att påverka avvecklingen genom att starta färre reaktorer.

Mot den här bakgrunden tycker jag att tolkningen inte kan överlätas på ja-sidan eller på de enskilda ägarna, exempelvis ägarna till den tredje

Oskarshamsreaktorn. Det är inte logiskt. Skall vi ha högst tolv reaktorer, så måste det bästa vara att först och främst se till att vi aldrig tar tolv reaktorer i bruk. Åtminstone borde detta vara utgångspunkten under förutsättning att det är energipolitiskt och ekonomiskt möjligt. Den brasklappen fanns ju med på linje 1:s och linje 2:s valsedlar. Därför anser jag och mitt parti att man har rätt att göra de här tolkningarna. Före folkomröstningen gick representanter för linje 2, som jag sade tidigare, ut och talade mycket hårt för att det skulle vara högst tolv reaktorer och avveckling. Efteråt säger man att det skall vara tolv reaktorer, och det är en stor skillnad.

Jag vill upprepa min fråga till statsministern, om han är villig att i regeringen biträda det av folkkampanjen framlagda förslaget om en utredning om de ekonomiska faktorerna i det fall 12 eller 13 reaktorer byggs.

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Det är riktigt, Nils Hjorth, och jag har aldrig bestritt att en majoritet har sagt ja till högst tolv reaktorer. Nils Hjorth har alltså den uppfattningen att formuleringen betyder att man till varje pris skall bygga tolv reaktorer. Jag har ju sagt att om kärnkraftsintressenterna, dvs. de som har projekt i gång, och de politiska partier som står bakom linjerna 1 och 2 menar att tolv reaktorer till varje pris skall byggas är detta ett politiskt faktum mot vilket vi inte kan inlägga något politiskt veto. Men skälet till att denna diskussion har kommit i gång är inte så mycket centerpartisternas aktiviteter i denna fråga som det faktum att socialdemokrater och andra har fört en diskussion om just denna formulering. Än en gång för att undanröja varje oklarhet: Vi lägger inte in något politiskt veto mot vad en folkmajoritet har uttalat. Detta är oss fullständigt främmande. Men om det finns ett intresse hos andra att diskutera saken är vi med.

På den direkta frågan om intervjun i dag vill jag säga att regeringen står bakom vad jag sade. Jag hänvisade till att man 1978 sade nej till kreditgarantier för den tolfte reaktorn. Jag ser inget skäl, och har inte heller hört någonting i regeringen härom, att man nu skulle vara beredd att lämna sådana garantier. Detta är egentligen också svaret på Oswald Söderqvists fråga. De som skall bygga får alltså göra den här bedömningen.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag är naturligtvis glad över att statsministern sätter så stort värde på vad enskilda socialdemokrater uttalar. I oppositionsställning märker vi inte så mycket av den förståelsen, varken inom regeringen eller riksdagsmajoriteten. Men vi kan väl hoppas på att det blir bättre i fortsättningen.

Statsministern sade att man inte tänker inlägga något veto, och det gläder mig. Jag kan inte göra någon annan tolkning än den att man får bygga färdigt enligt det påbörjade programmet. I vår besvärliga ekonomiska situation kan jag inte tänka mig att man kan spolia de hundratals miljoner som har lagts ned på reaktorerna 11 och 12. Det vore olyckligt om centern och

statsministern i regeringen försökte sätta krokben för den utvecklingen. Jag förutsätter att folkpartiets och moderata samlingspartiets representanter i regeringen kommer att hävda den uppfattning som jag här har gjort mig till tolk för.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag måste fortfarande hävda min och mitt partis uppfattning att det måste få finnas möjligheter att med utgångspunkt i vad som har stått på valsedlarna vid folkomröstningen föra en politisk diskussion om de här sakerna. Med tanke på dessa formuleringar måste det finnas full frihet för alla politiska partier, grupperingar och andra organisationer att diskutera den här frågan och ifrågasätta om högst tolv reaktorer skall innebära att alla dessa tolv skall sättas i gång. Tittar man på kostnaden ser man att vi har en mycket stor summa pengar att spara om dessa reaktorer inte sätts i gång, och naturligtvis framför allt den sista, tolvan. Och med den formulering som finns på valsedeln, att man skall avveckla kärnkraften så fort det är möjligt av olika samhällsekonomiska, näringspolitiska och energipolitiska skäl, måste det vara det enda vettiga att inte i första hand ta alla tolv reaktorerna i drift. Skrivningen kan inte få tolkas på det sätt som statsministern sagt här flera gånger, och även i frågesvaret, att det enbart är ja-sidan och de som är ägare till reaktorerna som skall få göra bedömningen. Det måste vara fritt fram att politiskt diskutera den här frågan, och det kommer vi att vidhålla från mitt partis sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om regeringens ingripande i avtalsrörelsen

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöll ordet för att besvara *Lars-Ove Hagbergs* (vpk) den 10 april anmälda fråga, 1979/80:420, och anförde:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat dels om regeringen anser att det åligger statsmakterna att i en avtalsrörelse ta ställning mot den ena förhandlingspartens krav, dels om regeringen med sitt krav på avtal på "i stort sett oförändrade villkor" avser att försöka hindra löntagarna från att kompensera sig för de köpkraftsförsämringar som de har drabbats av.

Alla arbetsmarknadens parter har inför årets löneförhandlingar ställt krav på ekonomisk-politiska åtgärder för att underlätta avtalsrörelsen. Det åtgärdsprogram som regeringen lade fram den 27 mars har det syftet. Det omfattar ett tidsbegränsat prisstopp till den 9 maj samt – under vissa villkor – ett därefter förlängt prisstopp, hyresstopp, ökade matprissubventioner, viss skattelättnad för heltidsarbetande i låg- och mellaninkomstlägena samt en nedfrysning av en del av företagets vinster.

När man värderar ett sådant program måste det ses som en helhet. Det går

t.ex. bara att upprätthålla ett pris- och hyresstopp med mycket begränsade kostnadsökningar i produktionsledet.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag får tacka statsministern för svaret.

Bakgrunden till årets avtalsrörelse är att vi sedan 1976 i reallön har förlorat mellan en och två månadslöner, beroende på vilken grupp man ser på. Sedan avtalet på LO-sidan gick ut i november har priserna ökat med 7 % och samtidigt har, det vet vi, både vinster och utdelningar ökat i företagen. LO:s krav på 11 % är ganska skäligt utifrån den utgångspunkten, och en sådan ökning skulle vara en början när det gäller att återta reell löneförlust. Men Svenska arbetsgivareföreningen kör med en nollinje, som innebär att man anser att det inte finns något utrymme för köpkraftsförbättringar. Man bollar därmed över ansvaret på statsmakterna.

Regeringens utspel med oförändrade löner, som det i realiteten innebär, går Svenska arbetsgivareföreningen till mötes, och man försöker därmed genomdriva ett lönestopp. Kompensation för redan inträffade köpkraftsför-sämringar skall alltså inte få ske, enligt regeringens uppfattning. Det betyder att man fortsätter med en omfördelningspolitik som man bedrivit i många år – och man spär på snedfördelningen i ett mycket ogynnsamt läge i stället för att låta LO:s krav vara utgångspunkt för regeringsåtgärder.

Jag har därför frågat statsministern om det är vettigt att regeringen så klart som skett tar ställning mot en part. I svaret heter det att parterna har begärt åtgärder "för att underlätta avtalsrörelsen". Är det att underlätta avtalsrörelsen att säga att det inte finns något som helst utrymme och att det i realiteten skall bli ett lönestopp? Tar man inte i stället på sig ett mycket stort ansvar för risken för en storkonflikt på arbetsmarknaden genom att ge SAF detta stöd i ryggen?

Jag får inget svar på frågan hur regeringen ställer sig, men man kanske av finansplanen kan utläsa hur det förhåller sig med köpkraftsför-sämringar över huvud taget. Är det så, herr statsminister, att arbetarna skall få leva med de köpkraftsför-sämringar som de har fått under en mängd år? Skall de inte få någon kompensation i år heller, inte få möjlighet att ta igen någonting? Skall de tvärtom få ökade bördor i framtiden, skall läget ytterligare försämrats?

Såsom jag har uppfattat läget har regeringen med sitt ställningstagande gett Svenska arbetsgivareföreningen råg i ryggen och därmed också stöttat under hotet om lockout, dvs. utestängning av arbetarna från deras arbetsplatser. Detta är i realiteten ett stöd för den ena parten och ett direkt motstånd mot LO:s krav på 11 %.

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Det går inte att bortse ifrån det faktum att alla parter på arbetsmarknaden hade begärt ekonomisk-politiska åtgärder från regeringens sida, under hänvisning till att en uppgörelse mellan parterna eljest inte skulle vara möjlig. Och regeringen har lagt fram sådana åtgärder och sagt att det här är vi beredda att genomföra. Det är inget ställningstagande för eller

---

*Om regeringens
ingripande i av-
talsrörelsen*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Om regeringens
ingripande i av-
talsrörelsen*

mot någon part. Det är framlagt i syfte just att underlätta en avtalsrörelse, precis som parterna hade begärt.

Regeringens uttalande om "i stort sett oförändrade villkor" är inget diktat. Det har vi framhållit flera gånger. Men avsikten är att påminna om det samband som ingen kan komma ifrån, nämligen det samband som består i att det är omöjligt att upprätthålla pris- och hyresstopp om summan av kostnadsstegringar blir för hög. Det är då inte bara en fråga om de kostnadsstegringar som ligger i höjda löner, utan det är just summan av kostnadsstegringar. Vi får komma ihåg att det kommer sådana utifrån också genom att det finns insatsvaror – hel- och halvfabrikat – i huvuddelen av den produktion som sker i Sverige. Det sambandet kommer man inte ifrån. I detta ligger inget ställningstagande. Parterna har sin frihet. Vi måste väl ändå hoppas att de med hjälp av medlarna, denna gång som tidigare, skall hitta ett sätt att upprätthålla freden på arbetsmarknaden.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag har aldrig någon gång inför en avtalsrörelse varit så oroad av att en regering så direkt har gett sig in i den. Nu försöker statsministern luckra upp den sista meningen i det här regeringspaketet genom att säga att "i stort sett oförändrade villkor" kan bli någonting som parterna kommer överens om. Men egentligen har regeringen ställt sig bakom SAF:s linje. Arbetsgivareföreningen kräver att samhället skall gå in och betala de här kostnaderna i stället för att företagen skall göra det. Det var ju en av utgångspunkterna. Vare sig talet om "i stort sett oförändrade villkor" är ett diktat eller inte så är det en ganska klar fingervisning från regeringen att den ställer sig på den politikens bas. Vad innebär detta? SAF säger att avtalsrörelsen skall underlättas genom regleringsåtgärder. Sedan lägger regeringen fram ett program som utgår från nolläget. Därefter "läcker" regeringen att den vill tackla pensionerna och vissa sociala förmåner eller skära ned den offentliga sektorn. Vem skall betala de här åtgärderna? Blir det inte så, statsminister Fälldin, att pensionärerna – kanske t. o. m. Thorbjörn Fälldins egen mor – kommer att drabbas i slutänden, om man driver den politik längre som innebär att SAF inte skall betala löneökningarna? Det är ju det som det handlar om i detta läge. SAF vägrar att betala ut några nominella löneökningar och kräver att staten skall dra åt svängremmen. På vilka skall svängremmen dras åt? Här måste regeringen klart och tydligt ha gått in och sagt att det är den politiken och den linjen som skall fortsättas. Det är ett allvarligt ingripande i förhandlingsförfarandet på den svenska arbetsmarknaden att man skall gå till staten, som har en regering som tydligen tänker spara på den offentliga sektorn på ett sådant sätt att det kommer att drabba de svaga grupperna.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om hemspråksträning för invandrabarn i förskolan

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

Socialministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Alexander Chrisopoulos* (vpk) den 10 april anmälda fråga, 1979/80:419, och anförde:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att snabbt trygga adekvat modersmålsundervisning för invandrabarn i förskolan. Bakgrunden till frågan är att regeringsrätten i en dom nyligen konstaterat att det inte föreligger någon skyldighet för kommunerna att anordna hemspråksträning för förskolebarn.

Om hemspråksträning för invandrabarn i förskolan

Regeringen tillkallade i september förra året en särskild kommitté med uppgift att göra en översyn av hemspråksträningen för förskolebarn. I direktiven framhålls att kommittén vid översynen bl. a. bör skapa klarhet beträffande rätten till hemspråksträning och föreslå sådana förändringar i övrigt som bättre än nu tillgodoser invandrabarnens speciella behov. Kommittén skall enligt sina direktiv arbeta skyndsamt och bör överväga möjligheterna att lägga fram delförslag.

Jag har under hand erfarit att kommittén avser att behandla frågan om rätt till hemspråksträning med förtur.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Min fråga, som föranletts av regeringsrättens dom den 14 mars 1980, aktualiserar en svaghet i det nuvarande systemet som ger möjlighet åt kommunerna att av ekonomiska eller andra skäl inskränka hemspråksträningen i förskolan för invandrabarn. Enligt lagen om barnomsorg har kommunen skyldighet att bedriva förskoleverksamhet. Alla sexåringar skall anvisas plats i förskolan. Barn som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl behöver stöd i sin utveckling skall anvisas plats ännu tidigare.

Det sägs vidare att samhällets barnomsorg har till syfte att i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barnen.

Det har vidare i olika propositioner sagts att ett av de medel som anses vara mycket viktiga för att uppnå lagens syfte är hemspråksträning. Enligt riktlinjerna har sexåringar i förskolan rätt till hemspråksträning, om ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö.

Här finns en uppenbar svaghet. Systemet ger sken av att hemspråksträning skulle vara en rättighet i juridisk mening. Men för att man skall kunna använda det uttryck som står i riktlinjerna, t. ex. rättighet, enligt juridisk terminologi måste strävandena att genomföra hemspråksträning i förskolan underbyggas med lagstiftning.

I regeringsrättens aktuella dom konstateras att ur bestämmelserna i lagen om barnomsorg inte kan härledas skyldighet för kommunerna att anordna hemspråkundervisning i förskolan. Inte heller på annat sätt är kommunerna i lag ålagda att anordna sådan undervisning. Å ena sidan fastslås det alltså i

Torsdagen den
17 april 1980

*Om åtgärder för
att stoppa narko-
tikamissbruk
bland värnpliktiga*

lagar och propositioner att hemspråksundervisning är en rättighet och att den är oerhört viktig för ett barns utveckling, men å andra sidan finns det inte någon skyldighet för kommunerna att bedriva sådan undervisning för förskolebarnen. Detta är ett uppenbart missförhållande, som omedelbart måste rättas till.

Mot bakgrund härav vill jag fråga socialministern: Kan socialministerns svar tolkas så, att det förslag till åtgärder som den tillsatta kommittén kommer fram till kommer att utmyнна i en motsvarande lagstiftning som ålägger kommunerna skyldighet att garantera invandrabarnen hemspråksundervisning i förskolan?

Socialministern **KARIN SÖDER:**

Herr talman! Eftersom frågeställaren var nöjd med svaret är det väl inte mycket att tillägga utöver att vi har samma uppfattning när det gäller betydelsen av hemspråksträning, dvs. invandrabarnens möjligheter att utveckla kunskaperna i sitt eget modersmål. Detta är också anledningen till att regeringen har tillsatt den utredning som jag åberopar i mitt svar på frågan. Det är också bakgrunden till att vi anser att man med förtur bör arbeta med detta för att snabbt kunna komma fram till en lösning på det problem för kommunerna som det uppenbarligen utgör att de inte riktigt vet hur de skall handha de här frågorna.

I barnomsorgslagen står det att man har skyldighet att ge barnen plats i förskolan, men det står inte att man har skyldighet att ge dem hemspråksträning, som Alexander Chrisopoulos här så riktigt antydde. Vi ser nu som sagt fram emot utredningens resultat och den lösning som den kan komma att finna för att vi skall kunna ge de här barnen en god start i den svenska förskolan.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om åtgärder för att stoppa narkotikamissbruk bland värnpliktiga

Försvarsministern **ERIC KRÖNMARK** erhöLL ordet för att besvara *Gullan Lindblads* (m) den 8 april anmälda fråga, 1979/80:411, och anförde:

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig om omfattningen av narkotikamissbruket vid våra regementen och om vilka åtgärder jag företagit eller ämnar företa för att stoppa detta missbruk.

Jag vill inledningsvis framhålla att jag liksom andra ser mycket allvarligt på missbruk av narkotika. Det är ett allmänt samhällsproblem som tyvärr även drabbar försvarsmakten.

I samband med inskrivningarna av värnpliktiga görs enkätundersökningar som är anonyma rörande narkotikamissbruk. Undersökningarna omfattar i stort sett samtliga manliga 18-åringar. Det är de största undersökningarna

som genomförs av narkotikamissbruket i samhället. Dessa undersökningar visar att under perioden 1976–1979 har antalet ungdomar som har prövat narkotiska preparat ökat från ca 16 % till 18,5 %. Denna siffra motsvarar den tidigare högsta nivån från 1972–1973. Från år 1976 till år 1979 ökade andelen aktuella missbrukare från 3,0 % till 3,6 %.

Vid inskrivningsprövningarna beaktas naturligtvis eventuellt narkotikamissbruk vid de individuella medicinska och psykologiska bedömningar som då görs. De värnpliktiga som vanemässigt missbrukar s. k. tung narkotika eller andra former av narkotika måste i många fall frikallas. I vissa fall kan de tillfälligt undantas från inkallelse och prövas på nytt efter viss tid. Sådana värnpliktiga som har utnyttjat narkotika tillfälligt och som har god prognos i övrigt inkallas däremot normalt till tjänstgöring.

Det narkotikamissbruk som observeras bland värnpliktiga under tjänstgöring är huvudsakligen missbruk av hasch. Enligt ansvariga myndigheters bedömning torde dock haschmissbruket under värnpliktstjänstgöringen vara mindre än i samhället i stort.

Sedan ett tiotal år tillbaka, när narkotikaproblemen började framträda även inom försvarsmakten, har omfattande insatser gjorts för att utbilda befäl, läkare och personalvårdskonsulenter om dessa problem. Information om missbruk ingår också i stort sett i all befälsutbildning. Det åligger f. ö. befälet att inom ramen för sitt personalansvar uppmärksamma dessa problem. Personalen på förbanden har också god förmåga att upptäcka narkotikaproblem bland de värnpliktiga så att erforderliga åtgärder kan vidtas. Samarbetet med samhällets vårdinstitutioner är gott.

De särskilda risker som narkotikamissbruk, liksom alkoholmissbruk, medför i samband med utbildning på fordon och vapen är väl kända och ägnas särskild uppmärksamhet.

Information om skadeverkningarna av alkohol och narkotika ingår i den grundläggande utbildning som ges till alla värnpliktiga. På de flesta förband har dessutom på lokalt initiativ genomförts särskilda informationskampanjer om narkotikamissbruk. Det finns beredskap för att återuppta denna verksamhet när det visar sig behövt.

Jag har vidare med tillfredsställelse noterat att de värnpliktiga själva upplever sitt ansvar i dessa frågor, genom att de har reagerat på och påtalat förekomsten av narkotikamissbruk bland kamraterna.

GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsminister Krönmark för det mycket utförliga svaret, som jag också tycker är mycket positivt.

Anledningen till min fråga är bl. a. uppgifter i pressen om att narkotikamissbruket också har nått innanför försvarets grindar, bl. a. vid ett regemente i Stockholmstrakten.

Det är klart att man måhända kan fråga varför just våra militärförband skulle vara förskonade från detta vår tids gissel, när inte ens våra fångelser numera är fria från "knark". Men som försvarsministern sagt måste vi ta dessa frågor med största allvar. Vi får aldrig acceptera förekomst av

*Om åtgärder för
att stoppa narko-
tikamissbruk
bland värnpliktiga*

Torsdagen den
17 april 1980

*Om åtgärder för
att stoppa narko-
tikamissbruk
bland värnpliktiga*

narkotikamissbruk någonstans eller i någon form. Vi måste ställa upp för att rädda våra unga och till varje pris bekämpa missbruket.

Narkotikamissbruket är i vårt samhälle en så brännande fråga att alla vi som på olika sätt har ansvar i samhället måste göra allt vad som står i vår makt för att få ett slut på detta.

Just inom militärförbanden kan ju missbruk av skilda slag ha förödande effekter. De värnpliktiga skall hantera olika sorters vapen och fordon, och man kan lätt tänka sig vilka katastrofer som skulle kunna inträffa.

Av försvarsministerns svar framgår nu att försvarsledningen och militärförbandens ledningar tar de här frågorna med största allvar och att många positiva åtgärder har vidtagits, inte minst i förebyggande syfte. Det är väl detta som är det väsentliga.

Jag tycker att svaret verkar lugnande, inte minst för de värnpliktigas familjer. Men ett enda fall av missbruk av narkotika är faktiskt en tillräcklig varningssignal för att vi skall ställa upp på allt sätt.

Jag har alltså fått klart för mig att man nog gör vad som göras kan. Men jag vill ändå fråga, om man verkligen inte skulle kunna vara ännu effektivare på några punkter. Jag tänker då framför allt på de förebyggande åtgärderna. Med stor glädje noterar jag att man tar till vara just de värnpliktigas eget engagemang här. Av en artikel i Expressen den 30 mars framgår emellertid att man vid ett regemente utanför Stockholm hade velat visa en film, Ett anständigt liv, vilket skulle ha kostat 15 000 kr. Vore det ändå inte väl använda pengar, trots våra begränsade resurser för försvaret, att satsa ännu mer på de förebyggande åtgärderna? Och är det samarbete som förekommer med sociala myndigheter alldeles tillräckligt?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Vi gör inom försvaret givetvis allt vad vi kan i fråga om de förebyggande åtgärderna. Men de förebyggande åtgärderna måste vidtas ute i det civila samhället, för de här grabbarna får vi in under en tid som varierar mellan sju och en halv och femton månader. Jag vågar säga att det är i ett utomordentligt litet antal fall man etablerar narkotikaproblem i den militära miljön – det är i stället någonting som man har med sig. Vi skall följa upp det här, men det är framför allt en sak för samhällets andra organ.

När det gäller förebyggande åtgärder nämndes ett fall där man ville visa en film för 15 000 kr. Det är bara att konstatera att det inte går att rikta någon anmärkning mot militärledningen i det fallet. Vi har ett ekonomiskt redovisningssystem inom försvaret, där man har strama budgetramar. Det kan vara utomordentligt svårt – jag känner inte till detaljerna här – att med kort varsel få fram 15 000 kr.

Jag vet att filmen kan vara väldigt bra. Men det här är för mig en fråga som är så stor och betydelsefull att jag inte vill gå in och bedöma vilka instrument man skall använda för verksamheten.

När det gäller samarbetet med andra myndigheter – såväl sociala myndigheter som polismyndigheter – kan jag bara upprepa att det är utomordentligt bra.

GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag vill tacka för det här kompletterande svaret.

Det är väl precis som försvarsministern säger, att man redan har problemen med sig, och det är naturligtvis så att vi alla som föräldrar och som aktivt arbetande i samhället på olika sätt måste se till att vi får slut på missbruket. Men när missbruket nu ändå förekommer i det militära tror jag att väldigt många i den här församlingen skulle ställa upp då det gäller anslag till förebyggande åtgärder. Det är naturligtvis inte min mening att rikta kritik mot militärledningen i detta fall, men jag tycker att det är ett observandum för oss att vi just när det gäller förebyggande åtgärder skulle vara mer uppmärksamma.

Jag vill också fråga om inte skyddsaspekten gentemot de andra värnpliktiga, kamraterna, uppfattas som synnerligen angelägen, så att man verkligen avstår från värnpliktiga, när uppenbar fara föreligger i sådana här fall.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! På den sista frågan kan jag svara att om en värnpliktig är påverkad – vare sig det gäller alkohol eller narkotika – så ingriper befälet. Det är en självklarhet. Givetvis är detta en säkerhetsfråga, men det är väl en säkerhetsfråga som går att bemästra.

GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag vill slutligen rikta ytterligare ett varmt tack till försvarsministern för det synnerligen utförliga svar som jag har fått. Det är lugnande att man inom försvarsmakten verkligen tar de här problemen på allvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om statsbidrag till avfallsanläggningar

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Göte Jonssons (m) den 8 april anmälda fråga, 1979/80:409, och anförde:

Herr talman! Göte Jonsson har, med anledning av vad jag anfört under anslaget Stöd till avfallsbehandling, m. m. i årets budgetproposition, frågat mig dels i vilken omfattning jag är beredd att medverka till att kommunerna får möjlighet att använda billigare metoder för avfallshanteringen, dels hur regionala anläggningar kommer att prioriteras från statsbidragssynpunkt.

Anslaget för stöd till avfallsbehandling har sedan budgetåret 1976/77 ökat från 15 milj. kr. till nuvarande 59 milj. kr. Regeringens förslag för nästa budgetår har behandlats och godkänts av riksdagen. Avsikten med statsbidraget är, som frågeställaren påpekar, att stimulera framtagandet av ny eller förbättrad teknik. Redan i budgetpropositionen 1978 uttryckte jag vikten av att bidragsgivningen inriktades på att stimulera utvecklingen av ny teknik för återvinning och för bättre behandling av avfallet. Med hänsyn till

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Om statsbidrag
till avfallsanlägg-
ningar*

att avfallsbehandlingsanläggningar blir relativt dyra att uppföra anser jag det mycket angeläget att vi kan finna metoder som på ett billigare sätt kan klara avfallshanteringen. Detta innebär dock inte att jag är beredd att från miljövärdssynpunkt sänka kraven på metoderna för omhändertagande och återvinning av avfallet. Ett sätt för kommunerna att på ett mera ekonomiskt sätt klara sina avfallsproblem kan vara att gå samman i regionala anläggningar. Enbart det förhållandet att det är fråga om en regional anläggning kan emellertid inte medföra att statsbidrag skall utgå.

GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

När det gäller statsbidrag till avfallsanläggningarna har ju det samhällsekonomiska läget påverkat skrivningen i budgetpropositionen. Det är riktigt som jordbruksministern säger att man under de senaste åren har ökat bidragen ganska kraftigt, men detta skall också ses mot det faktum att det ute i kommunerna finns ett stort uppdämt behov av investeringar på detta område.

Vad sedan beträffar regionala anläggningar så har naturvårdsverket tidigare vid statsbidragsbedömningen sett positivt just på sådant samarbete mellan flera kommuner. Det har stimulerat kommunerna att söka sig fram till gemensamma lösningar, och det har i sin tur påverkat samhällsekonomin positivt i stort sett. Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka jordbruksministerns svar beträffande regionala anläggningar. Tidigare har naturvårdsverket, om det har gällt en regional anläggning, varit generösare i sin bedömning beträffande statsbidrag, även om det har varit fråga om en anläggning med "äldre" teknik. Men av det svar jag här fått av jordbruksministern framgår det tydligt att man nu ställer samma krav på ny teknik också för regionala anläggningar. Det tror jag kommer att innebära minskad stimulans till regionala anläggningar, varav följer att sådana inte kommer till stånd i samma omfattning som tidigare.

Många kommuner står här i begrepp att satsa på kvalificerade anläggningar. Naturvårdsverket har ansökningar inne som tillsammans representerar ett behov på ungefär 400 milj. kr. Det behovet kan av naturliga skäl inte tillgodoses – jag har full förståelse för det. Men enligt min uppfattning finns det anledning att ompröva de krav som centrala myndigheter uppställer gentemot kommunerna när det gäller avfallsanläggningar. De kraven har successivt skärpts. Nya anläggningar får nu ofta beräknade kostnadsnivåer på flera tiotal miljoner enbart för en enda kommun. Det kommer i sin tur att medföra kraftigt ökade destruktionskostnader och tömningskostnader för hushållen.

I Jönköpings kommun har man räknat fram kostnaden för en normalvilla, som 1980 betalar 390 kr. i avgift för avfallshanteringen. I samband med bytet till ny teknik kommer kostnaden att öka upp till 700 kr. om året i dagens penningvärde. Vi har inte möjligheter att lägga på boendet ökade kostnader i så stor utsträckning framöver.

Jag menar också att utvärderingen av den nya tekniken är väldigt viktig. Om man generellt ställer höga krav på dyra anläggningar i kommunerna, är det risk för felinvesteringar för framtiden. Jag vill därför vädja till jordbruksministern att han verkligen ser över förhållandena och om möjligt tillåter kommunerna att använda befintliga täcktippar t. ex. Jag vill fråga om jordbruksministern ser det som en från miljösynpunkt acceptabel metod.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Mitt svar skall tolkas på det sätt som jag har givit uttryck för. Det innebär att regionala anläggningar inte har någon förtur före andra. Bidraget har aldrig varit avsett som någon stimulans till speciellt regionala anläggningar.

När jag säger att jag från miljövärdssynpunkt inte är beredd att sänka kraven på metoderna för omhändertagande och återvinning av avfallet menar jag att man inte får sänka ambitionerna som sådana, även om man har en ekonomiskt besvärlig situation både när det gäller statsfinanserna och kommunernas finanser. Man kan naturligtvis i vissa fall tvingas acceptera att själva genomförandet tar längre tid, men ambitionerna som sådana får man aldrig släppa.

Jag tycker att naturvårdsverkets styrelse har gjort en fullständigt riktig bedömning när man nu går ut till kommunerna och säger att skulle man dela anslaget på alla anslagssökande så skulle det innebära ett ungefär tioprocentigt bidrag, och det tycker man inte är någon stimulans när det gäller att ta fram ny teknik – det är ju det vi eftersträvar. Man har i stället för avsikt att kanske ge ett fåtal anläggningar ett högre belopp, om de redovisar den nya och intressanta tekniken, som naturligtvis också kan innebära ett förbilligande.

GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag har full förståelse för att man inte vill plöttra bort statsbidragen på flera anläggningar utan vill satsa dem på sådana anläggningar som är positiva från miljösynpunkt och när det gäller tekniskt nya lösningar. Men det är ändå så att utvecklingen på det här området har gått väldigt snabbt. Det har inneburit att kommuner parallellt projekterat lösningar som man ansett vara ny teknik. Sedan är det en kommun som – kanske av en slump – har fått statsbidraget, dvs. att den har varit först när det gällt att utprova den nya tekniken. De andra kommunerna, som legat litet efter i planeringen, får inget statsbidrag alls.

Det är i det skedet jag menar att jordbruksministern borde ta initiativ till att förlänga övergångsbestämmelserna och om möjligt under några år tillåta kommunerna att använda sig av mindre kvalificerade metoder, metoder som givetvis skall vara acceptabla från miljöskyddssynpunkt. Jag menar att t. ex. den gamla täcktippsmetoden om man har lakvattenreningssystem och liknande bör kunna uppfylla kraven från miljövärdssynpunkt. På det sättet bör kommunerna kunna klara sin situation bättre och billigare under ett visst antal år.

Torsdagen den
17 april 1980

Om rökfria offentliga lokaler

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Om de här kommunerna hade varit litet raskare i sin hantering hade de kanske inte befunnit sig i den här situationen.

I mitt svar låg också att man kanske får slå av på takten i genomförandet. Att ge ett generellt svar på frågan, om gamla täcktippar kan få användas under en längre tid, är en omöjlighet. Det måste bedömas från fall till fall. I kommunerna finns ett antal täcktippar av sådan kvalitet att de inte är acceptabla. Där kan förlängningstillstånd naturligtvis inte ges. Jag kan dock inte stå här i kammaren och ta ställning till om sådana tillstånd kan ges eller inte. Det måste göras en bedömning i varje särskilt fall.

GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag förstår att jordbruksministern inte kan ge ett generellt svar på denna fråga. Men påståendet att kommunerna om de hade varit litet snabbare skulle ha kunnat få statsbidrag tror jag inte stämmer riktigt. Även om samtliga kommuner varit snabbare hade någon varit först. I så fall hade den kommunen fått statsbidrag. Jag kritiserar inte detta system, eftersom vi måste följa något system. Men effekterna för de andra kommunerna blir väldigt svåra.

Jag tackar jordbruksministern för beskedet att man får sänka takten, och jag ser en positiv tolkning just i detta uttalande och denna ordvändning.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Någon måste alltid vara först. Det finns anledning för de kommuner som nu befinner sig sist att fundera över varför de är där.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Om rökfria offentliga lokaler

Statsrådet ELISABET HOLM erhöll ordet för att besvara *Lars Hedfors* (s) den 10 april anmälda fråga, 1979/80:418, och anförde:

Herr talman! Lars Hedfors har frågat mig när en proposition om rökfria offentliga lokaler kommer att föreläggas riksdagen.

Jag vill först crinra om att tobakskommittén ännu inte har slutfört sitt arbete. Enligt vad jag har inhämtat räknar kommitténs ordförande med att arbetet skall vara avslutat senast i september 1980. Tobakskommittén avlämnade i april 1978 delbetänkandet Rökfria miljöer (Ds S 1978:7). I betänkandet har kommittén lagt fram ett förslag till lag med bestämmelser om begränsning av tobaksrökning i vissa offentliga lokaler. Betänkandet har remissbehandlats. Många remissinstanser är tveksamma till eller avstyrker förslaget. De anser att man lättare kan nå det åsyftade målet med ökad upplysning om tobakens skadeverkningar och enskilda åtgärder.

I det väntade slutbetänkandet kommer kommittén att lägga fram förslag till ett samlat åtgärdsprogram i tobaksfrågan. Kommittén väntas bl. a.

föreslå ytterligare åtgärder för att få till stånd rökfria miljöer. Jag anser därför att det är lämpligt att avvakta tobakskommitténs slutbetänkande innan regeringen tar ställning till frågan om bl. a. rökförbud i vissa lokaler.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

Om rökfria offentliga lokaler

LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Tyvärr finns i detta svar inte någon bestämd tidpunkt angiven för när en proposition om rökfria miljöer skulle kunna lämnas. Möjligen kan man av svaret utläsa att det kommer att ta ytterligare minst ett år innan det blir någon sådan proposition. Detta tillsammans med de två år som redan har gått efter det att tobakskommittén framlagt sitt delbetänkande gör att vi får en handläggningstid på ca tre år, vilket jag tycker är en ganska lång tid.

Detta är synd, för det är viktigt att det händer någonting så fort som möjligt när det gäller att minska rökningen i detta land. Det finns nämligen ett klart dokumenterat samband mellan rökning och våra allvarligaste folksjukdomar. Det finns också ett lika klart dokumenterat samband när det gäller den passiva rökningens roll härvidlag. Därför gäller det att vidta förebyggande åtgärder för att förhindra dels en mängd mänskligt lidande, dels stora samhällseliga utgifter.

En sådan förebyggande åtgärd – kanske den viktigaste av dem allihop – är att man försöker skapa så många rökfria miljöer som över huvud taget är möjligt i detta land. Det finns flera skäl härför. Ett sådant skäl är att man på det sättet kan hindra en människa från att drabbas av obehag på grund av att andra människor röker. Ett annat skäl är kravet på att alla miljöer skall vara tillgängliga för alla personer, även om de skulle lida av någon form av handikapp, t. ex. allergi eller luftrörsbesvär. Ett tredje skäl är att vi måste försöka skapa miljöer som är ett stöd för rökare som vill sluta att röka. Det fjärde och kanske allra viktigaste skälet är att vi på det viset kan förhindra att barn och ungdom får uppfattningen att rökningen skulle vara en självklar del av vuxenvärlden.

Jag tror att det är viktigt att understryka att det här inte på något vis är något slags klappjakt på rökare; tvärtom. Det understryks också i tobakskommitténs betänkande att det alltid bör finnas någon särskild avdelning eller något särskilt rum för rökare när man nu försöker skapa rökfria miljöer.

Det är, herr talman, önskvärt att det sker en snabb handläggning av det här ärendet, och jag måste tyvärr säga att jag är rädd att statsrådet Holms besked inte innebär denna snabba handläggning.

Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Det är remissopinionen på det avgivna delbetänkandet som är anledningen till att proposition angående lag om rökfria lokaler inte har förelagts riksdagen.

Vi sitter naturligtvis inte överksamma i avvaktan på tobakskommitténs slutbetänkande. Jag vill erinra om att ett flertal åtgärder vidtas för att sprida

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Om rökfria offent-
liga lokaler*

information om tobakens skadeverkningar i syfte att påverka attityderna till tobaksrökningen.

Sålunda utarbetar socialstyrelsen kontinuerligt information om rökningens skadeverkningar för olika mottagargrupper. Kampanjen En rökfri generation, som i första hand riktar sig till ungdomar, bedrivs i samarbete mellan ett flertal organisationer och med statligt stöd. I enskilda landsting bedrivs eller planeras också kampanjer mot rökning.

Socialdepartementet presenterar inom kort en skrift om tobak och ohälsa. Jag hoppas verkligen att den skall leda till en förnyad information i bl. a. massmedia och organisationer om rökningens skadeverkningar och att detta skall leda till att människor alltmer tar till vara sina möjligheter att positivt påverka sitt hälsotillstånd.

Jag ser allt detta arbete som mycket värdefullt, och det är min förhoppning att det skall leda till att rökningen totalt sett minskar.

Sambandet mellan rökning och ohälsa är numera helt klarlagt. Jag anser att rökare bör visa sina medmänniskor den respekten och hänsynen att de inte röker på platser där rökningen kan vara störande för andra. Vi har redan nu i praktiken rökfria miljöer i betydligt större omfattning än för endast några år sedan, vilket bör kunna tolkas som ett tecken på att attityderna till tobaksrökningen har förändrats av den information som kommit allmänheten till del. *Det* praktiska resultatet av information betraktar jag som mycket värdefullt, lika värdefullt som en lagstiftning i frågan.

LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Om nu remissopinionen på något sätt skulle vara negativ till det delbetänkande som föreligger, så är jag övertygad om att det finns möjligheter att ändra på detta.

Sedan tror jag, tydligen till skillnad från statsrådet Holm, att det inte räcker med information. Det vill till betydligt fler och så att säga mera handfasta åtgärder. Just att tillskapa offentliga lokaler som är rökfria tror jag är en mycket viktig sådan åtgärd.

Jag tror dessutom att just en sådan åtgärd är klart avgränsningsbar från åtgärder av informativ karaktär. Man kan alltså mycket väl genomföra en sådan åtgärd separat. Det var förmodligen detta som tobakskommittén avsåg när den lade fram ett delbetänkande i frågan. Det finns inga som helst organisatoriska eller administrativa samband mellan en sådan åtgärd och åtgärder av informativ karaktär.

Statrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Jag är av den uppfattningen att sedan delbetänkandet remissbehandlades har attityderna till tobakens skadeverkningar väsentligt förändrats i gynnsam riktning. Att det förhåller sig så tycker jag framgår av att vi nu har ganska många rökfria miljöer.

Jag tror alltså att man kan uppnå väsentliga förbättringar i fortsättningen, kanske med undvikande av lagstiftning. Men jag vill inte binda mig på den

punkten förrän slutbetänkandet från tobakskommittén har kommit. När det föreligger skall vi ta ställning till det.

LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Om det nu är så att utökningen av rökfria miljöer, som statsrådet talar om, har bidragit till en förbättring av attityderna, så finns det ju all anledning att fortsätta på den inslagna vägen så snabbt som möjligt och skapa fler rökfria miljöer.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1979/80:171 till utrikesutskottet

§ 9 Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1979/80:1967 till lagutskottet

1979/80:1968 och 1969 till justitieutskottet

1979/80:1970 till arbetsmarknadsutskottet

1979/80:1971 till kulturutskottet

1967/80:1972 till trafikutskottet

1979/80:1973–1977 till kulturutskottet

1979/80:1978 till näringsutskottet

1979/80:1979 till trafikutskottet

§ 10 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1979/80:179

§ 11 **Anslag till kulturändamål, m. m.**

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1979/80:26 med anledning av proposition 1979/80:100 såvitt gäller anslag till kulturändamål och internationellt-kulturellt samarbete jämte motioner.

TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning om samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas rörande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Nr 123

Torsdagen den

17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Punkt 2 (Statens kulturråd: Utrednings-, utvecklings- och informationsverksamhet)

Regeringen hade i proposition 1979/80:100 bil. 12 (utbildningsdepartementet) under punkt B 2 (s. 15–17) föreslagit riksdagen att till Statens kulturråd: Utrednings-, utvecklings- och informationsverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 4 467 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:512 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om en parlamentarisk utredning med uppgift att bearbeta kommersialismens negativa verkningar på kulturområdet, varvid särskilt borde beaktas problem som var gemensamma för olika kulturområden. ägandeförhållanden, import och nationell produktion, stödformer samt restriktioner,

1979/80:860 av Georg Andersson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening beslutade ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillkallande av en parlamentarisk utredning beträffande den kommersiella kulturindustrin.

1979/80:865 av Helge Hagberg m. fl. (s).

1979/80:1240 av Ingrid Diesen m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkande 1) och

1979/80:1680 av Karl-Eric Norrby m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkande 3).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1240 yrkande 1 till Statens kulturråd: Utrednings-, utvecklings- och informationsverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 4 467 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:512 och 1979/80:860,

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:865,

4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1680 yrkande 3.

Reservation hade avgivits

1. beträffande utredning om den kommersiella kulturindustrin av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:512 och med bifall till motion 1979/80:860 som sin mening gav regeringen till känna vad som i sistnämnda motion anförts om tillkallande av en parlamentarisk utredning beträffande den kommersiella kulturindustrin.

Punkt 3 (Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.)

Regeringen hade under punkt B 3 (s. 17–19) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett anslag av 21 197 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motion 1979/80:859 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen beslutade att till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 490 000 kr. förhöjt anslag av 21 687 000 kr., varvid anslagsposten 1. Kulturprogram inom föreningslivet skulle utgå med 19 393 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:859 yrkande 1 till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 21 197 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. *beträffande ökning av medelsanvisningen till kulturprogram inom föreningslivet* av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:100 och med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 1 till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 21 687 000 kr.

Punkt 4 (Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer)

Regeringen hade under punkt B 4 (s. 19–24) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 12 654 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:508 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. förhöjt belopp avseende kulturverksamhet bland språkliga minoriteter.

2. att riksdagen uttalade att medlen för kulturverksamhet bland språkliga minoriteter borde fördelas av en särskild nämnd inom kulturrådet, där invandrарorganisationerna borde vara företrädna.

1979/80:859 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställts att riksdagen beslutade att till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4 585 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 17 239 000 kr., varvid anslagsposten 2 skulle utgå med 2 885 000 kr., anslagsposten 3 med 2 933 000 kr., anslagsposten 4 med 3 388 000 kr., anslagsposten 5 med 1 055 000 kr. samt anslagsposten 12 (ny) med 4 000 000 kr.,

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

1979/80:869 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställts att riksdagen beslutade att under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer uppta ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt belopp avseende Centrumbildningar inom teaterns, dansens, musikens, filmens, litteraturens och bildkonstens områden, och

1979/80:1262 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 5) hemställts att riksdagen under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer beslutade anslå ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. förhöjt belopp, vilket skulle utgå som stöd till filmverkstäder.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till experiment och utvecklingsarbete skulle avslå motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga.

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till centrumbildningarna skulle avslå motionerna 1979/80:859 yrkande 2 och 1979/80:869 yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga.

3. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkparkernas centralorganisation skulle avslå motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga.

4. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkets hus-föreningarnas riksorganisation skulle avslå motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga.

5. att riksdagen beträffande anvisande under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer av en ny anslagspost till barn- och ungdomsorganisationernas kulturella verksamhet skulle avslå motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga.

6. att riksdagen beträffande anvisande under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer av medel till kulturverksamhet bland språkliga minoriteter skulle avslå motion 1979/80:508 såvitt nu var i fråga.

7. att riksdagen beträffande anvisande under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer av medel till filmverkstäder skulle avslå motion 1979/80:1262 yrkande 5 såvitt nu var i fråga.

8. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till propositionen 1979/80:100 samt med avslag på motionerna 1979/80:508, 1979/80:859 yrkande 2, 1979/80:869 yrkande 2 och 1979/80:1262 yrkande 5, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 12 654 000 kr.

Följande två reservationer hade avgivits av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s):

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

3. *beträffande ökning av medelsanvisningen till vissa olika ändamål under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer*, vari reservanterna ansett att utskottet under 1, 2, 3, 4 och 5 bort hemställa

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

1. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till experiment och utvecklingsarbete med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga beslutade att för detta ändamål skulle anvisas 285 000 kr.,

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till centrumbildningarna med anledning av motion 1979/80:869 yrkande 2 och med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att för detta ändamål skulle anvisas 130 000 kr.,

3. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkparkernas centralorganisation med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga beslutade att för detta ändamål skulle anvisas 130 000 kr.,

4. att riksdagen beträffande frågan om ett förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkets hus-föreningarnas riksorganisation med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga beslutade att för detta ändamål skulle anvisa 40 000 kr.,

5. att riksdagen beträffande frågan om anvisande under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer av en ny anslagspost till barn- och ungdomsorganisationernas kulturella verksamhet med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 2 såvitt nu var i fråga beslutade att för detta ändamål skulle anvisas 4 000 000 kr.,

4. *beträffande ökning av den samlade medelsanvisningen under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer*, vari reservanterna – under förutsättning av bifall helt eller delvis till reservation 3 – ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen, i den mån den biföll yrkandena i reservation 3, till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1980/81 anvisade det av utskottet förordade reservationsanslaget med den ökning som föranleddes av riksdagens beslut med anledning av reservation 3.

Punkt 7 (Bidrag till konstnärer m. m.)

Regeringen hade under punkt B 7 (s. 26–29) föreslagit riksdagen att till Bidrag till konstnärer m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 27 152 000 kr.

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1979/80:506 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) hemställts att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till produktion av film för barn och ungdom, och

1979/80:1262 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 4) hemställts att riksdagen till Bidrag till konstnärer m. m. beslutade anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 3 045 000 kr. förhöjt belopp, vilket skulle ge film avsedd för vuxna 3 500 000 kr. och film för barn 1 500 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1262 yrkande 4 till Bidrag till konstnärer m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 27 152 000 kr.,

2. att riksdagen med anledning av motion 1979/80:506 yrkande 3. såvitt nu var i fråga. som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anført om stöd till produktion av film för barn och ungdom.

Punkt 9 (Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.)

Regeringen hade under punkt B 9 (s. 30–33) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen anförts om bibliotekersättningens grundbelopp.

2. till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 33 723 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motion 1979/80:870 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade att bibliotekersättningen borde fastställas till 31 öre.

2. att riksdagen till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. beslutade anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. förhöjt belopp.

3. att riksdagen uttalade att en individuell översättarpennning borde införas i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:870 yrkande 1 godkände vad i propositionen anförts om bibliotekersättningens grundbelopp.

2. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:870 yrkande 2 till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning

av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 33 723 000 kr..

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:870 yrkande 3.

Punkt 12 (Rikskonsertverksamhet)

Regeringen hade under punkt B 12 (s. 41–45) föreslagit riksdagen att till Rikskonsertverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 32 318 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:655 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 4) hemställt att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla om tilläggsdirektiv till utredningen om Rikskonserters och regionmusikens roll i den regionala musikverksamheten, innebärande att även det fria musiklivets roll i musikverksamheten skulle utredas, och

1979/80:1686 av Sten Svensson m. fl. (m, c, fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Rikskonsertverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 32 318 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:655 yrkande 4.

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1686.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

1. *beträffande rikskonserters fonogramutgivning* av Tore Nilsson (m), Kerstin Anér (fp), Ingrid Diesen (m), Lars Ahlmark (m) och Jörgen Ullenhag (fp).

Punkt 15 (Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner)

Regeringen hade under punkt B 15 (s. 48–51) föreslagit riksdagen att till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 146 055 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:649 av Gunnar Nilsson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 275 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 146 330 000 kr., och

1979/80:1254 av Gunnar Olsson (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:649 till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

musikinstitutioner för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 146 055 000 kr..

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1254.

Reservation hade avgivits

5. *beträffande ökning av medelsanvisningen till regionala skådebanor* av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:100 och med bifall till motion 1979/80:649 till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 146 330 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

2. *beträffande den fortsatta utbyggnaden av de regionala teatrarne* av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s).

Punkt 16 (Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper)

Regeringen hade under punkt B 16 (s. 52–53) föreslagit riksdagen att till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 15 885 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:655 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen hemställa om förslag som innebar genomförande av kulturrådets förslag till nytt bidragssystem för fria teater-, dans- och musikgrupper.

2. att i anledning därav till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper anslå ett i förhållande till regeringens förslag med 8 649 000 kr. till 24 534 000 kr. förhöjt belopp (del av yrkande 2), och

1979/80:869 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt nu var i fråga (yrkande 1).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motionerna 1979/80:655, del av yrkande 2, och 1979/80:869 yrkande 1 till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 15 885 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:655 yrkande 1.

Punkt 18 (Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet)

Regeringen hade under punkt B 18 (s. 56–59) föreslagit riksdagen att till

Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 7 832 000 kr.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:655 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats

2. att riksdagen under förevarande anslag, posten 6. Arrangerande musikföreningar anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 2 223 000 kr. till 3 463 000 kr. förhöjt belopp (del av yrkande 2).

3. att riksdagen uttalade att Kontaktnätet borde erkännas och i bidrags-sammanhang behandlas som såväl kultur- som ungdomsorganisation.

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

1979/80:859 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) hemställt att riksdagen beslutade att till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 40 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 7 872 000 kr., varvid anslagsposten 1 skulle utgå med 1 020 000 kr., och

1979/80:1889 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade att under förevarande anslag anvisa 3 100 000 kr. till Stöd till icke-kommersiella fonogrambolag, att handhas av kulturrådet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Stiftelsen Riksskådebanan skulle avslå motion 1979/80:859 yrkande 3 såvitt nu var i fråga.

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Arrangerande musikföreningar skulle avslå motion 1979/80:655 yrkande 2 såvitt nu var i fråga.

3. att riksdagen beträffande frågan om anvisande under detta anslag av medel till icke-kommersiella fonogrambolag skulle avslå motion 1979/80:1889 såvitt nu var i fråga.

4. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motionerna 1979/80:655 yrkande 2, 1979/80:859 yrkande 3 och 1979/80:1889, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 7 832 000 kr.,

5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:655 yrkande 3.

Följande två reservationer hade avgivits av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s):

6. *beträffande ökning av medelsanvisningen till Stiftelsen Riksskådebanan*, vari reservanterna ansökt att utskottet under 1 bort hemställa
att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats

i propositionen ökat bidrag till Stiftelsen Riksskådebanan med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 3 såvitt nu var i fråga beslutade att till detta ändamål skulle anvisas 40 000 kr.,

7. *beträffande ökning av den samlade medelsanvisningen under anslaget Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet*, vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservation 6 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen beträffande medelsanvisningen med anledning av proposition 1979/80:100, med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1979/80:655 yrkande 2 och 1979/80:1889, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 7 872 000 kr.

Punkt 20 (Filmstöd)

Regeringen hade under punkt B 20 (s. 61–65) föreslagit riksdagen att till Filmstöd för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 21 064 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:505 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om tilläggsdirektiv till videogramutredningen att snarast lägga fram förslag om en skatt kombinerad med tullavgifter på videoskopvorna, alternativt andra former för att förhindra massmarknadsexploatering.

1979/80:506 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) hemställts att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till produktion av film för barn och ungdom,

1979/80:1232 av Georg Andersson m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för begränsning av bl. a. underhållningsvåldet på videogramområdet.

2. att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om videogramutredningens arbete.

1979/80:1236 av Gunilla André och Ella Johnsson (båda c),

1979/80:1260 av Ulla Tillander (c) och

1979/80:1262 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats

1. att riksdagen hos regeringen hemställde att till filmberedningen gavs tilläggsdirektiv att i remissbehandlingen särskilt beakta de förslag som

syftade till att på filmområdet förverkliga de av riksdagen uppsatta målen för kulturpolitiken.

2. att riksdagen till Filmstöd skulle anslå ett i förhållande till regeringens förslag med 4 135 000 kr. minskat belopp i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. att riksdagen uttalade att av anslaget till Filmstöd 747 000 kr. borde avse förstärkning till Filminstitutets barnfilmverksamhet för inköp, versionering och distribution av barnfilm.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Stiftelsen Svenska filminstitutet för import och distribution av barnfilm skulle avslå motion 1979/80:1262 yrkande 3.

2. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1262 yrkande 2 till Filmstöd för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 21 064 000 kr.,

3. att riksdagen med anledning av motion 1979/80:506 yrkande 3 såvitt nu var i fråga som sin mening gav till känna för regeringen vad utskottet anfört om medel för produktion av film för barn och ungdom,

4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1262 yrkande 1 om tilläggsdirektiv till filmberedningen.

5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1236 såvitt gällde en översyn av filmcensurbestämmelserna.

6. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1260 om ett avtal beträffande filmbranschens samhällsansvar.

7. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:505 om tilläggsdirektiv till videogramutredningen i syfte att begränsa videogramutbudet.

8. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1232 yrkande 2 om påskynande av videogramutredningens arbete.

9. att riksdagen som sin mening gav till känna för regeringen vad utskottet med anledning av motion 1979/80:1232 yrkade 1 anfört om videogramutredningens arbete.

Reservation hade avgivits

8. *beträffande begränsning av bl. a. underhållningsväldet på videogramområdet* av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motion 1979/80:1232 yrkande 1.

Punkt 22 (Litteraturstöd)

Regeringen hade under punkt B 27 (s. 106–110) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ingå avtal med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla i huvudsak enligt de riktlinjer som förordats i propositionen.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

2. till Litteraturstöd för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 25 429 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:651 av Hans Petersson i Hallstahammar och Eva Hjelmström (båda vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade att under punkt B 27 Litteraturstöd öka anslaget till stöd till produktion av serier för barn och ungdom med 400 000 kr. till 665 000 kr.,

1979/80:1244 av Carl-Henrik Hermansson och Eva Hjelmström (båda vpk), vari yrkats att riksdagen för budgetåret 1980/81 under punkt B 27 Litteraturstöd anvisade 1 500 000 kr. utöver regeringens förslag avseende stöd till utgivning och lagerhållning av klassisk litteratur sammanhållen i serier, ett svenskt klassikerbibliotek.

1979/80:1269 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) hemställt att riksdagen för budgetåret 1980/81 under punkt B 27 Litteraturstöd anvisade 300 000 kr. utöver regeringens förslag avseende stöd till författarverkstäder, och

1979/80:1672 av Gunnar Björk i Gävle (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen bemyndigade regeringen att ingå avtal med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla i huvudsak enligt de riktlinjer som förordats i proposition 1979/80:100,

2. att riksdagen beträffande frågan om en särskild medelsanvisning till utgivning och lagerhållning av klassisk litteratur skulle avslå motion 1979/80:1244 såvitt nu var i fråga,

3. att riksdagen beträffande frågan om en särskild medelsanvisning till stöd till författarverkstäder skulle avslå motion 1979/80:1269 yrkande 3 såvitt nu var i fråga,

4. att riksdagen beträffande frågan om en i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökad medelsanvisning till utgivning av serier för barn och ungdom skulle avslå motion 1979/80:651 såvitt nu var i fråga,

5. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motionerna 1979/80:651, 1979/80:1244 och 1979/80:1269 yrkande 3, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Litteraturstöd för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 25 429 000 kr.,

6. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1672 om en utredning angående möjligheten att stödja bra barnserier.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

3. *beträffande bidrag till författarverkstäder* av Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson och Hans Alsén (alla s).

Punkt 24 (kreditgarantier till förlag och bokhandel)

Regeringen hade under punkt B 29 (s. 111–112) föreslagit riksdagen att

1. medge att statsgaranti för lån till nyetablering av förlag m. m. under

budgetåret 1980/81 fick beviljas intill ett belopp av 2 milj. kr..

2. medge att statsgaranti för lån till bokhandel under budgetåret 1980/81 fick beviljas intill ett belopp av 1 500 000 kr..

3. till Kreditgarantier till förlag och bokhandel för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motion 1979/80:1269 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt var i fråga yrkats

1. att riksdagen beslutade att statsgaranti till bokförlag även fick omfatta femåriga avskrivningslån intill ett belopp av 2 milj. kr. särskilt avsett för de mindre förlagen.

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till distributionsstöd till bokhandel och bibliotek, knutet till de utgivningsstödda titlarna.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen medgav att statsgaranti för lån till nyetablering av förlag m. m. under budgetåret 1980/81 fick beviljas intill ett belopp av 2 milj. kr.,

2. att riksdagen medgav att statsgaranti för lån till bokhandel under budgetåret 1980/81 fick beviljas intill ett belopp av 1 500 000 kr.,

3. att riksdagen till Kreditgarantier till förlag och bokhandel för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1269 yrkandena 1 och 2.

Punkt 26 (Bidrag till folkbibliotek)

Regeringen hade under punkt B 31 (s. 113–115) föreslagit riksdagen att till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 18 101 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:263 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet,

2. att som sin mening ge regeringen till känna att normerna för folkbibliotekens verksamhet skulle fastställas och kontinuerligt revideras av härför lämplig central myndighet, förslagsvis kulturrådet.

3. att som sin mening ge regeringen till känna att statsbidrag skulle kunna utgå till kommunerna för uppfyllande av dessa normer.

1978/79:903 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s),

1978/79:2301 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställts att riksdagen beslutade

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

a) att hemställa hos regeringen om en utredning om en kulturlagstiftning som garanterade en jämn kulturell standard och förbättrade betingelser för en kraftfull utveckling av kulturlivet i kommunerna,

b) att hos regeringen begära förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet,

c) att normerna för folkbibliotekens verksamhet skulle fastställas och kontinuerligt revideras av härför lämplig central myndighet, förslagsvis kulturrådet, |

d) att statsbidrag skulle kunna utgå till kommunerna för uppfyllande av dessa normer;

dels de vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:859 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 4) hemställts att riksdagen som sin mening beslutade ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bokutlåningen på arbetsplatser,

1979/80:1266 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen till Bidrag till folkbibliotek beslutade anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 689 000 kr. förhöjt belopp avseende Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk,

1979/80:1268 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade sig för en lagstiftning på folkbiblioteksområdet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde att utredningen om folkbibliotek fick tilläggsdirektiv att behandla frågan om bibliotekslag,

1979/80:1534 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) och

1979/80:1680 av Karl-Eric Norrby m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande det fortsatta stödet till lokal biblioteksverksamhet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen som sin mening gav till känna för regeringen vad utskottet med anledning av motionerna 1979/80:859 yrkande 4 och 1979/80:1680 yrkande 1 anført om att den uppsökande verksamheten vid folkbiblioteken borde ägnas fortlöpande uppmärksamhet från regeringens och kulturrådets sida,

2. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1266 till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 18 101 000 kr.,

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1534 om utredning och förslag om hur svenska skolor i utlandet skulle få tillgång till ett rimligt utbud av svensk barnlitteratur,

4. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:263, 1978/79:2301 yrkandena 2 b, 2 c och 2 d samt 1979/80:1268 om en lagstiftning på folkbiblioteksområdet.

5. att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:903 om en biblioteksutredning.

6. att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:2301 yrkande 2 a om en utredning om en kulturlagstiftning.

Punkt 30 (Vissa bidrag till bildkonst)

Regeringen hade under punkt B 39 (s. 126–128) föreslagit riksdagen att till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 5 846 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:513 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade anvisa ett i förhållande till propositionen med 2 153 000 kr. förhöjt belopp till Bidrag till bildkonst – konstnärskooperativ.

1979/80:859 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 5) hemställt att riksdagen beslutade att till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 610 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 6 456 000 kr., varvid anslagsposten 1 skulle utgå med 4 542 000 kr. samt anslagsposten 2 med 888 000 kr..

1979/80:1231 av Georg Andersson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till utställningsverksamhet.

1979/80:1240 av Ingrid Diesen m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställt att riksdagen till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1980/81 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 250 000 kr. förhöjt anslag av 6 096 000 kr..

1979/80:1265 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen till Vissa bidrag till bildkonst skulle anslå 16 000 000 kr. utöver regeringens förslag avseende utställningsersättning, och

1979/80:1267 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade om en ytterligare höjning av anslaget till Sveriges konstföreningars riksförbund med 845 000 kr. till sammanlagt 1 698 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1231 om ett uttalande angående stöd till konstutställningsverksamhet,

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Konstfrämjandet skulle avslå motion 1979/80:859 yrkande 5 såvitt nu var i fråga,

3. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Sveriges konstföreningars riksför-

bund skulle avslå motionerna 1979/80:859 yrkande 5, 1979/80:1240 yrkande 2 och 1979/80:1267, samtliga motioner såvitt nu var i fråga,

4. att riksdagen beträffande anvisande utöver vad som föreslagits i propositionen av särskilda medel till konstnärskooperativ skulle avslå motion 1979/80:513 såvitt nu var i fråga.

5. att riksdagen beträffande anvisande utöver vad som föreslagits i propositionen av särskilda medel till ett genomförande av förslagen i rapporten om stöd till konstutställningsverksamhet skulle avslå motion 1265 såvitt nu var i fråga.

6. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motionerna 1979/80:513, 1979/80:859 yrkande 5, 1979/80:1240 yrkande 2, 1979/80:1265 och 1979/80:1267, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 5 846 000 kr.

Följande fyra reservationer hade avgivits av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s):

9. beträffande stöd till konstutställningsverksamhet, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav till känna för regeringen vad reservanterna med anledning av motion 1979/80:1231 anfört om stöd till konstutställningsverksamhet,

10. beträffande ökning av medelsanvisningen till Konstfrämjandet, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Konstfrämjandet med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 5 såvitt nu var i fråga beslutade att för detta ändamål skulle anvisas 575 000 kr.,

11. beträffande ökning av medelsanvisningen till Sveriges konstföreningars riksförbund, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Sveriges konstföreningars riksförbund med anledning av motionerna 1979/80:1240 yrkande 2 och 1979/80:1267 och med bifall till motion 1979/80:859 yrkande 5, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, beslutade att till detta ändamål skulle anvisas 35 000 kr.,

12. beträffande ökning av den samlade medelsanvisningen under anslaget Vissa bidrag till bildkonst, vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservationerna 10 och 11 eller någon av dem – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen, i den mån den biföll reservationerna 10 och 11, till Vissa

bidrag till bildkonst för budgetåret 1980/81 anvisade det av utskottet förordade reservationsanslaget med den ökning som föranleddes av riksdagens beslut med anledning av dessa reservationer.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

4. *beträffande bidrag till Sveriges konstföreningars riksförbund* av Tore Nilsson, Ingrid Diesen och Lars Ahlmark (alla m).

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Punkt 32 (Bidrag till vissa arkiv)

Regeringen hade under punkt B 48 (s. 141–143) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa arkiv för budgetåret 1980/81 anvisa ett anslag av 1 685 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:1264 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen till Bidrag till vissa arkiv anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 486 000 kr. förhöjt belopp till Stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv, samt

1979/80:1674 av Lars Gustafsson och Gunnar Nilsson (båda s), vari yrkats att riksdagen beslutade att för budgetåret 1980/81 till Bidrag till vissa arkiv anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 42 000 kr. förhöjt anslag av 1 727 000 kr., varvid anslagsposten 3 skulle utgå med 1 206 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motionerna 1979/80:1264 och 1979/80:1674 till Bidrag till vissa arkiv för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 1 685 000 kr.

Reservation hade avgivits

13. *beträffande ökning av medelsanvisningen till Arbetarrörelsens arkiv* av Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Kerstin Andersson i Kumla (alla s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:100 och motion 1979/80:1264 samt med bifall till motion 1979/80:1674 till Bidrag till vissa arkiv för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 1 727 000 kr.

Punkt 34 (Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader)

Regeringen hade under punkt B 50 (s. 146–148) föreslagit riksdagen att till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 5 457 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:646 av Lena Hjelm-Wallén m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

om försöksverksamhet med en byggnadshytta i Karmansbo i Skinnskattebergs kommun,

1979/80:863 av Stina Eliasson m. fl. (c. s), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att åtgärder vidtogs för att med Jämtlands län som utgångspunkt utarbeta en väl anpassad organisation och lämpliga rutiner för smidig handläggning av det statliga stödet till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i enlighet med byggnadsvårdsutredningens förslag.

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att byggnadsvårdsutredningens förslag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse så snart som möjligt borde tas upp till behandling.

1979/80:867 av Per-Axel Nilsson (s) och Torsten Gustafsson (c), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att åtgärder borde vidtas för att säkerställa bevarandet av de gotländska kyrkorna.

1979/80:868 av Ivan Swanström och Olle Eriksson (båda c), vari yrkats att riksdagen uttalade

1. att förslagen från 1976 års byggnadsvårdsutredning borde genomföras så snart som möjligt.

2. att möjliga förändringar i fråga om användning av AMS-medel för vård och upprustning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse enligt utredningens förslag borde genomföras.

3. att lagtekniska och andra förändringar enligt byggnadsvårdsutredningens förslag borde förberedas i görligaste mån.

1979/80:1241 av Ingrid Diesén m. fl. (m),

1979/80:1263 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en plan för vård av historiskt värdefull bebyggelse, innefattande även erforderliga statsfinansiella insatser, på grundval av byggnadsvårdsutredningens förslag.

1979/80:1270 av Bengt Wiklund och Åke Green (båda s), vari yrkats att riksdagen beslutade som sin mening ge regeringen till känna behovet av att byggnadsvårdsreformen genomfördes budgetåret 1981/82.

1979/80:1675 av Bertil Hansson (fp) och

1979/80:1688 av Hans Wachtmeister (m), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ett snabbt genomförande av 1976 års byggnadsvårdsutrednings förslag.

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1675 till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 5 457 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:863 yrkande 1 om vissa förberedande åtgärder,
3. att riksdagen som sin mening gav till känna för regeringen vad utskottet med anledning av motionerna 1979/80:646, 1979/80:863 yrkande 2, 1979/80:867, 1979/80:868, 1979/80:1263, 1979/80:1270 och 1979/80:1688 anfört angående en kommande byggnadsvårdsreform,
4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1241 om en kulturfond.

Punkt 39 (Bidrag till vissa museer)

Regeringen hade under punkt B 67 (s. 187–197) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen förordats i vad gällde museijärnvägar,
2. till Bidrag till vissa museer för budgetåret 1980/81 anvisa ett anslag av 8 935 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:507 av Hans Petersson i Hallstahammar och Eva Hjelmström (båda vpk), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade bemyndiga regeringen att inrätta ett statligt affischmuseum,
2. att riksdagen beslutade anvisa ett särskilt anslag på 4 000 000 kr. för detta ändamål på statsbudgeten för 1980/81,

1979/80:866 av Ing-Marie Hansson och Axel Andersson (båda s) och

1979/80:1230 av Georg Andersson (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder på affischkonstens område.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:507 yrkande 1,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:507 yrkande 2 till Bidrag till vissa museer för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 8 935 000 kr.,
3. att riksdagen godkände vad i proposition 1979/80:100 förordats i fråga om museijärnvägar,
4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:866,
5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1230.

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Regeringens kulturbudget är i år mycket mager. När den presenterades utropade kulturrådets ordförande förtvivlat i en artikel i Dagens Nyheter: Skall kulturpolitiken strypas under 1980-talet? Han kastade skulden för det inträffade på moderata samlingspartiets starka inflytande i regeringen. Men det är självfallet kulturministern som främst är ansvarig för kulturbudgeten. Det är att beklaga att Jan-Erik Wikström inte förmått att presentera en starkare och mera framtidsinriktad kulturbudget. Det fanns ett rikt material i form av färdiga utredningar på flera viktiga områden att utgå ifrån. Dit hör fonogramutredningen, utredningen om utställningsersättning och utredningen om kulturminnesvärden. Vidare fanns förslag om stödet till fria grupper.

Vi socialdemokrater hävdar att även i ett budgetläge som kännetecknas av hård ekonomisk åtstramning är det nödvändigt att kulturlivet får möjlighet att utvecklas. Just i ett sådant läge är det särskilt viktigt att skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv. Jag skall något motivera det.

Många människor känner i vår tid behov av att orientera sig mot en ny livsstil. Den materiella standardutvecklingen garanterar inte inre trygghet och tillfredsställelse. Strukturförändringen i näringslivet har brutit upp invanda livsmönster. Framtidstron sviktar. Arbetslösheten passiviserar. Det kommersiella kulturmönstret utarmar människorna, främst barn och ungdomar. Allt fler betraktas som utslagna.

Vi måste därför utveckla ett nytt kulturmönster i samhället. En bred satsning på kulturlivet är nödvändig. I det arbetet är vi starkt beroende av folkrörelserna och de aktiva kulturarbetarna. Kulturarbetarna har ofta en speciell förmåga att avslöja verkligheten. De kan väcka till insikt. De kan skänka inspiration och kampvilja. De kan rikta blickarna mot nya vägar in i framtiden, och de kan bidra till att ge oss rika upplevelser.

Folkrörelserna har de breda kontaktytorna. De kan i ett aktivt föreningsliv nå människor som inte söker sig till de stora etablerade kulturinstitutionerna. Föreningslivet skänker gemenskap. Där kan isoleringen brytas. Där kan den enskildes uppgivenhet och missmod inför problemen möta styrkan och kampandan i kollektivets vilja att utforma en ny framtid.

Det är nu ytterst angeläget att vi kan utveckla ett aktivt och engagerande föreningsliv. Särskilt viktigt är det att barn och ungdomar får uppleva stimulansen av föreningsengagemang. Det ger nämligen tillfälle att ta ansvar – och det är viktigt – och möjlighet till personlig utveckling, vilket också är väsentligt.

Samhället bör därför ge generöst stöd åt folkrörelserna. 1974 års kulturpolitiska beslut uppfattades som en ny start när det gäller statens stöd till de idéburna folkrörelserna. Tyvärr har denna politik inte fullföljts av de borgerliga regeringarna.

Årets budget är i detta hänseende direkt dålig. De anslagshöjningar som ges till folkrörelserna och till föreningslivet täcker i flera fall inte ens mycket måttliga kostnadsökningar på grund av pris- och lönehöjningar.

Vi socialdemokrater kan inte acceptera en sådan politik. I det betänkande

som nu behandlas föreslår vi förstärkningar till kulturprogram i föreningslivet, experiment- och utvecklingsarbete, centrumbildningar, Folkparks- och Folkets hus-rörelserna, Skådebanan, Konstfrämjandet och Konstföreningsarnas riksförbund. Vi föreslår vidare ett nytt anslag till barn- och ungdomsorganisationernas kulturverksamhet om 4 milj. kr.

Om det senare förslaget kan i korthet sägas att regeringens blygsamma insats i föl för barnkultur nu helt har kommit av sig. Barnkultursatsningen var tydligen bara en tillfällig gest med anledning av det internationella barnåret.

Det förra riksmötet avvisade efter lottning vårt förslag om ett nytt anslag till barn- och ungdomsorganisationerna. Om de få borgerliga riksdagsledamöter som då stödde vårt förslag i dag intar samma ståndpunkt, bör det nu kunna förverkligas. Om våra förslag genomfördes skulle det innebära betydande förstärkningar i fråga om arbetstillfällen för kulturarbetare. Det gäller kanske främst våra förslag om kulturprogram i föreningslivet och förstärkningar på bildkonstens område.

Det kommersiella trycket på kulturområdet blir alltmer besvärande. Kulturpolitiken skall motverka kommersialismens negativa verkningar. Det har riksdagen beslutat. Men regeringen är på denna punkt helt passiv.

Kulturrådet har anhållit om pengar för att äntligen komma i gång med ett utredningsarbete. Regeringen kommenterar inte ens förslaget – än mindre anvisar den några medel. Ändå avvisar kulturutskottets borgerliga majoritet vårt förslag om en parlamentarisk utredning, med hänvisning till att kulturrådet avser att utreda dessa frågor.

Utskottsmajoriteten kryper bakom formuleringar om att kulturrådets avsikt är att bearbeta grundläggande strukturella problem och om att projektet förbereds inom kulturrådet genom utarbetande av en ingående begreppsanalys. Vad menas med detta? Värre kan byråkratspråket knappast bli.

Vi kan nu i olika sammanhang se hur barns och ungdomars kulturella miljö utarmas och fördärvas genom det kommersiellt intressanta men kulturellt nedbrytande utbudet. Det gäller stora delar av filmutbudet, det gäller massmarknadslitteratur, tecknade serier och annat. Det gäller också på bildområdet i övrigt, som skräpas ned med av multinationella bolag massproducerade bilder.

Barnen är mest utsatta. De lever ett farligt liv i vårt samhälle. Det finns lika stora faror i den psykiska som i den fysiska miljön. Kulturindustrins avgaser är, också de, livshotande.

Utskottsmajoriteten tillgriper i sin argumentnöd ett fräckt påstående. Den säger att vårt förslag om parlamentarisk utredning skulle *försena* de insatser som behövs för att motverka icke acceptabla konsekvenser av det kommersiella kulturutbudet. Detta är rent nonsens. Vi har nu år efter år, jag tror ända sedan 1974, fått veta att det ingår bland kulturrådets uppgifter att utreda och kartlägga kommersialismen. Nu tycks kulturrådets ambitioner – av rådets petita att döma – ha ökat något. Men då vägrar regeringen att ge rådet några resurser till utredning. Och moderaterna motionerar om

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

minskning av kulturrådets resurser. Ändå förenar sig de borgerliga i utskottet om skrivningar som skall inge föreställningen att rådet trots allt med stor skyndsamhet skall göra underverk. Detta är direkt vilseledande och upprörande.

Nu handlar det om att bekänna den politiska viljan. Vill riksdagsmajoriteten komma åt de allvarliga negativa verkningar som det kommersiella kulturutbudet förorsakar eller vill den det inte? Var står egentligen centern i denna fråga? Centerpartiet borde ju inte vara bundet av de liberala doktriner som styr moderaterna och folkpartisterna.

Ett nytt område för de kommersiella intressena är videogramproduktionen. Vi står nu inför en utveckling som inger stor oro. Bildskivan som massmarknadsprodukt kan snart göra sitt intåg.

Vilket innehåll kommer den att förmedla? Det finns betydande risker för att utbudet kommer att styras av rent kommersiella intressen och bli en spekulering i likgiltigt allmångods. Innehållet kan också komma att domineras av grovt underhållningsvåld, diskriminerande könsrollsuppfattningar, ohämmad alkoholkonsumtion och utpräglat resursslöseri. Detta är värderingar som måste motverkas.

Videogramutredningen tillsattes främst för att finna åtgärder mot en sådan utveckling. Nu finns det en betydande risk för att utredningen inte hinner komma med förslag i tid. Vi beklagar detta.

Vi tycker därför att regeringen bör vidta åtgärder för att i första hand motverka utbudet av underhållningsvåld inom videogrammarknaden. Regeringen bör i förhandlingar med såväl producenter som detaljister försöka träffa en överenskommelse om att dessa inte kommer att saluföra videogram som innehåller sådant underhållningsvåld som, om det varit fråga om biografilm, inte hade godkänts vid förhandsgranskningen.

Om det inte skulle vara möjligt att få till stånd en sådan överenskommelse eller om syftet med överenskommelsen inte uppnås, bör regeringen enligt vår mening vidta andra åtgärder som förhindrar en spridning av förråande inslag vid videogramproduktionen. Härmed avser vi såväl bildskivorna som videokassetterna.

Utskottsmajoriteten reser allehanda hinder i vägen för vårt förslag. Också här tvingas jag konstatera att viljan att göra något tycks saknas. Utskottsmajoriteten skriver bl. a.: "Utan att ta ställning till frågan om en överenskommelse av det slag motionärerna förordar är möjlig eller önskvärd att åstadkomma ifrågasätter utskottet om någon nämnvärd tid skulle vinnas med det tillvägagångssätt motionärerna förordar i förhållande till videogramutredningens arbete." Detta avslöjar verkligen det bristande engagemanget. Nog borde det vara möjligt att ta ställning till frågan om åtgärden är *önskvärd*.

Vad menar egentligen utskottsmajoriteten? Är det inte önskvärt att begränsa våldsutbudet i videogrammen? Behövs det ytterligare betänketid för att ta ställning till den frågan?

Med det anförda yrkar jag bifall till samtliga reservationer till det betänkande från kulturutskottet som vi nu behandlar.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Årets budget präglas, sägs det, av "återhållsamhet". Det är ett exempel på den ordens förvanskning som C.-H. Hermansson senare kommer att ta upp i debatten om kulturens villkor. Nedrustning – så skulle jag karakterisera kulturbudgeten. Samtidigt vet vi att behoven är stora.

Det pågår en fortlöpande kolonisering och exploatering av vår kulturmiljö – en miljöförstöring som förhoppningsvis kommer att leda till en ny bred motståndsrörelse i likhet med vad som skett inom den fysiska miljön. Den kommersiella kulturindustrin tar struhtag på våra arbets- och vardagsliv.

Men regeringen är undfallande. Nu är detta ingenting att förvåna sig över. Regeringens undfallenhet inför den kommersiella kulturindustrin är naturligtvis varken tillfällig eller omedveten. Den är självklar, utifrån de ideologiska utgångspunkter som styr i Bohmans Sverige. Visst kan Jan-Erik Wikström förfasa sig över kommersialism inom kultursektorn, men då från något slags moraliska värderingar. Han ojar sig över förfallet men vägrar att inse sambanden mellan detta "förfall", vårt ekonomiska system och de fribrev regeringen utfärdar till marknadskrafterna. Kulturindustrin blir på så sätt en karusell som snurrar för sig själv. Det övergripande problemet för Jan-Erik Wikström och övriga borgare blir inte att USA:s medvetandeindustri som bäst håller på att ockupera Sverige utan att det slås och svärs för mycket i film och serier.

Med anledning av kulturdelen i årets budgetproposition har vänsterpartiet kommunisterna väckt inte mindre än 25 motioner. De spanner över ett mycket brett fält. De visar på den vikt vpk lägger vid kulturpolitiken.

Själv skall jag huvudsakligen uppehålla mig vid kulturlivets allmänna villkor, med särskild anknytning till film men också till de fria grupperna och musiken. C.-H. Hermansson kommer senare att ta upp språket och litteraturen, Hans Petersson i Hallstahammar bildkonsten och Billy Eriksson invandrarkulturen.

Herr talman! Ett genomgående tema i samtliga våra motioner är yttrandefrihetens villkor i dag. Yttrandefriheten är en omistlig del av vårt kulturarv. Rätten till yttrandefrihet är en förutsättning för att kulturen skall kunna utvecklas till det redskap vi menar att den skall vara – ett redskap för att utforska och gestalta verkligheten, en betingelse för att förändra den.

Men rätten till yttrandefrihet beskärs alltmer – inte genom formella beslut i riksdagen, men genom den kommersiella kulturindustrins härjningar. Rätten till yttrandefrihet förutsätter att människorna – främst då barnen och ungdomen – ges redskapen för att uttrycka sina erfarenheter och behov.

I dag berövas många – främst inom arbetarklassen – dessa sina redskap, självfallet inte bara genom den torftiga kultur som erbjuds dem utan genom de torftiga förhållanden som råder på samhällslivets alla områden och som borgarna serverar. Genom borgarnas politik förnekas barnen rätten till bra barnstugeplatser, och de hindras att själva utanför kärnfamiljens slutna enhet, på grund av bilsamhällets riskfyllda trafikmiljö, skaffa sig egna erfarenheter om verkligheten. Ungdomen får en genomsnittligt längre utbildning men släpps inte in i produktionen. De vuxna slås i allt större

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

utsträckning ut ur samma produktion.

I stället erbjuds människorna en kommersiell livsmiljö, där mottot är: "Ensam är stark, satsa på dig själv, och skit i andra!" Det är vad borgarna har att erbjuda under 1980-talet.

Herr talman! Detta går stick i stäv med arbetarrörelsens traditioner. Arbetarrörelsens uppgift är och måste vara att verka för solidaritet och gemenskap. En huvuduppgift borde vara att ta strid på kulturområdet, att fullfölja den kulturkamp man en gång begynte, att gå i spetsen för en kultur präglad av solidaritet och socialistiska ideal mot liberal cynism och kommersialism.

Men tyvärr tvingas jag konstatera att delar av arbetarrörelsen sviker. I stället för att gå i spetsen för den motståndsrörelse som krävs och i stället för att ta fasta på ungdomens och de vuxnas reella behov och utgå från dem försöker många inom socialdemokratin att kopiera kulturindustrins avarter i sina försök att nå ut till människorna.

När t. ex. rullbrädan introducerades för några år sedan var Folkparkerna genast på hugget med KF-ägda ramper, som invigdes av team från kommersiellt tongivande rullbrädestillverkare. Och när man från Folkparkernas sida häromåret försökte introducera videodiskotek med ABBA och Travolta på en kolossal vägg-TV, så var arrangören för den djärva satsningen ordföranden i Folkparkernas riksstyrelse. Nu fick han visserligen smäll på fingrarna – försöket stoppades, inte minst tack vare musikernas motstånd – men det visar ändå vilken kultur man är beredd att satsa på.

En motståndsrörelse krävs inom kulturlivets alla områden inför 1980-talets mediabrus. För 1980-talets barn och ungdom finns och säljs redan i stor utsträckning nya leksaker i form av elektroniska biltävlingar, elektroniska fotbollsmatcher och elektroniska krigsspel som eliminerat alla medförare, medspelare och medsoldater genom att man byggt in dem i datan. Dataålderns minimänniska med sin minimatch i handen gör alla riktiga fotbollar och kompisar överflödiga. Alla livsviktiga behov av identitet, egenvärde och känsla att få behärska sin omvärld förtrampas och förtrycks av den nya storindustrin, medvetandeindustrin.

Denna nya medvetandeindustri, byggd på datorer, förstärker ytterligare vad kulturindustrin redan utvecklat så tydligt. Medvetandeindustrin bestämmer inte bara vad och var du skall konsumera, utan också hur. Den skaffar sig kontroll över hela livsmönster. Filmen är därvidlag föregångare, föregångare i negativ bemärkelse.

Vad har då den borgerliga regeringen, den statliga kulturpolitiken och kulturutskottet att säga om såväl våra krav på en utredning om den kommersiella kulturindustrin som våra krav på filmområdet och andra områden? Inte mycket.

Låt mig något konkretisera vad jag har sagt med exempel från filmens område, ett sorgligt försummat debattämne i denna kammare.

Ca 75 % av alla biobesök gäller i dag amerikanska filmer. Svenska filmer står för omkring 12 % av de sammanlagda biljettinkomsterna för biograf-film. Filmen är i dag genomkommersialiserad. Vänsterpartiet kommunister-

na har år efter år krävt en avkommersialisering av filmreformen och, inte minst viktigt, en demokratisering av filmlivet. Filmen måste entydigt omfattas av de mål riksdagen satt upp för kulturpolitiken. Ingen kan med bästa vilja i världen påstå att så är fallet i dag utom möjligen riksdagens kulturutskott.

För en avkommersialisering och demokratisering krävs en genomgripande förändring av det Scheinska monument som Filminstitutet utgör.

Utskottet säger nu att filmen redan omfattas av de kulturpolitiska målen och att detta uttalades redan förra året. Utskottet hänvisar också till den filmpolitiska beredningen. Men, herr talman, just det faktum att regeringen vägrat att ge direktiv för beredningens arbete och att beredningens promemoria, som den skall grunda sitt arbete på, inte innehåller något om de kulturpolitiska målen talar enligt vänsterpartiet kommunisternas mening för att departementet uppenbarligen inte tagit hänsyn till de uttalanden som riksdagen gjorde i fjol. Det är därför nödvändigt att riksdagen i denna omprövningens tid vad gäller filmpolitiken med skärpa klargör vad saken gäller. Särskilt nödvändigt är detta eftersom vänsterpartiet kommunisterna, det parti som drivit frågan, inte beretts plats i beredningen. Det förbehålls de fyra stora partierna, sades det. Den principen kan i längden vara farlig för folkpartiet.

Utskottet har i sitt svar gjort sig skyldigt till uppenbara skrivfel, som jag inte skall uppehålla mig vid här men som ändå bör rättas till. I G-fonden finns det inte något överskott, vilket påstås i betänkandet, däremot i F-fonden som vi framhåller i vår reservation.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att de här medlen bör användas i överensstämmelse med fondens stadgar, nämligen till främjandet av svensk filmproduktion. Överskottet i fonderna motsvarar det samlade statliga produktionsstödet under en tvåårsperiod.

Det är de här pengarna som skulle kunna användas progressivt, som skulle kunna frigöras till förmån för en varierad och kvalitativt högtstående svensk filmproduktion. Jag finner det anmärkningsvärt att utskottet, av okunnighet eller av politisk ovilja, så lätt avvisar våra krav och accepterar det sätt på vilket pengarna i dag används. Utskottet är oroväckande vagt i sin formulering när det skriver: "Enligt vad utskottet inhämtat synes de uppskattningar av fritt disponibla fondmedel som motionärerna kommit fram till grundas på en felaktig tolkning av Filminstitutets redovisning." Jag kräver, herr talman, ett klargörande av utskottets talesman. På vilket sätt är våra uppgifter felaktiga? Jag har Filminstitutets redovisningar här, och det blir spännande att få en förklaring.

Nåväl, utskottet konstaterar sedan att behovet av barn- och ungdomsfilm är stort. Det är bra. Filmen är ett rikt medium som i dag i alldeles för liten utsträckning används för att utveckla barns och ungdoms förmåga på skilda sätt. Däremot finner vi det anmärkningsvärt att utskottet tror att utnyttjandet av i första hand bidragshöjningen på 900 000 kr. skall kunna åstadkomma annat än marginella förändringar. Det motsvarar, herr talman, en halv långfilm eller 3-5 kortfilmer. Då är vpk:s förslag bättre. Det förslaget skulle

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

utan kostnader verkligen gynna barn- och ungdomsfilmer.

Filmen är *en* väsentlig del av vårt kulturliv. Den har genom tiderna spelat och spelar än i dag en stor roll för formandet av uppfattningar och för att ge uttryck för erfarenheter och upplevelser inte bara från vårt land utan också från andra länder. Den är outhärlig från yttrandefrihetssynpunkt, dvs. den film som är bra, men inte den smörja som i dag med sin vålds- och sexpropaganda dominerar utbudet. Det motstånd, den rörelse, som vuxit fram som en reaktion mot den här smörjan kräver stöd. Ytterligare några grupper som kräver stöd men som grovt åsidosatts i årets budget är den fria teatern samt dans- och musikgrupperna. Jag skall inte länge uppehålla mig vid dessa grupper. Vpk:s inställning är sedan många år tillbaka väl känd. De ifrågavarande grupperna har på ett unikt sätt vitaliserat kulturlivet, gett nya dimensioner och nått ut till nya grupper. Låt mig för att karakterisera dagsläget bara läsa upp ett stycke ur DN från i går. Där skrivs: "Skånska teatern meddelar i dag att de tvingas permittera 10 av 22 medlemmar under april och maj." Skånska teatern har kanske ändå fått mer statliga medel än många andra.

Längre fram i artikeln står det bl. a. följande:

"De fria gruppernas dåliga ekonomi beror huvudsakligen på de låga statliga anslagen. Institutionsteatrarna subventioneras i dag med mellan 85 och 95 procent av utgifterna. De fria grupperna får knappt 30 procent av årslönen för högst tio medlemmar betald av staten. Statens kulturråd är nu medvetna om det här problemet och har lagt ett reformförslag som innebär att staten skulle betala hälften, 50 procent, av lönerna. Och att gränsen vid tio personer skulle tas bort. – Det förslaget förhålls i departementet – –. Utbildningsminister Wikström kunde ha bestämt sig för en kort remisstid och skyndat på det hela."

Utbildningsministern kunde, om viljan hade funnits, mycket lätt ha sett till att den mycket katastrofala situation som de flesta grupper i dag befinner sig i inte hade uppstått.

Herr talman! Slutligen några ord om musiken och dess villkor. Inte heller här visar regering och kulturutskottet någon som helst framförhållning. Vi har på det området väckt tre motioner som på skilda sätt tar upp musikens och musikernas villkor. Samtliga avvisas med hänvisning till det finansiella läget. Över huvud taget är det beklämmande vad litet av politiska motiveringar som ligger bakom utskottets avslagsyrkande. Vi har bl. a. tagit upp fonogramutredningen – en utredning som klart redovisar monopoliseringen i branschen. De fem största multinationella bolagen svarade 1977 för nära 70 % av försäljningen av LP-skivor i landet. De flesta svenska fonogrambolag har förblivit mycket små. Men, herr talman, samtidigt spelar de en oerhört viktig roll i vårt kulturliv. Vi tycker att de här icke-kommersiella bolagen måste få samhällsstöd i enlighet med fonogramutredningens förslag. Också de behövs i den breda motståndsrörelse som krävs för att motverka utarmningen av vårt kulturarv – i den motståndsrörelse som krävs för att synliggöra det arbetande folkets erfarenheter och upplevelser, ge människor glädje och upplevelser, ge dem vapen i handen i kampen mot

det ideologiska krig som borgerliga krafter i dag för mot de löncarbetande.

Med det yrkar jag, herr talman, bifall till samtliga vpk-motioner som behandlas i kulturutskottets betänkande utom motionen 507, motionen 869 yrkande 1 och motionen 1261.

KARI-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! Vi har i kulturutskottet en gammal fin tradition, vi försöker över partigränserna lösa uppkomna problem för att så långt som möjligt komma fram till samskrivningar. Det ligger en styrka i detta att utskottet i enighet har beslutat i en fråga. Denna strävan efter samskrivningar har i utskottets betänkande nr 26 tagit sig uttryck i att utskottet i enighet i fem fall har givit sin särskilda mening till känna för regeringen, som alltså har att beakta vad riksdagen har beslutat. Jag tycker att det finns anledning att konstatera detta när vi behandlar frågor rörande regeringens förslag när det gäller anslag till kulturändamål och det internationella-kulturella samarbetet jämte de avgivna motionerna.

Trots denna ambition kan vi ändå notera att till betänkandet har fogats 13 reservationer och 4 särskilda yttranden. Samtliga reservationer är avlämnade av den socialdemokratiska gruppen.

Om man räknar samman vad socialdemokraterna i sina reservationer föreslagit i anslagshöjningar finner man att dessa uppgår till över 6 milj. kr.

Med hänsyn till det rådande budgetläget har utskottsmajoriteten inte kunnat gå med på dessa anslagshöjningar. Flera av kraven känner även utskottsmajoriteten för, men vi har alltså inte i nuläget kunnat tillstyrka dem. Om socialdemokraterna har varit rätt hovsamma när det gäller att höja anslagen kan detta inte sägas om vpk:s förslag som – om jag nu har räknat rätt – uppgår till inte mindre än ca 60 milj. kr. Var och en förstår att det inte funnits några förutsättningar för att tillstyrka anslagshöjningar av denna storleksordning.

Utskottsmajoriteten har mot den här tecknade bakgrunden helt följt regeringens förslag till fördelning av de medel som kunnat ställas till kultursektorns förfogande. Man kan inte – som reservanterna gör – jämföra propositionens förslag för nästa år med de höjningar som har skett under tidigare år. Skall man jämföra så skall jämförelsen göras med vad som föreslås på andra områden för det kommande året, och då skall man finna att det ju har funnits en stark vilja till sparsamhet inom alla områden. Detta är verkligheten, och den får vi acceptera.

Men, herr talman, utskottsbetänkandet behandlar inte bara anslagsfrågor. Det behandlar också frågor av stor principiell betydelse. Jag tänker här på socialdemokraternas begäran om tillsättande av en utredning beträffande den kommersiella kulturindustrin samt om begränsning av underhållningsväldet på videogramområdet.

När det gäller den första frågan – den kommersiella kulturindustrin och möjligheterna att motverka kommersialismens negativa verkningar – har

utskottet, främst med hänsyn till pågående utredningsarbete, vid flera tillfällen under senare år avstyrkt motionsförslag om tillsättande av en särskild parlamentarisk utredning. Utskottet hänvisar till bl. a. kulturrådets arbete med de här frågorna, ett arbete som efter de linjer kulturrådet rekommenderar innebär att man undviker ett tungrovt och långvarigt utredningsarbete om det skall gripa över hela det kulturpolitiska fältet.

Vi pekar också på det arbete som bedrivs inom Nordiska kultursekretariatet och det arbete som bedrivs inom Svenska unescorådets arbetsgrupp för kultur. Det finns enligt utskottets mening stor risk för att det sätt på vilket reservanterna önskar angripa problemen skulle försena de insatser som behövs för att motverka icke önskvärda konsekvenser av det kommersiella kulturutbudet.

Samma synsätt anlägger utskottet när det gäller den mycket viktiga frågan om videogrammens innehåll och där motionärerna föreslår att regeringen får i uppdrag att uppta förhandlingar med berörda branschintressen för att söka få till stånd en överenskommelse som syftar till att förhindra saluförande av videogram med stötande innehåll.

En överenskommelse av den innebörd motionärerna önskar få till stånd beträffande videogrammens innehåll måste enligt utskottets mening grundas på ett gediget underlag. Utskottet betvivlar att ett sådant underlag kan presteras på kort tid. Utskottet vill samtidigt påpeka att det ingår i videogramutredningens uppdrag att göra en kartläggning rörande produktionen av videogram. Därvid skall inte endast programmets karaktär och kvalitet belysas utan också vem som svarar för produktionen. Utan att ta ställning till frågan om en överenskommelse av det slag motionärerna förordar är möjlig eller önskvärd att åstadkomma ifrågasätter utskottet om någon nämnvärd tid skulle vinnas med det tillvägagångssätt motionärerna förordar i förhållande till videogramutredningens arbete. För det fall motionärerna med "andra åtgärder" åsyftar lagstiftning får utskottet framhålla att detta inte heller är någon snabb väg att gå.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att motverka ett utbud av underhållningsväld och program i övrigt med stötande innehåll. Farhågor av den art som yppas i motionen låg bl. a. bakom utskottets beslut 1976 att uttala sig för en utredning på videogramområdet.

Enligt sina direktiv har videogramutredningen bl. a. att överväga om åtgärder behöver vidtas för att motverka negativa effekter av kommersialism och företagskoncentration inom videogramområdet. Till sådana negativa effekter hör givetvis marknadsföring och spridning av kvalitativt undermåliga program som präglas av underhållningsväld. Utredningen har emellertid inte uttryckligen givits i uppdrag att söka finna vägar för att begränsa ett programutbud av den art som befaras i motion 1232. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att utredningen aktivt prövar olika möjligheter att motverka en utveckling mot förråande inslag i videogramproduktionen. Regeringen bör i lämplig form försäkra sig om att så sker. Komplicerade avvägningar med avseende på yttrandefrihetsaspekten måste emellertid

göras vid alla överväganden om reglering av massmedieutbudet. Det ligger i yttrandefrihetsutredningens omfattande uppdrag att eftersträva en enhetlig utformning av grundlagsskyddet i fråga om alla de medier som kan ha särskild betydelse för den fria åsiktsbildningen i samhället. Bland dem videogrammen.

Utskottet föreslår därför att riksdagen som sin mening ger till känna för regeringen vad utskottet med anledning av yrkandet i motion 1232 anfört om videogramutredningens arbete.

Utskottet har alltså behandlat motionen mycket seriöst, och det är därför förvånande att socialdemokraterna har reserverat sig mot utskottsmajoritetens förslag till åtgärder.

Man har en känsla av att det är andra orsaker som har gjort att de har hamnat på den här linjen.

Jag sade inledningsvis att utskottet har givit sin mening till känna i några frågor, som vi tycker är särskilt betydelsefulla.

En sådan fråga är byggnadsvårdsutredningens förslag angående bevarande av kulturhistorisk bebyggelse, där utskottet finner det beklagligt att regeringen inte har kunnat inrymma dessa i budgeten för 1980/81. Många motionärer har tagit upp denna fråga, och utskottet säger i betänkandet att dessa yrkanden "tillsammans tagna ger uttryck för en utbredd uppfattning att en på byggnadsvårdsutredningens förslag grundad proposition så snart som möjligt bör föreläggas riksdagen". Utskottet anser det vidare önskvärt "att regeringen vidtar sådana förberedande åtgärder som lämpligen kan komma i fråga". Vi säger också i betänkandet att man bör pröva att under en övergångstid använda arbetsmarknadsmedel för att nå resultat på detta område.

Utskottet har också givit sin mening till känna angående stödet till de regionala museerna. När det gäller arbetsplatsutlåning av böcker och bokbussverksamheten anser utskottet den uppsökande verksamheten så viktig att den bör ägnas fortlöpande uppmärksamhet från regeringen även under den tid då den nyligen tillsatta biblioteksutredningen arbetar.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, ta upp en speciell fråga som bl. a. rör mitt hemlän, nämligen bidraget till regionteatern i Säffle. Propositionen förutsätter att sådant bidrag skall kunna utgå, dock endast under förutsättning att frågan om huvudmannskapet för teatern löses. Utskottet har i det sammanhanget behandlat motion 1254, vari yrkas "att riksdagen som sin mening uttalar att, i ett läge där huvudmannskapet för regionteatern i Säffle inte kan lösas, motsvarande medel omdisponeras till förstärkning av musikresurserna vid regionmusikavdelningen i Karlstad". Utskottet har inte kunnat gå med på detta förslag. Däremot finns det enligt utskottets mening anledning att på annat sätt ta ställning till den situation som uppkommer, om huvudmannsfrågan inte blir klarlagd. Utskottet uttalar därför att om huvudmannsfrågan inte blir klarlagd, så bör teatern även för nästa år kunna erhålla stöd som fri grupp.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Låt mig, herr talman, också något kommentera vad föregående talare har varit inne på.

Georg Andersson, och även Eva Hjelmström, målar i väldigt mörka färger när de beskriver verkligheten utanför det här huset – det samhälle som vi alla lever i. Låt mig bara säga att jag tycker att de då tar till mycket hårda ord. Georg Andersson anser det upprörande och talar om att vi i utskottet gör ett fräckt påstående när vi säger att en utredning skulle komma att försena åtgärder på kommersialismens område osv. Men det är farligt att måla det här samhället alltför svart – det kan ju slå tillbaka på dem som målar! Vi måste väl ändå i sammanhanget konstatera att det samhälle som nu finns är resultatet av åtgärder och politiska beslut – eller kanske resultatet av uteblivna politiska beslut – som ligger längre tillbaka i tiden än bara de senaste åren. Vad ni kritiserar är således också sådana åtgärder som ni själva har varit med att fatta beslut om och måste ta ansvar för.

När man målar så svart och säger att det är upprörande, fräckt osv., tycker jag att orden förlorar sin valör. Om man som exempel tar videogramutredningen och den behandling som den frågan har fått i utskottet, vill jag inte gå med på att engagemanget från majoritetens sida där varit dåligt. Vi har tagit upp en socialdemokratisk motion och av den anledningen givit regeringen till känna att det här är ett område som måste bli föremål för översyn. Det är just vad vi konstaterar när vi säger att detta är en sak som videogramutredningen bör se närmare på, och detta ger vi alltså regeringen till känna.

Jag kan givetvis instämma i mycket av vad Georg Andersson säger om folkrörelsernas roll i vårt samhälle, men kom då ihåg att den rollen inte alltid varit särskilt starkt betonad tidigare, t. ex. under 1960-talet. Då talade man från socialdemokratiskt håll om det starka samhället och såg också till att man fattade beslut och vidtog åtgärder för att skapa det starka samhället. Man har nu gått tillbaka och kräver en upprättelse för folkrörelserna, vilket jag hälsar med tillfredsställelse. Jag tror att vi måste beträda den vägen, om vi skall kunna uppnå det mål som vi strävar efter.

När det gäller filmområdet, som Eva Hjelmström här berörde, har det tydligen lyckats undgå henne vilken aktivitet som trots allt förekommer ute i landet, där folkrörelserna bedriver verksamhet på detta område. Vi vill från centerns sida ge folkrörelserna en eloge för den verksamhet de bedriver, t. ex. på barnfilmområdet, trots att de – det måste vi erkänna – inte får det stöd som vi alla skulle vilja ge dem. Jag tycker att Eva Hjelmströms tal egentligen var en stark kritik mot landets barn- och ungdomsorganisationer. Den kritiken vill jag inte ställa upp bakom, utan jag tar avstånd från den.

Frågan om yttrandefriheten, som Eva Hjelmström tog upp, skall jag inte beröra så mycket mera – jag tog upp den tidigare i mitt anförande. Jag har bara en undran i sammanhanget. Det är litet förvånande när Eva Hjelmström talar om yttrandefrihet. Man kan ställa hennes tal och de åsikter hon framförde mot yttrandefriheten i ett kommunistiskt samhälle. Jag är inte övertygad om att yttrandefriheten i ett sådant samhälle skulle framstå som starkare än i det samhälle som vi lever i.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till alla punkter i kulturutskottets hemställan i dess betänkande nr 26.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Karl-Eric Norrby tycker att jag målar i svart. Jag är inte beredd att ta tillbaka någonting av vad jag sade – jag tycker att det var ett bra försök att spegla verkligheten. En bit av verkligheten – för att nu anspela på detta med att måla – är att de som seriöst ägnar sig åt att måla tavlor har det ekonomiskt väldigt knapert. Därför har vi föreslagit vissa åtgärder på bildkonstens område. Det innebär att vi med utgångspunkt i den verklighet vi befinner oss i försöker vidta konstruktiva åtgärder.

Jag vill ställa tre frågor till Karl-Eric Norrby.

Den första frågan är: Är det inte önskvärt att snabbt vidta åtgärder för att begränsa våldsutbudet i videogramproduktionen? Karl-Eric Norrby citerar vad som står i betänkandet utan att ta ställning till huruvida det är önskvärt att vidta de åtgärder som vi föreslår. Karl-Eric Norrby hänvisar till att utskottet seriöst har behandlat videogramfrågan. Det betvivlar jag i och för sig inte. Sedan är han förvånad över att vi har reserverat oss. Jag vill bara säga att vi menar allvar med våra motioner. När vi inte får våra motionskrav tillgodosedda i utskottet, så reserverar vi oss. Vi bedriver inte demonstrationspolitik när vi skriver motioner, utan vi har en ambition att fullfölja dem.

Jag har med mig en förteckning över videofilmer som hyrs ut på marknaden – de finns alltså redan nu. "Motorsågsmassakern" är ett exempel på titlarna. Det lär vara någonting alldeles rysligt. En annan film beskrivs på följande sätt: "Skräckfilm om två monster som fightas till döds i en liten småstad men det är bara början." En annan film beskrivs: "Karate – Kung Fu film med mycket våld och slagsmål." Vidare: "Våldsam motorcykelfilm med mycket slow-motion våld." Detta är vad man nu kan hyra och titta på. Finns det inte anledning att försöka vidta åtgärder för att begränsa detta utbud?

Den andra frågan är: Hur skall kulturrådet kunna utreda den svåra frågan om kommersialismens negativa verkningar utan att få några medel till detta? Det är ju vad ni säger att rådet skall göra. Det måste innebära en kraftig försening.

Min tredje fråga är: Hur kan centern acceptera den urholkning som nu sker av folkrörelsernas resurser? De är inte hjälpta enbart med vackra ord. Nu får de inte kompensation för pristegringarna.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Först till utredningen om den kommersiella kulturindustrin.

Det är ett gammalt krav från vänsterpartiet kommunisterna – vi har drivit det i fem sex år nu – som socialdemokraterna, sedan de hamnat i opposition, slutit upp bakom, vilket vi naturligtvis hälsar med tillfredsställelse.

Nu säger Karl-Eric Norrby att en sådan här utredning skulle försena olika

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

åtgärder. För det första frågar man sig då: Vad är det man har ägnat sig åt under alla dessa år, när vi har krävt den här utredningen? Och för det andra vill jag säga: Det är tvärtom så att en politiskt förankrad utredning snabbt skulle lägga fram förslag på grundval av det material som de facto redan finns.

Sedan några ord om detta med videogrammen.

Vi står inför en ny utveckling där de kommersiella krafterna inom videogramområdet kan tänkas helt ta över marknaden. Vi står inför ett mediabus som jag menar hotar yttrandefriheten. Vi har därför krävt att en skatt skall läggas på videoskivorna för att man skall kunna förhindra en massmarknadsexploatering av videogramområdet och kunna se till att den här tekniken i stället ställs i människornas tjänst. Det avvisar utskottet och hänvisar till videogramutredningen – utskottet säger att ingenting hindrar att videogramutredningen tar upp frågan. Men i direktiven finns ingenting som säger att utredningen *skall* ta upp denna fråga. Författarförbundet har krävt att man skall göra det, och vi har krävt det, men såvitt jag kunnat utröna är det ingenting på gång i den riktningen.

Karl-Eric Norrby påstod att jag hade kritiserat folkrörelserna vad gällde filmverksamheten. Det är inte sant. Jag tycker att Karl-Eric Norrby skall försöka lyssna på vad jag säger. Vad jag kritiserade var filmreformen, och den vågade uppenbarligen Karl-Eric Norrby inte gå in på över huvud taget. Det är tydligen ett alltför känsligt ämne för centerpartiet.

Vidare säger Karl-Eric Norrby att vi målar i mörka färger. Men verkligheten går ju inte att komma undan. Däremot kan jag försäkra Karl-Eric Norrby att jag hyser gott hopp om en motståndsrörelse. Alternativen lever i dag. De lever i Oasen i Rågsved, de lever i Vikmanshyttan, de lever på varven. Men de lever trots den borgerliga regeringens politik och inte tack vare denna.

Vad beträffar detta med yttrandefriheten kan jag försäkra att i ett framtida socialistiskt Sverige kommer yttrandefriheten att vidgas just genom att man vågar ta itu med de kommersiella krafter som i dag hotar yttrandefriheten.

KARL-ERIC NORRBY (c) replik:

Herr talman! Till Eva Hjelmström vill jag säga att jag ber om ursäkt om jag fattade henne fel, när hon gjorde sitt första inlägg och talade om filmområdet och barn- och ungdomsorganisationernas arbete inom det området. Jag tar nu Eva Hjelmström på orden och konstaterar att vi då tydligen är överens om att här görs ett mycket gott arbete på filmområdet.

När det gäller videogrammen, Eva Hjelmström, så är ju den situation för handen som vi redovisat i utskottets majoritetsskrivning. Det är därför vi föreslår att riksdagen skall ge regeringen till känna att regeringen i lämplig form bör försäkra sig om att videogramutredningen tar upp dessa frågor och går in på det här området.

Det är ju så – och där vill jag rikta mig också till Georg Andersson – att videogramutredningen arbetar intensivt med frågorna. Utredningen har

inom sig personer med kunnighet på området, har kontakterna med producenterna och har överblicken över läget. Då ställer vi från utskottsmajoritetens sida frågan: Varför skall vi gå förbi de kunskaper och den kunnighet som finns inom utredningen? Vi har inte velat göra det, utan vi har lagt ansvaret hos regeringen och hos videogramutredningen.

Jag sade att det måste finnas andra orsaker till att socialdemokraterna nu har hamnat på reservationslinjen i videogramfrågan; vi kan nämligen konstatera att till både 1974 och 1975 års riksdag framlades centermotioner med krav på en utredning inom videogramområdet. Båda åren avslogs dessa centermotioner. Vi framförde vår mening till riksdagen reservationsvis. 1976 kom vi från centerns sida tillbaka för tredje gången, och då kunde vi notera en framgång. Det berodde på att det 1976 också hade avlämnats en enskild socialdemokratisk motion med begäran om tillsättande av en utredning. Jag konstaterar alltså att socialdemokraterna och de andra partierna i begynnelsen var ganska ljumma i sin inställning till de krav som vi hade från centerpartiets sida.

Tyvärr har jag inte tillfälle att i denna replik bemöta Georg Andersson ytterligare och svara på de övriga frågor som han ställde. Jag ber att få återkomma.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag avvaktar med intresse svar på de övriga frågor som jag ställde. Tyvärr har jag ju inte rätt till någon ytterligare replik efter Karl-Eric Norrbys nästa replik.

Jag vill säga något beträffande videogrammen. Karl-Eric Norrby hänvisar till den gamla centermotionen. Men centermotioner i gången tid kan väl inte rättfärdiga slow motion nu på det här området. Om ni hade bråttom 1975, varför har ni inte bråttom nu när utvecklingen rusar fram? Jag utgår från att Karl-Eric Norrby har läst Den elektroniska hästen och annan litteratur på det här området och vet vad det handlar om.

Vi menar att det krävs snabba åtgärder, och då bör ett ansvar läggas på regeringen. Vi har presenterat ett förslag till lösning, en modell som går ut på att överläggningar skall hållas med producenterna för att begränsa våldsutbudet. Det är väl inte alldeles säkert att en sådan väg skulle vara framkomlig, men vi menar att den bör prövas och att det bör ske nu – inte efter ett långhalande i utredningar. Om man inte kan komma fram den vägen anser vi att man skall vidta andra åtgärder, för detta är en viktig fråga.

Nu är videogramutredningen tillsatt, och den har sina direktiv. Det är inte riktigt rätt när Eva Hjelmström säger att vpk har krävt att en skatt skall läggas på videogrammen. Vpk har krävt att videogramutredningen skall lägga fram förslag om en sådan åtgärd. Och när vi från utskottets sida säger att utredningen inte är förhindrad att överväga och lägga fram förslag till åtgärder för att motverka negativa verkningar av kommersiellt videogramutbud har vi därmed velat förklara att det är fritt fram för att pröva även de åtgärder som föreslås i vpk-motionen. Jag hoppas verkligen att videogramutredningen seriöst prövar den här saken och att man, om man finner det

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

möjligt och lämpligt, lägger fram ett sådant förslag snabbt. Utredningen är ju oförhindrad att framlägga förslag till dellösningar på området. Den vägen är alltså nu fullt möjlig att pröva. Men vi menar att vårt förslag skulle vara ytterligare en åtgärd på det här området. Tyvärr avvisas det.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Karl-Eric Norrby säger sig värna om barn- och ungdomsfilmen. Det är naturligtvis bra. Vi har två motioner som gäller just barn- och ungdomsfilmen. I den ena kräver vi mera pengar för produktion av barn- och ungdomsfilm. I den andra kräver vi en omfördelning av Filminstitutets pengar som skulle innebära att man bl. a. skulle kunna importera mera bra barn- och ungdomsfilm. Om nu Karl-Eric Norrby är så positiv, så förväntar jag att han också kommer att stödja de här kraven. På annat sätt kan man inte tolka uttalandena i hans senaste anförande.

Sedan till videogrammen! Man hade väntat sig att utskottet skulle beröra den utveckling av medierna som jag var inne på i mitt tidigare anförande och som kommer att bli en av 1980-talets stora frågor. Det är en utveckling som jag menar de facto utgör ett direkt hot mot yttrandefriheten, eftersom de krafter som nu driver fram dem har vinstbegäret som enda motiv och utnyttjar människornas okunskap, rädsla och osäkerhet. De spelar på och förstärker fördomar och ger falska bilder av verkligheten, en verklighet som i borgarnas 1980-tal kommer att vara nog så kärv på det ekonomiska området. Varken regering eller utskott har någon beredskap inför den här utvecklingen. Tvärtom visar man upp en undfallenhet som är oroväckande.

KARL-ERIC NORRBY (c) replik:

Herr talman! Man kan konstatera – och det får bli mitt svar på en eller flera av de frågor som Georg Andersson ställde – att de formella ramarna för anslagen till kultursektorn under de senaste tre åren legat på ca 130 milj. kr. För tiden 1974–1977 uppgick de sammantaget till 90 milj. kr.

Regeringens förslag för nästkommande budgetår är resultatet av en avvägning mellan många angelägna behov i en budgetekonomiskt brydsam situation. Skulle man riva upp fältet skulle man få ytterligare ökade budgetunderskott. Kulturutskottets majoritet har inte velat medverka till det. Därför har vi måst inta en mycket kärv hållning.

Vi får hoppas – men jag är inte alls säker på att det kommer att ges möjligheter till det – att vi kan förbättra stödet under de kommande åren. Det är det, Eva Hjelmström, som avses när man från regeringens sida sagt att det är en återhållsam budget som framlagts.

När det gäller videogramområdet och kulturrådets möjligheter att utreda kommersialismen, så som det förklarar sig villigt att göra, vill jag säga att också jag väntar på att kulturrådet skall göra en prioritering inom de anslagsramar som står till dess förfogande. Man har inte gjort det, men jag har som sagt förhoppningar på att man skall kunna infria de löften man har givit i de här frågorna.

När det gäller videogramutredningen och dess möjligheter att arbeta på

detta område och komma med förslag till åtgärder är det inte så mycket innehållet som Georg Andersson och jag diskuterar utan sättet att gå fram på för att nå de syften som jag tror att vi egentligen är överens om. Där har vi inom centern en annan mening och en större tilltro till regeringen och videogramutredningens sätt att arbeta. Därför har vi tagit denna ställning i utskottet.

Tredje vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

KERSTIN ANDERSSON i Kumla (s):

Herr talman! I den socialdemokratiska kulturpropositionen år 1974 fanns en klart uttalad strävan att satsa på folkrörelser och folkbildning som en viktig del i ett aktivt kulturliv.

Riksdagsbeslutet till förmån för en kraftig utbyggnad av folkrörelseanknutna kulturaktiviteter var enhälligt, och följden därav borde rätteligen ha varit successivt förbättrade villkor för kulturarbetet inom folkrörelserna. Detta har emellertid inte skett under det borgerliga regeringsinnehavet. Snarare har anslagen urholkats genom att kostnadsutvecklingen inte kompenseras fullt ut. Kulturarbetarnas situation är i dag också mycket kärv på grund av bristande stöd.

Vi socialdemokrater beklagar att de borgerliga regeringarna har en negativ inställning till folkrörelsernas kulturinsatser, trots att dessa når fler människor än många andra grenar av kulturlivet och trots att dessa i många fall fångar upp andra människor än vad kulturlivet i mera traditionella former gör, samtidigt som det för många också innebär möjligheter till aktiv medverkan och egen skapande verksamhet.

Vi hävdar att folkrörelserna spelar en stor roll när det gäller att styra inriktningen mot de grupper som i dag inte ges möjligheter till ett rikt kulturliv, och vi menar att ger vi inte folkrörelserna ökade resurser, så kommer även i fortsättningen de grupper som redan i dag är gynnade att gynnas. Detta vill och kan vi inte acceptera, och vi är inte beredda att godta att kulturområdet, främst då de folkrörelseanknutna anslagen, får dra konsekvenserna av en allt sämre borgerlig ekonomisk politik.

Herr talman! Frågan om utställningsersättning till konstnärer har varit aktuell under lång tid. Mot bakgrund av de besvärliga förhållanden, ekonomiskt och socialt, som många av de seriöst arbetande bildkonstnärerna lever under är det av största vikt att frågan om utställningsersättning får en tillfredsställande lösning och får det snart.

Redan 1975/76 uttalade riksdagen att man utgick från att ett förslag om statligt stöd till utställningsverksamhet inom en snar framtid skulle föreläggas riksdagen. Jag skulle då vilja ställa frågan: Vad innebär egentligen uttrycket "en snar framtid"?

Statens kulturråd har i en rapport. Stöd till konstutställningsverksamhet, utarbetat förslag om att ett nytt statligt stöd skulle införas till Konstfrämjandet och för kommuners och föreningars offentliga verksamhet samt till

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

konstnärskooperativ och till utställningsprojekt av privata gallerier. I årets budgetproposition säger sig emellertid ansvarigt statsråd inte vara beredd föreslå ett genomförande av kulturrådets förslag på grund av att remissbehandling inte var avslutad i sådan tid att förslaget kunde beaktas i beredningen av 1980 års budgetproposition.

Om regeringen verkligen hade haft intresse av att genomföra förslaget så hade man kunnat utnyttja möjligheterna att lägga fram en särproposition, men så har inte skett. Att hänvisa till ett ännu inte avslutat remissarbete är enligt vår uppfattning ett svepskäl, som man använder sig av för att dölja ett bristande intresse för ett genomförande av förslaget.

Det är, herr talman, mycket beklagligt att denna för bildkonstnärerna och bildkonsten så angelägna reform på det här sättet skjuts på framtiden.

När man år 1947 tog initiativ till bildandet av Konstfrämjandet, var syftet att erbjuda medlemmarna "god konst till överkomligt pris" samt att verka för "ökat konstintresse och ökad förståelse av konst". Initiativtagare till Konstfrämjandet var bl. a. LO, TCO, SAF, KF, ABF och TBV. Därefter har en rad andra organisationer blivit medlemmar, och i dag är totalt ett sextiototal organisationer med olika ideologiska värderingar och intressen anslutna.

Genom Konstfrämjandets verksamhet har det blivit möjligt för många människor att framför allt köpa men också genom utställningar ta del av god konst. Stora grupper av människor som annars inte skulle komma i kontakt med konstutbudet gör det i dag genom de satsningar som görs genom konst på arbetsplatser, alternativutställningar, vandringsutställningar m. m. Det är av stor betydelse att denna verksamhet kan fortsätta och ytterligare utvecklas.

Konstfrämjandet genomgår f. n. en ekonomisk kris, varom man informerat och uppvakttat såväl departement som kulturutskott. Orsakerna till krisen är flera, bl. a. en allmän nedgång i försäljningen. Denna nedgång, som började 1978, bedöms ha sina orsaker inte bara i konjunktursvängningar på grafikmarknaden utan också på en allmän konjunkturedgång och en minskad köpkraft hos de målgrupper som Konstfrämjandet i första hand söker och når med sin verksamhet.

Vissa tecken tyder dock på att andra delar av konstmarknaden samtidigt blomstrar, dvs. den del som är intressant ur investeringssynpunkt.

Jag har med det sagda velat motivera, varför det är så viktigt att Konstfrämjandets verksamhet fortsätter och kan utvecklas i framtiden. En av de viktigaste förutsättningarna för att detta skall kunna ske är tillgången till goda ekonomiska resurser.

I reservationen har vi föreslagit en medelsökning. Den kan tyckas blygsam, men vi har dessutom föreslagit att organisationen skall få en viss kompensation för den skyldighet den har att erlagga mervärdeskatt. Motivet är att motsvarande skyldighet inte gäller för den privata konsthandeln eller vid konstauktioner. Mervärdeskatteutredningen behandlade problemet och ansåg att stöd till Konstfrämjandets verksamhet borde utgå i form av statsbidrag och inte i form av skattelättnader.

Detta blev riksdagens beslut, men regeringen föreslår inte något sådant bidrag.

Avslutningsvis konstaterar jag att det inte finns någon större vilja att stödja Konstfrämjandet i den här situationen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 9, 10, 11 och 12.

INGRID DIESEN (m):

Herr talman! För några veckor sedan sände TV en föreställning från Shakespeareteatern i Stratford-on-Avon. Det var Shakespeares förväxlingskomedi "Förvillelser" i en uppsättning präglad av teknisk skicklighet, spiritualitet och munterhet. Det var för den förtjusta TV-tittaren bara att tacksamt ta emot och glädjas.

Det är litet mer av den europeiska kulturtraditionen, av den glädjen, av det lätta handlaget man skulle vilja möta i det svenska kulturlivet, i kulturdebatten och kanske inte minst på teatern. Den nyskrivna svenska dramatiken sysslar så ensidigt med ett samhällsproblem i taget, och det är en dramatik som ofta bara genom dialogen visar att det inte rör sig om dagstidningsjournalistik – bara bra nära. Man tecknar typer men inte människor.

Kulturdebatten har under senare år alltför mycket kringlat kring de fria grupperna och kring amatörism. De fria gruppernas kraftiga växt under 1960-talet har lett till att man nu lider brist på regissörer i svenskt teaterliv, eftersom i grupperna alla skulle regissera alla eller kanske bara sig själva.

Men konst hör samman med kunnande, och nu tror jag att pendeln börjar slå tillbaka. Kraven på kvalitet och yrkeskunnande växer allt starkare. Vi måste därför slå vakt om utbildningen på det konstnärliga området.

All den hobbyverksamhet som bedrivs runt om i landet är naturligtvis till glädje för alla dem som utövar den, men den bör inte kunna påräkna samma samhällsstöd som de professionella. Att kräva kvalitet inom kulturlivet är ett sant demokratiskt krav.

Jag övergår därefter till att beröra vissa punkter i det föreliggande betänkandet. Utskottet har bl. a. behandlat en moderat motion, i vilken yrkas att riksdagen begär en översyn av kulturrådets hittillsvarande verksamhet samt att åtgärder vidtas i syfte att förbättra den parlamentariska representationen i rådets styrelse och nämnder. Båda dessa frågor har vi också tidigare motionerat om.

När det gäller en översyn av kulturrådets verksamhet anser utskottet att det räcker med den översyn av organisationen som rådet själv har inlett. Man erinrar också om att riksdagens revisorer i sin granskningsplan har tagit upp ett ärende rörande rådets verksamhet.

Frågan är hur kulturrådet bäst kan utföra sitt uppdrag. Man har hittills, inte minst i årets petita, kunnat skönja en viss kluvenhet. Rådet har tydligen inte kunnat bestämma sig för om man skall vara en budgetberedande instans med uppgift att prioritera mellan olika önskemål, eller om man skall agera som en intresseorganisation ovanpå alla de olika fackorganisationer som finns inom kulturlivets olika sektorer – KRO, KLYS, för att bara nämna några.

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Det petitaförslag som kulturrådet lämnade inför årets budget med krav på ökningarna som uppgick till 116 milj. kr. och därtill kostnadskompensation beräknad till 60 milj. kr. tyder inte på att man fattat sin uppgift på rätt sätt i nuvarande ekonomiska läge.

Självfallet finns det inom kultursektorn eftersatta områden där behoven av bättre resurser känns oerhört angelägna, inte minst när det gäller byggnadsminnesvården.

Vi skulle från moderat håll inte ha nöjt oss med utskottets skrivning beträffande en översyn av kulturrådets verksamhet om man inte hade haft vissa uttalanden från rådets sida att stödja sig på. Rådet säger sig sålunda skola överväga även principfrågor beträffande petitaarbetet. Rådets ordförande Anders Clason har också i rådets egen informationsskrift uttalat följande:

”En sak är jag klar över och har bestämt mig för: kulturrådets anslagsframställning kan inte fungera både som appell och prioriteringsinstrument. --- Skall vi bli trovärdiga i statsmakternas ögon, måste vi hårt prioritera bland våra reformkrav.”

Med ett parlamentariskt inslag i kulturrådets styrelse, vilket jag tror att regeringen bevakar, och med en självprövning inom kulturrådet tror jag att vi kan ansluta oss till utskottets skrivning med en förhoppning att förbättringar kommer att ske.

En biblioteksutredning har nyligen tillsatts, och därmed förs en hel del motioner åt sidan. Utskottet gör ett tillkännagivande angående den uppsökande verksamheten – exemplifierad med arbetsplatsutlåning och bokbussverksamhet – och säger att denna verksamhet är så viktig att den också under den tid då utredningen arbetar bör ägnas fortlöpande uppmärksamhet från regeringens sida.

Vi moderata ledamöter av utskottet har ingen annan mening, men jag vill ändå påpeka en sak. I posten B 31 p. 1 Lokal biblioteksverksamhet, under vilken arbetsplatsutlåning och bokbussverksamhet får pengar, finns också anslaget för kulturell verksamhet bland barn. Det känns därför angeläget att påpeka att den verksamheten inte får bli lidande av det tillkännagivande som utskottet gör. Kulturell verksamhet bland barn hör ju till det som utskottet varmt känner för och även kraftigt underströk vid sin behandling av förra årets barnkulturproposition.

Bristen på svensk litteratur bland utlandssvenska barn påtalas i en moderatmotion, som vill ha en utredning och förslag om hur svenska skolor i utlandet skall få tillgång till ett rimligt utbud av svensk barnlitteratur. Också barn i förskoleåldern behöver tillgång till svenska barnböcker.

Utskottet har en positiv inställning till motionens krav men hoppas att en utredning som kulturrådet skall göra angående biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet särskilt skall uppmärksamma barnens behov. Man pekar också på det ansvar som skolöverstyrelsen har för de skolor som står under SÖ:s överinscende. – Med detta är vi nöjda för denna gång, men vi kommer att uppmärksamt följa utvecklingen.

Föredragande statsrådet betonar vikten av att en stor publik runt om i

landet får möjlighet att genom TV ta del av de statliga teatrarnas verksamhet. Utskottet delar den uppfattningen men vill också vidga samarbetet till andra teatrar.

Det här är ju en gammal fråga, som har debatterats här många gånger. Förtjusningen i direkt avfotograferade föreställningar är inte stor. allra minst hos skådespelarkåren – mildt uttryckt. Operan är ju mer de stora gesternas teater och har det därför lättare med direktsända föreställningar. Jag tror att man med smärre åtgärder för att anpassa föreställningar till TV-utsändning bör kunna åstadkomma ett större utbud från teatrar, och jag vill på nytt hänvisa till den Shakespeareföreställning som jag nämnde i inledningen. Det bör vara möjligt att lösa denna fråga genom avtal mellan teatrar och TV, om man visar god vilja från båda sidor.

Det finns några särskilda yttranden vid betänkandet, bl. a. ett av utskottets moderata och folkpartistiska ledamöter angående Rikskonserterns verksamhet beträffande fonogramutgivning. Sten Svensson, som har en motion under denna punkt, kommer senare att tala om detta.

Det betänkande vi nu behandlar berör många olika sektorer inom det svenska kulturlivet, och det skulle vara frestande att gå in på många fler frågor. Jag skall inte göra det men bara på nytt påminna om angelägenheten av att bevara en mängd fina kulturmiljöer runt om i landet samt om vikten av en klok prioritering bland många angelägna behov.

I detta anförande instämde Torc Nilsson (m).

ÅKE GREEN (s):

Herr talman! Först några ord med anledning av reservationerna 5, 6 och 7, vilka bl. a. berör Skådebaneverksamheten, dels i vad avser de regionala skådebanorna, dels i vad avser Stiftelsen Riksskådebanan.

Vi skall vara medvetna om att en mycket stor del av människorna fortfarande står utanför det s. k. traditionella kulturutbudet, beroende på såväl ekonomiska som sociala och geografiska orättvisor. Frågan är om det inte är inom kulturområdet vi i dag finner de största ojämlikheterna i det svenska samhället.

Det här var ett förhållande som var väl känt redan när de stora kulturpolitiska förslagen utformades i mitten av 1970-talet av den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Innhållet i propositionerna kom därför också att i mycket hög grad präglas av en ambition att prioritera åtgärder som skulle leda till en större rättvisa enskilda och grupper av människor emellan. Därför föreslogs också utökade resurser till organisationer och folkrörelser, vilka hade möjlighet och framför allt vilja att bedriva olika former av uppsökande verksamhet bland människor som saknade möjligheter och ofta tyvärr också motivation till att delta i kulturaktiviteter av skilda slag.

Det är dessa idéer som i dag kännetecknar våra motioner väckta under detta riksmöte. Och här kommer Skådebanan in som en mycket viktig länk. Skådebanans huvuduppgift är att försöka bredda intresset för och ge allt fler möjligheter att ta del av teater- och musiklivet. Och eftersom teater- och

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

musikområdet kanske är det område där den kulturella ojämlikheten är störst finner vi det synnerligen beklagligt att Skådebanan inte ges ekonomiska möjligheter att nå upp till sina intentioner.

Det är anledningen till att vi dels i motion 649 med Gunnar Nilsson som första namn återkommer och kräver en blygsam men dock uppräknig av anslagen till de regionala skådebanorna, dels i motion 859 med Georg Andersson som första namn kräver en uppräknig av anslagen till Stiftelsen Riksskådebanan. Att moderata samlingspartiet inte känner speciellt mycket för Skådebanan förstår vi, men det är något förvånande att inte centern är beredd att ställa upp på denna lilla uppräknig, då den utan tvivel också skulle innebära en större geografisk rättvisa, vilket centern i olika sammanhang säger sig arbeta för.

Jag vill också uppehålla mig några minuter vid den del av betänkandet som bl. a. behandlar vård av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer. Jag är samtidigt väl medveten om att det här är en fråga som inte upprör speciellt många själar. Det är svårt att uppamma någon starkare opinion mot en styvmoderlig behandling av anslagen till bevarandeområdet. Anledningarna är säkert många, men en kan kanske vara att de flesta människor uppfattar vård av kulturhistoriskt värdefulla byggnader enbart som ett bevarande av gamla slott och herresäten, och då kanske intresset inte blir så förfärligt stort. Hittills har de största satsningarna gjorts just på den här typen av projekt, vilket i och för sig inte varit bortkastade satsningar, men historien sträcker sig ju även utanför slottsparkens inhägnad. Historien handlar i första hand om alla dem som kämpade en hård kamp som statare, lantarbetare och industriarbetare i industrialismens begynnande.

Det finns i dag ett stort antal byggnader och miljöer av kulturhistorisk betydelse som visar hur människor levde såväl under arbetstid som under sin korta fritid. Det är vår skyldighet att se till att få fram de resurser som krävs för att bl. a. dessa miljöer skall kunna bevaras åt eftervärlden.

Under 1970-talet har intresset för bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och miljöskapande äldre bebyggelse vuxit. Men samtidigt har behovet av ökade insatser från samhällets sida klarlagts.

En enig byggnadsvårdsutredning kom i början av 1979 med sitt betänkande Kulturhistorisk bebyggelse – värd att vårda, i vilket redovisades en ekonomisk ansvarsfördelning mellan stat, kommun och enskilda. Betänkandet har remissbehandlats och mottagits på ett genomgående positivt sätt. Det är naturligtvis bara att beklaga att några medel för genomförandet av förslagen i betänkandet inte har redovisats i årets budgetproposition. Här är utskottet enig i sin bedömning. Men utskottet påpekar också vikten av att förberedelser görs, så att en proposition snarast kan föreläggas riksdagen. Det är bara att hoppas att statsrådet tar det beslut som kammaren snart kommer att fatta på fullaste allvar.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationerna 5, 6 och 7.

KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Med anledning av det Åke Green sade vill jag bara påpeka att på punkten B 15, dvs. där Åke Green och hans kamrater i reservation 5 yrkar ytterligare 275 000 kr. till regionala skådebanor, ökas i propositionen och utskottsmajoritetens skrivning fjolårets belopp med tre grundbelopp. Vi är alla ledsna över att det är omöjligt i nuvarande läge att dessutom öka dessa grundbelopp så att de skulle räcka till nya teatrar.

När det gäller frågan om kulturminnesvården så vet jag inte riktigt varför Åke Green tycker att det är svårt att tala för den. Det var i varje fall inte svårt att tala för den i utskottet, för vi var alla rörande eniga om att här måste någonting göras, och det har vi också tydligt och klart sagt till regeringen. Så nog finns intresset.

Det är klart att denna kulturproposition inte är lika expansiv som fjolårets, men det beror inte på bristande kulturintresse vare sig hos departementschefen eller hos utskottsmajoriteten utan på att budgetläget är ett annat och mycket knappare. Jag kanske skall säga, herr talman, att anledningen till att departementschefen inte är här själv är att han i dag är närvarande vid invigningen av republiken Zimbabwe.

Vad som görs i propositionen är ju i stort sett en uppräknig med de 6 % av anslagen som också alla andra departement får nöja sig med. Det skulle vara roligt att ha kunnat öka på det, men det går inte.

Socialdemokraterna nöjer sig åtminstone med att yrka på en ökning med ungefär sammanlagt 6 milj. kr. Vpk öser glatt på med 60 milj. kr. Och när Eva Hjelmström klagar över att det inte finns några politiska motiveringar i utskottsbetänkandet för att vi avstyrker alla vpk-motioner, skulle jag vilja säga att jag tycker det skulle vara väldigt roligt att ha en verklig debatt med Eva Hjelmström eller någon annan i det partiet om vad man skall ta bort ur kulturen för att få plats med de 60 milj. kr. i ökade anslag som hon vill ha. Man måste ju prioritera, det är inte bara att ta pengar ur luften. Det skulle vara mycket intressant att få diskutera vilka kulturanslag man skall öka och vilka man skall minska med motsvarande belopp. Det skulle man kunna kalla en politisk debatt.

Sedan vill jag, herr talman, säga några ord om den kommersiella kulturen. Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens hemställan, därför att vi anser att med de möjligheter man har i dag går det bäst och effektivast om man fortsätter som man har gjort. Det innebär att man har en rad olika utredningar, av kulturrådet och andra, som tar tag i en bit i taget och slutför dem i stället för att man har en väldigt stor utredning som tar allt på en gång. Det är en diskussion om vilka medel som är effektivast.

Men när Georg Andersson ironiserar litet över detta med en ingående begreppsanalys av vad kommersialism är, skulle jag vilja säga att det i och för sig alltid är bra att tala svenska. Och jag skall gärna översätta detta uttryck till "att ta reda på vad kommersialism egentligen är", för det är vad det är fråga om. Det är inte så att någon här i kammaren, eller ens någon av dem som inte är närvarande just nu, älskar kommersiell kultur för dess egen skull. Men när vi skall diskutera hur vi skall komma åt den måste vi först och främst ta reda

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

på vad man egentligen menar med det man säger. Jag vill tala om dålig kultur och inte om kommersiell kultur. Jag tycker att ordet "kommersiell" är mer ägnat att dölja verkligheten än att avslöja den.

Att lägga den avgörande skillnaden mellan fritidssysslor som finansieras av stat, kommun eller ideella föreningar och sådana som finansieras på privat väg är inte den bästa distinktionen om man vill komma åt kvaliteten i kulturutbudet. Felet med de serier, böcker, filmer etc. som vi tycker illa om är inte att utövarna och distributörerna tjänar sitt levebröd på dem. Då skulle vi tycka lika illa om Rikskonserter eller om de små idealistiska men fullt kommersiella förlag som ger ut böcker och skivor av hög kvalitet utan tillstymmelse till bidrag från det allmänna. Där kan inte gränsen gå. Gränsen går först och främst mellan god kultur och dålig kultur, och den gränsen är lätt att känna men inte särskilt lätt att bevisa i sådan mening att man kan lagstifta om den annat än i extremfall, och där har vi lagstiftat. Vidare går gränsen – och detta är det viktiga – mellan den kultur som är uträknad och producerad uteslutande för att skaffa inkomster och den kultur som skapas för att öka kommunikationen och förståelsen mellan människorna.

Men denna andra gräns är inte heller särskilt lämpad för juridiska definitioner. Och om lagtext handlar det och måste det handla, så snart man antyder att samhället skulle förbjuda det dåliga. Då fick vi ha lagar som förbjöd Sveriges Radio att visa ABBA i TV, att börja med. Och sedan fick vi väl ha lagar som förbjöd folk att se ABBA via västtyska satelliter också, antar jag.

Hur illa man än tycker om den dåliga kulturen, så måste man ändå i första hand bekämpa den genom att försöka ge fart åt den goda. Här sker ju faktiskt en hel del genom aktiva, medvetna ungdomar och människor över huvud taget som driver tillbaka den dåliga kulturen genom att arbeta med den goda. Det finns mängder av exempel i landet på initiativ från ungdomar, föreningar och kommuner, där man av egen kraft och med egna idéer fyller fritiden med goda alternativ till skräpudbudet. Det är i första hand den vägen man måste gå. Sedan finns det stora möjligheter att kräva självsanering av massmedia, särskilt av dem som har statligt monopol, och att se till att exempelvis de lagar mot porrskyltning och barnpornografi som finns verkligen efterlevs.

Vad jag för min del tycker att man skulle göra om man vill analysera begreppet kommersiell kultur, vilket ju kulturrådet håller på med, är att se på vilka gruppmeکانismer det är som gör att man dras till resp. lär sig uppskatta olika former av kultur. Det sägs om den dåliga kulturen att den säljs som en del av en livsstil. Men så har alltid all kultur uppkommit. Den har alltid förts vidare som en speciell grupps livsstil. Det må ha varit socknar i Dalarna med egna dräkter och egna psalmmelodier eller storstadskotterier med egna litterära och musikaliska idoler eller, för att ta det mest näraliggande av alla, de kristna samfundet och kyrkorna som undantagslöst varit kulturbärare i ordets mest påtagliga mening och är det än i dag. Det finns som bekant ingen musikmecenat i Sverige som är större och viktigare än kyrkan och de fria samfundet, inte ens Sveriges Radio eller Rikskonserter. Jag tycker faktiskt att det kunde vara värt att fundera på detta att en

sammanslutning för helt andra ändamål än kulturella har varit och än i dag är den bästa grogrunden och det bästa skyddet för kulturyttringar som är både mycket breda och mycket djupa. Man skulle kunna lära sig något av detta, just när man vill få kultur att slå rot i andra grupper av människor. Kultur på arbetsplatsen är t. ex. en utmärkt idé, men i dess utformning kunde man säkert lära sig en hel del om hur man får folk att se och lyssna på högklassiga kulturprodukter utan att de känner sig pressade eller uttråkade och i stället upplever en stor inre gemenskap som går över klass- och yrkesgränser. Detta är ju faktiskt vad man väldigt ofta upplever just i kyrkorna.

Med detta har jag velat antyda att vi alla, var och en i sin stad, måste arbeta för att de kulturmedel vi har blir använda så att de verkligen sprider glädje, liv och friskhet omkring sig. Där har massmedia, skolor, samfund, föreningar och kommuner ett ansvar både för att säga ifrån om den dåliga kulturens verkningar och för att hjälpa fram den goda. I sista hand sprids ändå kulturen bara genom att människor visar varandra hur livsnödvändig den är. Jag medger att detta är jobbigt. Det kräver oppoffringar i form av pengar – så mycket pengar vi nu kan ha – och sedan kräver det personliga insatser av var och en.

När nu årets kulturbudget av ofrånkomliga skäl huvudsakligen är en budget för konsolidering och utvärdering av det som gjorts under folkparti- och trepartiregeringarna – då det, som Karl-Eric Norrby nämnde, faktiskt sammanlagt har satsats mera pengar på det här området än under de tre sista socialdemokratiska åren – låt mig då i alla fall till sist peka på vilka prioriteringar som är gjorda med de friska pengarna som finns i år.

Det har satsats på talböcker och punktskriftsböcker för synskadade.

Regional teater, dans och musik får fortsatta förbättringar.

En satsning har gjorts på de centrala statliga museerna därför att de betjänar hela landet.

Det gäller också arkiven, som är outhärliga för forskningen.

Vidare har gästspel av finska teatergrupper prioriterats, vilket bidrar till invandrarnas kultur.

Slutligen har det gjorts kraftiga ökningar av anslagen till information om alkohol och narkotika. Detta är kanske det allra viktigaste, för hur dålig okulturen än är, så är missbruket av alkohol och narkotika ännu värre.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara göra en kort kommentar. Nu har såväl Karl-Eric Norrby som Kerstin Anér hävdats att den reella uppräkningslagen skulle ha varit större under de senare åren än under de tre socialdemokratiska reformåren. Det är icke riktigt. Man använder här nominella belopp som inte är jämförbara. Den reella ökningen har inte varit större under de senare åren än under de tre första reformåren.

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

KERSTIN ANÉR (fp) replik:

Herr talman! En sådan inflation var det ändå inte på den tiden att den motsvarar den väldiga skillnaden mellan de här siffrorna.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Det förhåller sig faktiskt på det sättet.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall här tala om betydelsen av en medveten kamp för att bevara och utveckla det svenska språket och den svenska litteraturen. Jag kunde citera många som under tidernas lopp har tagit upp detta tema men skall nöja mig med att anföra två.

Olof von Dalin skrev 1733 i *Then swänksa Argus* och liknade Sverige vid modern som illa hanterar sin dotter svenska språket:

”Dock, det gör mig ondt om denna: Hon är Skiön; Men Modren förstår sig intet på naturlig Skiönhet: Utan vanskapar henne med Smink och Franska Flugor, ja så främmande tilsatzer, Fläckar och Tvång har jag sedt på den arma Flickan, at jag intet vet om de äro Græska, Romerska eller Tyska.”

I dag är de främmande fläckarna andra, framför allt amerikanska, men Olof von Dalins maning att slå vakt om det svenska språkets skönhet är lika viktig i vår värld av jeans, diskotek, T-shirts och hamburgare. Och därför kan också den finlandssvenske författaren Henrik Tikkanen i dagarna med en viss träffsäkerhet kritisera oss: ”Svenskarna älskar sitt språk så högt att de i dagligt tal använder en så liten del av det som möjligt.”

Vad är det då för särskilt med det svenska språket, och varför bör vi eftersträva att göra det så uttrycksfullt som möjligt? Och i vilket förhållande står litteraturen till språket? I och för sig kan goda och visa tankar uttryckas också på exempelvis det engelska språket, ibland även med en viss fördel, eftersom detta språk är oändligt mycket rikare än det svenska. Men det historiska faktum vi har att utgå ifrån är den svenska nationen för vars bildande och upprätthållande det gemensamma språket är en viktig förutsättning. Vår träning till tänkande och språkligt uttryck har väsentligen skett på det svenska språket. Vi har ett viktigt och värdefullt kulturarv att bevara och vidareutveckla. I nationernas orkester är det vi som svarar för den svenska stämman. Ingen annan åtar sig den uppgiften eller är bättre skickad att göra det.

Det svenska språket och dess rikedom är hotad av många tendenser i dagens värld. Vi har en kommersialisering som över huvud taget hotar kulturen. Vi har en mäktig fiende i de stora transnationella koncernerna, som för att främja sin marknadsföring och sina profitintressen söker stöpa människor i alla länder i samma form. Vi har ett ointresse hos vissa delar av statsmakterna för de kulturella frågorna, som tar sig uttryck i att man med hänvisning till budgetläget avvisar rimliga förslag till förbättringar samtidigt som man vill godta en miljardrullning på andra områden.

Det är inget uttryck för någon inskränkt nationalism att försvara det svenska språket och den svenska kulturen mot dessa tendenser. Internatio-

nalism skall inte innebära förfleckning och likriktning utan ökad kulturell rikedom för alla genom ömsesidigt utbyte. Även ur demokratins och yttrandefrihetens synpunkt är värdet av det svenska språket och den svenska litteraturen betydelsefullt, ja, grundläggande.

Betydelsen av litteraturens utveckling för försvaret och berikandet av språkskatten kan inte nog betonas. Författarna är språkets nyskapare, dess djärva spanare som ständigt är i rörelse för att utforska nya områden och bygga nya världar. Litteraturen är samtidigt en viktig förmedlare mellan generationerna och mellan människorna i dagens samhälle. Den förmedlar på ett skapande sätt erfarenheter av en rikedom, som vi annars under ett människoliv inte har möjlighet att tillägna oss. Det skrivna språket och boken blir alltmer outhärliga som vapen både för försvar och anfall i en tid när det svenska språket hotas av snöpning på dataskärmar och i hemterminaler.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som vänsterpartiet kommunisterna i ett antal motioner ställt krav på förbättring av litteraturstödet, på skapande av ett svenskt klassikerbibliotek, på höjning av biblioteksersättningen och på en bibliotekslag. Vi har också i en motion vänt oss mot den förvanskning av ordens verkliga innebörd som kom till uttryck inte bara i kampanjen inför folkomröstningen om kärnkraften, utan som också kan iakttas i andra politiska sammanhang. Det är en farlig tendens, eftersom den skapar tveksamhet både om vad språket och om vad politikerna står för. Vi har den största respekt för Svenska språknämndens arbete, och den en smula ironiskt utformade motionen får inte tolkas som annat än vad den är, nämligen ett angrepp mot den taktiska lek med orden som vissa partier sysslats med.

Så till de övriga motionerna, vilka alla har det gemensamt att de vill förbättra möjligheterna för att utge och sprida god litteratur. Nya åtgärder är i dag trängande nödvändiga. Bokbranschen står inför en allvarlig kris. Det statliga litteraturstödet har inte kunnat förhindra denna. Den seriösa litteraturutgivningen förlorar större och större del av marknaden. De böcker som utgivits med statligt stöd får allt svårare att nå fram till läsarna. Bokhandeln säljer allt färre titlar i allt större upplagor. Bokklubbarnas försäljning har ökat så att den nu uppgår till mer än hälften av allmänlitteraturen.

En av tankarna i den tidigare litteraturutredningen var att ett stöd till boken borde stödja spridningen i lika hög grad som produktionen. Utredningen föreslog därför ett omfattande stödköp av böcker, vilka sedan skulle spridas via bokhandel och bibliotek. Motion 1269 tar upp denna tanke och föreslår ett distributionsstöd till bokhandel och bibliotek, som är knutet till de utgivningsstödda boktitlarna. Utskottet har tyvärr avvisat förslaget. Enda motiveringen är budgetläget. Men är då vårt land så fattigt, att vi inte har råd att skapa garantier för att utgivna kvalitetsböcker skall finnas tillgängliga för svenska folket i boklädor och på bibliotek? Varför skall då författarna skriva, varför skall förlagen producera böcker? Är det för ett litet fåtal, är det för framtidens forskare? Om läget i landet är så dåligt att vi inte har råd att sprida goda böcker är det en förödande dom över den borgerliga

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

regeringens politik. Efter att ha hört kärnkraftspartiernas propaganda under folkomröstningskampanjen om alla de välsignelser som en utbyggnad av kärnkraften skulle föra med sig har jag f. ö. svårt att förstå, hur just de kan anföra det dåliga ekonomiska läget som skäl mot rimliga reformer. Nu får de ju sin kärnkraft. Tror ni inte på er egen propaganda? Kerstin Anér, som var före mig här i talarstolen, ville gärna diskutera med oss hur man skulle få plats i statsbudgeten för de reformförslag vi framställt på kulturens område. Hon frågade vilka kulturanslag vi i stället ville skära ner.

Vi vill inte skära ner några kulturanslag. Vi har, noterar jag, i den här frågan samma inställning som socialdemokraterna, som i sin motion 859 säger att de inte är beredda att acceptera att kulturområdet "får dra konsekvenserna av en allt sämre borgerlig ekonomisk politik". Och de fortsätter: "Även i ett budgetläge som kännetecknas av hård ekonomisk åtstramning är det nödvändigt att kulturlivet får möjlighet att utvecklas." Jag vill instämma helt i den satsen.

Det är en skillnad på 24 milj. kr. mellan våra förslag och de socialdemokratiska förslagen på kulturområdet – 60 milj. kr. i ytterligare utgifter enligt våra förslag och 36 milj. kr. enligt de socialdemokratiska förslagen. Men av dessa pengar hänför sig inte mindre än 16 milj. kr. till det förslag om utställningsersättning som riksdagen redan 1976 har beslutat om. Menar man från borgerligt håll att redan fattade riksdagsbeslut inte skall genomföras? Det är ju det man nu hävdar från regeringen och den borgerliga majoriteten i kulturutskottet. Vi tycker det är orimligt. Vi menar att dessa pengar måste ställas till förfogande, eftersom riksdagen redan har fattat beslut om denna utställningsersättning.

Varför, fru Anér, måste förbättringar av vissa poster på kulturbudgeten motsvaras av nedskärningar av andra poster just på kulturbudgeten? Det finns ingenting som säger att man måste förfara på det sättet. Vi har i våra motioner pekat på andra besparingsförslag. Vi vill ha en minskning av militärutgifterna, vi vill ha en minskning av anslagen till säpo, och vi pekar exempelvis på en sådan aktuell fråga som vad man skulle kunna spara i pengar genom att inte bygga det planerade kärnkraftverket nr 12. Bara en sådan sak skulle ge många, många miljoner att användas för viktiga kulturändamål.

Samma motivering – den om budgetläget – är det enda kulturutskottet har att anföra mot förslaget i motion 1244 om skapande av ett svenskt klassikerbibliotek. Det är ett beklagligt faktum att det i den svenska bokutgivningen i dag så gott som fullständigt saknas sammanhållna utgåvor från olika epoker och samlingsutgåvor av enskilda författares verk. Jag har det subjektiva intrycket att det under gångna årtionden, då landets ekonomiska resurser var betydligt knappare, stod mycket bättre till med sådan utgivning. Om man i sina bokhyllor har lyckan att ha de samlade verken av några av våra stora svenska författare, beklagar man verkligen de nya generationer som nästan helt ställs utanför denna möjlighet – därför att dessa samlade verk inte längre finns att få i bokhandeln. Här är ett ansvar som vi måste ta. Det är helt nödvändigt att vi får till stånd en utgivning av

olika serier av klassiker, både litteratur från en viss tid och författares samlade verk. Det skulle vara intet mindre än en kulturell skandal om vi inte lyckades lösa denna uppgift.

Biblioteken spelar en viktig roll när det gäller att tillhandahålla god litteratur till alla. I två motioner har vi tagit upp dels krav på en höjning av biblioteksersättningen och på beslut angående en individuell översättarpenning, dels förslag till en särskild bibliotekslag. Vår principiella inställning är att upphovsmännen skall ha rätt att förhandla om biblioteksersättningens storlek på samma sätt som statligt anställda numera förhandlar om sina löner. I avvaktan på att biblioteksersättningen lagfästes bör denna, som författarna krävt, följa den allmänna löneutvecklingen. Rimligt hade då varit en höjning med 2 öre i stället för med 1 öre, som regeringen och utskottet vill gå med på. Den större höjningen är det ena kravet i motion 870. Det andra är att riksdagen skall uttala sig för en individuell översättarpenning. Jag kan inte komma ifrån intrycket att det är ett rätt cyniskt uttalande kulturutskottet gör, när man där går med på att denna fråga kan prövas vid de förestående överläggningarna mellan departementet och upphovsmannaorganisationerna men samtidigt vägrar att höja författarpenningen på ett rimligt sätt. Hur mycket finns det då att fördela?

Kravet på en bibliotekslag har rests av oss många gånger. Det finns en växande opinion för detta krav. Det är då synnerligen anmärkningsvärt att när det tillsätts en särskild utredning om folkbiblioteken, så ägnar statsrådet Wikström mycken plats i kommittédirektiven åt att söka avrätta kravet på en bibliotekslag men ställer sedan denna fråga utanför utredningens arbetsuppgifter. Är bibliotekslagen verkligen en så het potatis att en statlig utredning om folkbiblioteken inte ens kan få diskutera den?

Det har under det senaste året kommit fram en mängd nytt material som stöder kraven på en bibliotekslag. Jag vill hänvisa bl. a. till en utförlig PM om bibliotekslagstiftning från Sveriges författarförbund och till Peter Curmans artikelserie i Aftonbladet. I båda dessa källor finns mycket konkreta förslag om hur en sådan bibliotekslag skulle utformas. Kulturutskottet har av någon anledning inskränkt sig till att bara nämna en PM i samma fråga från kulturrådet. Det citerar med omisskännligt välbehag formuleringen att frågan om en bibliotekslag eller inte är "sekundär" för kulturrådet. Finns det bara en målmedveten statlig kulturpolitik som har tillräckligt med pengar behövs det ingen bibliotekslag, säger kulturrådet, och utskottet instämmer. Jag tror de bägge har missat en väsentlig sak, ja, själva poängen i det hela: utan bibliotekslag lär det inte bli vare sig en målmedveten bibliotekspolitik eller tillräckligt med pengar till biblioteken.

Låt mig till slut bara bestämt avvisa påståendet att en bibliotekslag skulle innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Med precis lika starkt, eller rättare sagt lika litet, skäl skulle man kunna anklaga vår lagstiftning på skolans område för att vara frihetsfientlig. Vad det handlar om är ju att garantera alla medborgare en viss kulturell standard och att genom tillräckliga statliga bidrag möjliggöra för alla kommuner att klara denna uppgift.

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Herr talman! Bifall till de motioner jag har talat om har redan yrkats av Eva Hjelmström.

KARL-ERIC NORRBY (c) replik:

Herr talman! Jag har ingen anledning att söka sak med C.-H. Hermansson när han talar sig varm för ökade insatser på biblioteksområdet till författare osv. – jag känner sedan länge till hur varmt C.-H. Hermansson känner för dessa grupper, och jag kan ha förståelse för att han här har utvecklat detta ytterligare.

Jag har egentligen begärt ordet bara av en enda anledning: jag har inte märkt att kulturutskottets socialdemokratiska ordförande här har begärt ordet sedan C.-H. Hermansson kom in på beräkningen av hur mycket kommunisterna har begärt i ökning när det gäller kultursektorn. Jag tror att C.-H. Hermansson räknar med litet olika storheter när han säger att socialdemokraternas äskanden uppgår till 36 milj. kr. Då har C.-H. Hermansson också räknat in det anslag på 30 milj. kr. för en satsning på barns och ungdomars fritidssysselsättning som socialdemokraterna i ett annat sammanhang rest krav på. Skall man göra samma tillägg till vänsterpartiet kommunisternas anslagsäskanden, stiger summan från 60 till 96 milj. kr. Nästan 100 milj. kr. blir i så fall den siffra vi skall jämföra med i detta sammanhang. Det kanske belyser något av svårigheterna för utskottsmajoriteten att tillstyrka de i och för sig angelägna anslagshöjningar som C.-H. Hermansson här har berört.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ANNA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till några ord om videogrammen, som ju också tidigare i dag har diskuterats. Jag får väl som tidigare motionär i dessa frågor konstatera att det är något omtumlande att lyssna till dagens debatt, även om man förvärvat en viss vana här i kammaren vid debatter av det här slaget. Från socialdemokratiskt håll har man i dag, såvitt jag förstår, i praktiken försökt göra gällande att de andra partierna – däribland uttryckligen centern – agerar med passivitet och i slow motion när det gäller dessa frågor. Mot den bakgrunden tycker jag att det finns skäl att erinra något om vad som tidigare förevarit i dessa frågor.

Det var år 1974 som den första motionen väcktes i riksdagen om dessa frågor. Det var Per Olof Sundman och jag som väckte den motionen, där vi krävde att en parlamentarisk utredning skyndsamt skulle tillsättas för att analysera mediautvecklingen och de nya mediernas egenskaper och möjligheter. Med de nya medierna avsåg vi de medier som videotekniken ger oss. I motionen skrev vi: "Utredningen bör vara förutsättningslös och arbeta snabbt för att lägga fram beslutsunderlag för en nödvändig handlingsberedskap."

Den motionen möttes inte av något större intresse. Det var t. o. m. så att

man på socialdemokratiskt håll vägrade remiss av motionen till berörda organisationer och instanser, som skulle kunna ha gett underlag för en mer grundlig behandling i utskottet. Utskottet hade då heller inte någon mening om huruvida videotekniken skapade problem av olika slag som borde föranleda åtgärder i framtiden.

I den debatt som fördes i kammaren sade man från socialdemokratiskt håll helt kort att man hade svårt att förstå värdet av att stapla en ny utredning ovanpå redan sittande utredningar, som i viss mån kunde gå in på detta område.

1975 återkom vi i frågan med en ny motion, som följdes upp med en reservation från centerns sida, där vi sade att det var "angeläget att skyndsamma åtgärder vidtas för att möta den av kommersiella intressen dominerade medierevolution som pågår med hjälp av videogramteknikerna. På grund av mediernas karaktär, storleken av de ekonomiska insatserna och det bristande samhällsliga engagemanget är det kommersiella intressen främst i form av multinationella kommunikationsföretag som styr utvecklingen. Inget tyder för närvarande på att snabbheten i utvecklingen av kommunikationsmedierna kommer att avmattas, tvärtom kan utvecklingstakten på vissa områden väntas accelerera under närmast kommande år. Behovet av aktiva samhällsliga insatser framstår om möjligt med ännu större skärpa än då frågan senast behandlades av riksdagen." I den debatt som då fördes i kammaren sade det ansvariga socialdemokratiska statsrådet bl. a. följande: "Men centerpartiets företrädare har litet nymornat i en motion och en reservation upptäckt att det finns någonting som heter videogram och att det troligen är farligt. I nästan rörande ordalag beskrivs detta medium som något slags ny massmedial undermetod, som man måste skydda sig mot."

Och därefter konstaterade statsrådet följande: "Men att så till den grad överdriva betydelsen av videogram i jämförelse med andra media, som centerpartisterna gör, är att sila mygg."

Sådana var tongångarna så sent som 1975. Det var därför särskilt glädjande för oss när utskottets ledamöter 1976 kunde samlas på grundval av en motion, återigen från vårt håll, och en enskild socialdemokratisk motion till att begära en bred parlamentarisk utredning och också i viss mån ange färdriktningen för utredningsarbetet.

Mot denna bakgrund, herr talman, får man väl ha förståelse för att socialdemokraten Georg Andersson i ett inlägg här tidigare i dag har sagt att det vore bra om man inte i debatten upphöll sig vid vad som förevarit i riksdagen på detta område under de närmast föregående åren. Det har alltså varit stora svårigheter att över huvud taget få till stånd en utredning som på ett samlat sätt tar upp videogramfrågorna.

Jag tycker att det finns anledning att påpeka detta, så att kammarens ledamöter kan ha klart för sig hur förhistorien ser ut.

Var står centern? Det efterlyste Georg Andersson tidigare, såvitt jag förstår med anknytning till vår ideologiska plattform, och jag skall utnyttja tillfället att helt kort ta upp vad vi från centerns sida säger i det kulturprogram

som antogs på centerns riksstämma i Karlstad år 1977. Vi säger där om videogrammen:

”Den tekniska utvecklingen på medicområdet under det senaste årtiondet frammanar ett delvis starkt oroande framtidsperspektiv och väcker komplicerade frågeställningar för den fortsatta mediepolitiken. Till detta oroande perspektiv hör möjligheten att en ny, reklamstyrd massmediemarknad växer fram åtföljd av en koncentration av inflytande och ägande inom denna sektor. Tendenser till en ökad koncentration av makt över massmediesektorn måste påverkas genom samhälleliga insatser för att negativa effekter inte skall uppstå för kulturlivet och den politiska demokratin. I mediepolitiken måste det finnas motvikt till de kommersiella krafterna och ett stöd för svaga grupper i samhället. Utvecklingen på videogramområdet måste följas med stor vaksamhet.”

Så långt centerns kulturpolitiska program.

Herr talman! Även om debatten i dag mest har handlat om våld och videogram finns det anledning att peka på att vi har frågor av ännu större räckvidd som måste diskuteras när det gäller videogrammen och deras inflytande i vårt framtida mediesamhälle.

Jag vill bara avsluta med att säga att jag i likhet med vad som understrukits från Karl-Eric Norrbys sida anser att den mest rimliga slutsats man nu kan dra, om man vill nå resultat när det gäller att ta upp den speciella frågan om våld och videogram, är att se till att videogramutredningen prövar de här sakerna, bl. a. i diskussion med branschen. Utredningen har också möjligheter att snabbt lägga fram förslag. Även om det inte sagts här tidigare framgår det klart av utskottets betänkande att trots de många och stora uppgifter som utredningen har, så räknar man med att avlämna ett huvudbetänkande senast hösten 1981. Det är alltså ett mycket kort tidsperspektiv framåt som det handlar om.

Jag anser att det är ett ganska övertygande besked om att vill man nu åstadkomma resultat bör man följa den väg som utskottsmajoriteten har anvisat, och jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens förslag på den här punkten.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har frågat var centern står. Nu har Anna Eliasson använt dyrbar debattid till att beskriva historien. Hon kom inte närmare vår tid än 1977, så jag har inte fått svar på min fråga: Var står centern – vad vill centern göra i dag på det här området, när det nu så att säga brinner i knutarna?

ANNA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Det är ingen större skillnad mellan utskottsmajoritetens ståndpunkt och de socialdemokratiska motionärernas och reservanternas ståndpunkt. Som framgår av utskottets skrivning anser vi inom utskottsmajoriteten att det är angeläget att dessa frågor tas upp. Vi anser att det är angeläget att man motverkar ett utbud av underhållningsväld och program med stötande innehåll. Och vi menar att videogramutredningen aktivt skall

pröva olika möjligheter att motverka en utveckling mot förräande inslag i videogramproduktionen. Den lättast framkomliga vägen och den snabbaste vägen att få till stånd denna prövning är att låta videogramutredningen få uppgiften att göra den.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har diskuterat vad som går snabbast. Jag konstaterar att vad som skiljer oss är att vi har olika bedömningar av hur påkallat det är att nu ingripa och vidta åtgärder. Centern vill inte lägga något ansvar på regeringen i den här frågan utan vill skjuta över ansvaret till ett utredningsmaskineri.

ANNA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Georg Andersson betonar i sitt senaste inlägg och har gjort det tidigare i debatten att det behövs åtgärder *nu*. Låt mig understryka att om man hade gått den väg som centern anvisat skulle den här utredningen ha blivit tillsatt tre år eller åtminstone två år tidigare än vad den i själva verket blev. Då hade man haft en annan handlingsberedskap än vad man har i dag. Den grupp människor som har de bästa möjligheterna att bedöma de här frågorna och pröva de förslag som förts fram är videogramutredningen. Utskottsmajoriteten har sagt att det bör ankomma på regeringen att se till att man också prövar de här frågorna i videogramutredningen. Det är därför vårt ställningstagande utmynnar i ett förslag till ett tillkännagivande. Det är inte att skjuta ansvaret ifrån sig.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! I trepartimotionen nr 1686 behandlas frågan om Rikskonserterers fonogramutgivningar.

Såväl från kulturpolitiska som marknadsekonomiska utgångspunkter är det angeläget att fonogramindustrin har möjlighet att även i framtiden kunna fungera i fri konkurrens och att statsmakterna inte genom olika åtgärder försämrar dess villkor.

Rikskonserterers fonogramutgivningar utgör, menar vi motionärer, ett exempel på att staten äventyrat situationen för andra företag – i detta fall mindre fristående grammofonbolag som satsar på utgivning av seriös klassisk repertoar.

BIS, Opus 3, Signatur, Lyricon, Proprius m. fl. mindre bolag gör en viktig och vital kulturinsats av egen fri vilja. Rikskonserter har fått sig samma uppgifter ålagda. Redan i detta konstaterande ligger en betydelsefull principiell skillnad.

BIS har exempelvis under drygt fem år givit ut 130 skivor av mycket hög kvalitet. Proprius har under samma tid som Rikskonserter producerat i stort sett samma antal titlar av hög teknisk kvalitet. BIS har totalt erhållit ett statligt anslag om 50 000 kr. och Proprius 12 000 kr., medan utgivningen på Rikskonserterers fonogrambolag Caprice har kostat skattebetalarna 21 milj. kr.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

På grund av tillgången till dessa statsmedel har Rikskonserter kunnat skaffa sig fördel framför andra. Hade de 21 miljonerna fördelats på ett annat sätt – så att även de fria svenska producenterna fått del av dem – hade sannolikt skivutgivningen i vårt land kunnat öka med många fler än de 160 skivor som Rikskonserter åstadkommit.

När enskilda företag redan under kärva ekonomiska villkor och utan statliga stödpengar kan visa resultat, som musikrecensenten Carl-Gunnar Åhlén i Svenska Dagbladet kallar för "fantastisk bedrift" – vad skulle vi då inte kunna vänta oss, om dessa företag fick tävla med Rikskonserter på jämställda konkurrensvillkor?

När vi motionärer sålunda kan konstatera att verksamheten ger en skev konkurrenssituation, vilket försämrar möjligheten för i synnerhet de mindre fonogramföretagen att överleva, har vi begärt att riksdagen hos regeringen skall anhålla om förslag till förändrad inriktning av Rikskonserterers fonogramverksamhet med avsikt att förbättra konkurrenssituationen för övriga fonogrambolag.

Kulturrådet har i en särskild utredning lagt fram förslag till den framtida utformningen av stödet till fonogramutgivningen.

Emellertid har inte beredningen i regeringskansliet hunnit avslutas, varför någon proposition ännu inte lagts på riksdagens bord. Med hänsyn till detta har utskottet avstått från att pröva de synpunkter som vi anfört i vår motion. Jag har förståelse för detta, och det är också brukligt att utskotten inte föregriper behandlingen av en väntad proposition. Jag har därför, herr talman, inget annat yrkande än utskottet i denna sakfråga.

Det är emellertid angeläget att vi redovisar synpunkter på den framtida utformningen av Rikskonserterers verksamhet, vilka då skulle kunna vägas in vid propositionens slutliga utformning liksom vid den kommande riksdagsbehandlingen då ärendet slutligen skall avgöras.

Det är därför värdefullt att utskottets folkparti- och moderatledamöter ger sin syn till känna i ett särskilt yttrande. I yttrandet förutsätter man att regeringen vid den förestående behandlingen kommer att belysa hur Rikskonserter använder den förmånsställning som man tilldelats av staten.

I yttrandet påpekas vidare att Rikskonserterers fonogramutgivning är av staten avsedd att gälla sådan musik som inte annars blir inspelad på skiva eller, som det står i riktlinjerna för Rikskonserter, "sådana svenska verk och svenska solister och ensembler som bör vara tillgängliga på fonogram, men ej är tillfredsställande företrädda genom andra producenter".

Rikskonserter skall därför även enligt min mening – om statens direktiv tolkas korrekt – ge ut en betydligt större andel "orepresenterad" musik och inte ge ut sådant som andra bolag gör lika bra utan statsstöd. Därför skall Rikskonserter inte söka efter kända artister eller ensembler som utan vidare kan komma ut på den fria marknaden.

Företrädare för Rikskonserter har hävdats att man enbart producerar svensk och nordisk musik som är icke alls eller dåligt representerad på marknaden. Gör man en jämförelse mellan GLF-katalogen och Capriceka-

talogen får man en annan bild. Bortåt hälften, kanske mer, finns utgivna på andra märken i Sverige. Det är en utgivning utan statsstöd. Dessa statligt subventionerade skivor konkurrerar, som mycket riktigt påpekas i det särskilda yttrandet, inte med det stora kommersiella utbudet, utan med små, kulturellt aktiva, ambitiösa grammofonföretag.

Finns det då inget positivt i Rikskonserters fonogramverksamhet? Jo, visst finns det det. Och det skall ingalunda undanhållas. Man har i några fall givit ut svenska verk som länge varit orepresenterade på marknaden. Ett bra exempel är Wilhelm Stenhammars andra symfoni, en inspelning som också hedrats med ett särskilt pris för sin höga kvalitet både vad avser konstnärligt utförande och vad avser det tekniska arbetet. Ett annat exempel är Adolf Wiklunds andra pianokonsert. Och vi kan glädja oss åt att Allan Pettersons tolfte symfoni genom Caprices försorg har kunnat distribueras i form av skiva i 4 500 exemplar.

Om Rikskonserters hade koncentrerat sig på att göra svensk musikkultur dylika tjänster, dvs. att svara för ett kompletterande utbud på marknaden som sannolikt icke kunnat komma ut på annat sätt, hade vi troligen icke haft anledning att föra den här debatten.

Men så förhåller det sig inte, som jag tidigare har påvisat. Vi måste åstadkomma en rimligare konkurrenssituation för *alla* på marknaden verkande fonogrambolag. När vi kommer till ett läge då samtliga – inkl. Rikskonserters Caprice – kan instämma i bedömningen att det råder en konkurrens på rättvisa villkor – då har vi motionärer nått det syfte som är avsikten med den debatt som vi velat initiera genom vår motion.

Till sist skall jag instämma i vad som ytterligare sägs i det särskilda yttrandet, nämligen: "Det är inte givet att de bidrag Rikskonserters genom åren fått för att ge ut skivor inte skulle ha gett både större och bättre utdelning i kvalitetsmusik om de spritts till fria, icke statliga skivproducenter med kulturella ambitioner." Just det! Det är vad vi motionärer också har kommit fram till i vår bedömning.

Det är min förhoppning att de kloka synpunkter som Kerstin Anér, Tore Nilsson m. fl. har satt på pränt i sitt särskilda yttrande kommer att beaktas av utbildningsminister Wikström då han skall utforma sin proposition i ärendet, och vi får återkomma till denna debatt när propositionen har lagts på riksdagens bord.

I detta anförande instämde Anders Gernandt (c) och Bertil Dahlén (fp).

ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Ett faktum är att de kommersiella krafterna växer sig allt starkare, ett faktum som dess värre inte tycks bekymra kulturutskottets borgerliga majoritet särskilt mycket. I stället avstyrker man det socialdemokratiska förslaget om en parlamentarisk utredning av kommersialismens negativa verkningar. Det är svårt att finna något annat skäl för utskottets

Torsdagen den
17 april 1980

Anslag till kultur-
ändamål, m. m.

avstyrkande än omsorgen om de kommersiella krafterna i stället för kampen mot dem.

Inom framför allt fritidssektorn – och då kanske speciellt den del som riktar sig till barn och ungdom – finner man de mest ohämmade kommersiella intressena. Det är en strävan efter maximal vinst till varje pris. En arbetsgrupp inom statens ungdomsråd har gjort en sammanställning av tio teser om kommersialismen. Dessa teser kan vara en god grund för en debatt om kommersialismen och det sätt varpå den arbetar.

Den första tesen är att kommersialismen motverkar människornas grundläggande behov under sken av att tillfredsställa dem. Under senare år har vi blivit mer och mer medvetna om att människan till sina grundläggande behov kan räkna sådana saker som trygghet, gemenskap, uppskattning och utveckling. Men i den kommersiella världen motverkas behovet av gemenskap konsekvent. Det är mer lönsamt att producera sådant som konsumeras individuellt. Genom reklam och marknadsföring vill man få oss att tro att vi blir vackrare eller att vi når större gemenskap, om vi köper de produkter som reklamen bjuder ut. Typiskt är att just barnen i så stor utsträckning utnyttjas i dessa sammanhang. Barnens närvaro gör oss mer mottagliga för reklamens budskap, eftersom vi kopplar ihop det positiva barnet och varan. Barnen blir annonsernas små känslokaminer.

Den andra tesen är att kommersialismen skapar en falsk människosyn och verkar för en självupptagen individualism. Barnen påverkas av en rad grupper i samhället. Många blir irriterade över den öppna påverkan som många folkrörelser står för. Däremot är det få som ifrågasätter den massiva påverkan som de kommersiella krafterna står för när det exempelvis gäller barnens könsrollstänkande. Genom leksaker, serietidningar, veckotidningar, film och TV, böcker och musik påverkas barnen ständigt i riktning mot en viss människosyn. Indoktrineringen fortsätter långt upp i åldrarna. Man tillfredsställer individuella behov men inte gemensamma eller kollektiva. Individualismen såsom ideologi frodas.

Den tredje tesen är att kommersialismen ger näring åt myten om den eviga ungdomen. Att vara ung i dag betyder för många problem med otrygghet, konkurrens, stress, skolleda, arbetslöshet osv. Men de kommersiella krafterna försöker idealisera och glamorisera den unga människans situation för att kunna sälja alla de varor och tjänster som kopplas till detta att vara ung och vacker.

Här skapas mytens rike, en kult kring olika livshållningar som för tillfället görs till innekultur.

Kommersialismen förstärker främlingskap och utnyttjar människornas osäkerhet, heter det vidare. Många människor orkar inte med dagens konkurrenssamhälle, där den hårdaste, den mest egoistiske premieras. Ett sådant samhälle skapar svaga människor som upplever sig som värdelösa, okunniga, ensamma, osäkra och ångestfyllda.

Detta utnyttjas av kommersialismen. Den står för "lösningen" av våra problem. Du kan bli lika vacker som andra, lika bra som andra. Du kan *köpa*

alla de egenskaper varigenom kärlek, trygghet och lycka uppnås – ja, så är budskapet.

Kommersialismen är också ett hot mot vår egen kultur. Det är självfallet både vanligt och önskvärt att internationellt kulturutbyte sker ömsesidigt och frivilligt. När så sker är detta någonting oerhört positivt och kan vara berikande för människor. Men utbytet kan också bli ensidigt, dvs. ett lands ideologi eller kultur dominerar över ett annat lands egen kultur. Så har ju varit fallet inte bara i flera u-länder, utan vi märker det också i den industrialiserade världen.

Här i Sverige dominerar importen av fritids- och kulturprodukter främst av sådant som tillverkas i USA. Det gäller t. ex. musik, böcker, film alldeles påtagligt, liksom serier. Det innebär att kommersialismen här har en internationell dimension, som innebär utslätning och utradering av nationella särdrag – det kan vi finna många exempel på om vi tittar oss runt på den svenska kommersiella marknaden.

Den sjätte tesen är att man har en strävan efter maximal vinst till varje pris. Det medför krav på massproduktion, som ofta främjar dålig kvalitet. Det sker medvetet för att höja konsumtionen och därmed för att öka vinsten. Denna kommersiella strävan efter maximal vinst kommer ofta i konflikt med sådana begrepp som samhällsansvar. Den kommersiella moralen påbjuder precis så mycket samhällsansvar som strävan efter maximal vinst medger.

Den sjunde tesen som man kan driva i sammanhanget är att kommersialismen profiterar på våld och fördomar, därför att det är lönsamt. Bruket av våld kännetecknar en stor del av innehållet i det kommersiella utbudet, och det leder till en ökad tolerans för våld som problemlösningsmetod. Det leder till att vi riskerar att reagera allt mindre för det verkliga våldet som finns runt om oss i vardagen och därmed också allt mindre för de människor som drabbas av våldet.

Men, och det är den åttonde punkten, kommersialismen skapar också en ekonomisk press. Den pressen är oerhört hård gentemot barn och ungdomar. Ungdomarnas och barnens föräldrar upplever det starkt i vardagen. Kan man inte tillgodose behovet av prylar, då upplever man en känsla av misslyckande och otillfredsställelse.

Detta är alldeles speciellt påtagligt för människor som lever i en ekonomiskt svag situation. De som drabbas hårdast är de som kommer från ekonomiskt svaga hem, de som lever i den mest utsatta social situationen. Därför är det arbetarklassens barn som drabbas hårdast. Därför är det också speciellt viktigt att stå upp och ställa sig på de svagas sida i det här sammanhanget.

Den nionde punkten är att hela vår samhällsplanering påverkas av det kommersiella utbudet. I nya bostadsområden sätts affärsintressen i centrum. Det kommersiella inflytandet medför att behovet av kommersiell service tillgodoses framför sociala gemensamma lösningar.

I den tionde och sista punkten tar man upp medverkan ifrån kommersialismens sida till natur- och resursslöseri och anför att detta också motverkar solidariteten med de fattiga människorna i de fattiga länderna. Skälet är

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

självljart. Filosofin att göra mesta möjliga vinst på kortast möjliga tid tar inte hänsyn till att vi skall vara rädda om vårt friska vatten och om vår luft eller att vi skall hushålla med våra naturtillgångar.

Det är utifrån dessa tio teser som vi måste betrakta de målsättningar som vi här i riksdagen satt upp för samhällets kulturpolitik, ungdomspolitik och konsumentpolitik.

Om kulturpolitiken sägs att man skall motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet. I fråga om ungdomspolitik säger man att man skall medverka till att utveckla demokratin och stimulera till samhällsengagemang och skapa en bättre samhällsmiljö samt arbeta för större jämlikhet. Om målet för samhällets konsumentpolitik säger man att man skall stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden och därvid speciellt uppmärksamma de grupper som ekonomiskt, socialt eller utbildningsmässigt är svaga.

När man tar upp dessa debatter blir man förvånad över att den borgerliga majoriteten kan vara så likgiltig inför problemen. När vi från arbetsgruppens sida har gått vidare med en specialstudie, har vi på område efter område fått riktigheten i våra teser bekräftad. Det kan gälla diskomiljö, det musikaliska budskapet, filmanseringar, ungdomstidningar osv. Samtliga dessa studier avslöjar den mycket starka indoktrinering som sker, allt i syfte att plocka in så mycket pengar som möjligt på prylar.

De visar också vilka enorma resurser som står till de kommersiella intressenas förfogande. En kommersiell ungdomstidnings reklamdrive under två veckor disponerar lika mycket pengar som t. ex. Unga örnars tidskrift Småfolket kostar totalt under ett helt år. Det visar vilken situation som alternativen till kommersialismen har att kämpa med.

De kommersiella krafterna har inga som helst hämningar. Det som går att sälja skall säljas med vilka metoder som helst, eller – som det heter i en avhandling om kommersialismen av ekonomen Sören Bergström – man tar ansvar endast för den egna lönsamheten. Allt som efterfrågas får säljas och efterfrågan får påverkas.

Därmed är vi åter tillbaka till den kommersiella moralen som tillåter precis det samhällsansvar som vinstmaximeringen medger.

Vi menar också att det är nödvändigt att studera och stödja alternativ som försöker att stå emot kommersialismen och dess värsta avarter. En hel del verksamhet runt om i landet pekar på att det står upp en motståndsrörelse mot dessa krafter. Den motståndsrörelsen måste ha ett aktivt stöd. Den finns inom folkrörelserna och inom de fria grupperna.

Det är ingen valfrihet vi lever i, ingen valfrihet som kan accepteras när det kommersiella utbudet tillåtes att vara så otroligt mycket starkare än alternativen.

Den sista punkten – och den har diskuterats tidigare – gäller yttrandefriheten, ett annat viktigt kulturpolitiskt mål. Men i det borgerliga Sverige är det framför allt de stora massmediajättarna som garanteras yttrandefrihet. Andra tidningar, som står för alternativ, riskerar att fräntas sitt stöd som kulturtidskrifter. Vi får inskränkningar i stödet till föreningslivet. Man bryr

sig inte om att ge ersättning till organisationer för föreningsmedverkan i skolan, och nu skall studieförbunden både drabbas av ett sämre anslag än tidigare och förhindras att utveckla sin verksamhet ytterligare.

När den borgerliga majoriteten säger att det inte finns någon anledning att genomföra en parlamentarisk utredning om kommersialismens negativa verkningar grips man onekligen av ett visst intresse av att blicka in i en borgerlig tänkares hjärna. Det är en helt orimlig ståndpunkt man intar, om man samtidigt verkligen menar allvar med att säga att det gäller att komma till rätta med dessa negativa verkningar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen 1.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag skall något beröra min motion 1260 om filmbranschens samhällsansvar, vilken behandlas i kulturutskottets betänkande nr 26.

Den utlösande impuls som föranledde motionen var den spontana känsla av vanmakt som jag säkert inte varit ensam om att uppleva inför många av de inslag som filmindustrin erbjuder. The Warriors var bara ett exempel. Varken det första eller det sista, men det väckte en upprörd debatt och framkallade frågor som kändes angelägna men som kvarstod obesvarade sedan temperaturen i debatten sjunkit och någon annan angelägen fråga gjorde anspråk på den trånga scen här i Sverige vilken inte gärna tillåter mer än en fråga i taget.

En påminnelse om att också innehållet i och kvaliteten hos filmens varierande utbud har fortsatt aktualitet utgör den normdebatt som pågår. Den debatten tog rejäl fart genom de extrema våldsinslag som inträffade i Göteborg. I samband med den intensiva uppmärksamhet på situationen i skolan och på samhället i övrigt som då följde fokuserades tillståndet i hemmen, i skolan och i samhället i stort.

Vad man kanske kan förvänta sig sedan diskussionen ebbat ut är att den inte lämnar verkligheten helt opåverkad, utan att en process, om än långsam, är satt i gång.

Redan det förhållandet att olika sidor av det samhälle som möter de uppväxande diskuteras tyder ju på det. Våldet i dess olika former – i samhället, på skolgården och t. o. m. i klassrummet – är ett exempel på detta. Också barnmisshandeln har uppmärksamats. Nödvändigheten av ett normsystem som fyller det tomrum som normlösheten skapat framhävs ju alltmer. Skolans uppgift är ju också att fostra. Skolans uppgift att ge kunskaper är en del av fostran, och skolans fostrande uppgift är en del av kunskapsförmedlingen – för det gäller ju hela människan.

I dagarna sätts en kampanj mot alkoholbruk och -missbruk in, främst riktad till ungdomarna.

Allt detta ger bilden av en vuxenvärld och ett samhälle som hyser ett nyvaknat intresse för de unga i samhället. Det antyder också att mycket här är försummat. När man har dragit ut trenderna – vare sig det gäller

spritbruket eller våldsinslagen – så är resultatet tillräckligt alarmerande för att utlösa omedelbara aktioner.

Men det är värt att ge akt på till vem man riktar sig i vädjan om eller krav på hjälp och från vilka man kan förvänta sig sådan. Det blir i första hand skolan, föräldrarna, sociala myndigheter naturligtvis, kyrkan och andra ideella organisationer samt fackföreningar.

Alla dessa ställer kanske också upp efter måttet av förmåga. Men vad som är anmärkningsvärt är att en vid sektor av det som räknas som en del av samhället inte ställer upp, nämligen nöjessektorn. Det är som om man inte ens kunde förvänta sig något bidrag från denna del. Ändå vet vi ju att ungdomsvärlden är en mycket lukrativ marknad, och ju intressantare marknad desto mer renodlat marknadstänkande.

Trenden är att en ekonomisk bedömning blir alltmer allenarådande. Borde man inte ha rätt att räkna med ett samhällsansvar också här?

Det överraskande faktum som den nämnda trenden representerar fäster sig också utskottet vid i sina formuleringar. Utskottet framhåller på s. 30 i sitt betänkande:

”Som anförs i motion 1260 är filmen ett medium med stor genomslagskraft som attitydpåverkare och normbildare. Det är därför viktigt att man har uppmärksamheten fäst på den risk för direkt och indirekt påverkan som suggestiva framställningar av våld på film kan innebära, inte minst på den unga generationen. Utskottet delar motionärens uppfattning att det är önskvärt att branschen tar ett större samhällsansvar.”

Vårt samhälle måste inte à priori vara så beskaffat att en marknad som är mycket lönande för en bransch under alla omständigheter skall kunna exploateras utan att hämmas av moraliska skrupler – även i de fall då det är uppenbart att skadeverkningarna får betalas av allmänheten och den enskilde, oftast den svagaste.

Erfarenheterna från saneringen av barnporrträsket, en outhärdlig kvarleva från 1960-talets sexualliberalism, visar att det trots allt går att åstadkomma förändringar. Den pågående kampanjen mot alkoholvanorna, med bred uppslutning från praktiskt taget alla håll, tyder på att den surdeg som en ohämmad tillgång till alkohol – för alltför många början på en väg som leder till beroende och fångenskap – gett till resultat håller på att omprövas.

Samma krav borde man kunna ställa på filmbranschen. Jag vägrar att acceptera den föreställningen att samhället måste vara så beskaffat att just filmbranschen och andra massmediala branscher med deras stora ekonomiska makt skulle vara tabu, utom räckhåll för bedömningar och begränsningar som kan föranledas av de konsekvenser som den verksamhet de bedriver medför. Den prövningen borde en bransch som har förmånen att arbeta inom samhället faktiskt vara skyldig att underkasta sig. Då filmbranschen framträder med anspråk på att vara kulturförmedlare borde en bedömning som inte är strikt ekonomisk inte kännas alltför främmande.

Visserligen kan det invändas att vi inte anlägger moraliska aspekter på kultur, men mot det kan då återigen invändas att det främsta kännetecknet

för filmen, i varje fall den film vi nu talar om och som vi vill komma åt, är att den är ett medel för massdistribution av åsikter, värderingar och attityder.

Om vägen till målet kan vi vara tveksamma, men om målet råder förhoppningsvis mindre oenighet. Hur skall det sociala ansvar som vi har rätt att kräva av verksamheten inom en bransch kunna konkretiseras? Med andra ord: I vad mån får de sociala verkningarna tillåtas påverka urvalet? Om enighet är uppnådd på den punkten, att urvalet skall påverkas, har vi kommit ett stort steg framåt. Jag tolkar också utskottets beskrivning så, varför det inte gör så mycket att enighet inte råder om *hur* urvalet skall påverkas.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det är riktigt att det, som det tidigare påpekades av en socialdemokratisk talare, bara är 6 milj. kr. som socialdemokraterna i år vill öka anslagen med till de kulturändamål som behandlas i detta betänkande. Vi överskattade socialdemokraternas intresse för de kulturella frågorna. Men det ändrar inte vår grundinställning att det finns pengar att hämta i samhället.

C.-H. Hermansson pekade i sitt anförande på den tolfte reaktorn, som kommer att kosta 7–8 miljarder. Vi vill minska försvaret med 2 miljarder. Vi vill ha bort indexregleringen av skatterna, vilket ger en del pengar. Vi vill inte ha svenska anslag till IDB, osv. Till dessa exempel kommer, herr talman, de kostnader för det beslut som här fattades i riksdagen och som i dag tas upp på ledarsidan i Expressen. Där står att riksdagen kostar på sig 1 miljard för att flytta tillbaka till Helgeandsholmen.

Hur har företrädare för de tre största partierna mage att säga att kommunisternas 60 miljoner på kulturområdet är för mycket pengar, att det inte finns utrymme för dessa satsningar, när de röstar igenom ökade kostnader på 1 miljard för att flytta tillbaka till ett hus som kommer att fungera sämre än det som vi i dag arbetar i?

Jag skulle vilja säga: Fy skäms! Och det sägs också i Expressen. De 256 riksdagsledamöter som i går röstade igenom denna flyttning kommer att gå till historien. Men det har de ingen anledning att vara stolta över.

Jag kommer nu in på förklaringar av några begrepp som kanske har rört till det under eftermiddagens debatt.

Någon frågade efter en definition på kommersialismen. I andra sammanhang hör man, främst från socialdemokratiska företrädare, brandtal mot kommersialismen och dess verkningar. Och det är riktigt – jag använder också kommersialismen som begrepp. Men det kanske är nödvändigt att förklara att det är kapitalismen som är den riktiga beskrivningen. Och att vi skall komma åt kommersialismens verkningar inom kulturområdet, det är vi överens om och det har riksdagen fattat beslut om tidigare. Men slutligt kommer vi inte åt detta förrän vi bryter kapitalismens makt. Jag tycker det kan vara skäl att påpeka att en del av det miljardslöseri som görs från de andra partierna, samtidigt som de kritiserar oss, läggs just på kapitalismens altare.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Herr talman! Jag kommer att uppehålla mig vid frågor som rör bildkonsten och serieproduktionen. Vad gäller bildkonsten så har vi i kammarfoajén en utmärkt inramning till dagens debatt genom den konstutställning som pågår där. Det är riksdagens konstförening som ställer ut ett varierat utbud, och till viss del kommer jag att beröra sådan utställningsverksamhet i mitt anförande.

Från vpk har vi till årets riksmöte skrivit flera motioner som rör just bildkonstens område. Varför gör vi det? Varför vill vi ha bättre förhållanden och olika former av stöd till produktion och utställning av bildkonst?

Varför kräver vi utställningsersättning till bildkonstnärer? Varför vill vi ha större bidrag till konstnärskooperativ? Varför vill vi ha ökade anslag till Sveriges konstföreningars riksförbund? Och varför vill vi att man skall skapa ett affischmuseum?

Det finns många bärande och starka argument för våra förslag. Jag skall senare i mitt anförande gå in på vart och ett av dem. Men så här inledningsvis vill jag passa på att något beröra bildens och bildkonstens betydelse i stort.

Genom bilden kan vi se vad vi annars inte ser. Genom bilden kan olika företeelser i vår omvärld förstöras och förtydligas så att de blir uppenbara för var och en. Genom bilden kan man förstärka det vackra eller det fula, visa på det rimliga och det orimliga. Genom bilden kan vi skapa stämningar som skänker oss glädje eller vila och naturligtvis också sorg. Genom bilden kan vi skapa stämningar som gör oss upproriska och villiga att kämpa för att förbättra och förändra.

Bilden och bildkonsten är ett verktyg i kampen för ett bättre samhälle. Genom att spegla och förtydliga verkligheten får bilden sprängkraft och blir en motor i samhällsutvecklingen. Genom att måla eller avbilda det som är skönt och vackert ser vi vad som är värt att bevara och vara rädda om. Men också genom att framställa det som för en person kan verka helt obegripligt kan man ge en annan person fantastiska upplevelser, givetvis beroende på vars och ens tidigare erfarenhet och hur en person upplever konstverken.

Mot olika konstnärers utbud av bildkonst står de kommersiella krafterna – här har vi begreppet – dvs. kapitalismens produktion för profit och kapitalismens bilder. Det är annonsbyråernas affischer, veckopressens verklighetsfrämmande bilder, reklambroschyernas utslätade och standardiserade tillvaro, ofta helt främmande för den verklighet som stora delar av befolkningen lever i.

Bengt Olvång skrev för en tid sedan på Aftonbladets kultursida: "Bilden har sedan 1800-talets slut varit kommersialismens direktinsprutande uppåt-tjack, dess mest personlighetsförändrande stimulantia. Nu är dess inflytande över människorna bedövande, i synnerhet som de icke-kommersiella bilderna är så nedtryckta och försummade av skolan och kulturinstitutionerna."

Det är dessa kapitalismens kommersiella bilder som dominerar våra liv. Konsten är vanligtvis dyr. Om man inte är med i en konstförening eller målmedvetet försöker spara så blir det inga tavlor på väggen där hemma. I

bästa fall blir det en massproducerad reproduktion, som i och för sig inte behöver vara dålig men som har en likformighet av typ det gråtande barnet, som nu är populär i veckotidningarna och som man kan skicka efter på kuponger. För dem som lever under små förhållanden blir det inte ens det, utan de försöker få tag i ett överexemplar av en affisch eller tar en månadsbild från en almanacka och klipper bort reklamtexten.

Nu kan vi nog aldrig genom riksdagsbeslut garantera att folk får bra konst i sina hem. Vi kan däremot – genom att stödja och underlätta produktionen, genom att stödja utställningsverksamheten, genom att stödja konstföreningarna och genom en aktiv verksamhet över olika museer – göra vårt bästa för att det skall bli möjligt att leva bättre som konstnär och på så sätt få fram en rikare produktion och utställningsverksamhet, vilket i sin tur kommer att betyda en ökad spridning av konsten. Genom en rikare utställningsverksamhet får fler tillfälle att uppleva konsten. Och som jag sade inledningsvis kanske man ser det man annars inte ser. Kanske man får nya upplevelser. Kanske motorn i samhällsutvecklingen kommer i gång.

Kulturklimatet är kärvt, menar många. "Hundra spänn till den som kan nämna en politiker som visat något som helst intresse för bildkonsten" utropade en kulturarbetare i en kvällstidning i tisdags. Nödpropet är beskrivande för situationen i stort. Så uppfattas politiker och med all rätt kulturpolitiken av folk ute i landet.

Vad säger då utskottet om vpk:s motioner i betänkandet? Finns det någon politiker som intresserar sig för bildkonsten?

Herr talman! Man blir beklämd – det finns inga politiska värderingar av motionerna utan endast en hänvisning till en nödvändig återhållsamhet med utgiftsökningar. Nog är läget kärvt, även om det öses ut pengar på annat håll i statsbudgeten. Och här får jag lov att återigen hänvisa till det jag inledde med och det C.-H. Hermansson sade i sitt anförande om var pengarna finns. Men det duger väl ändå inte med endast en sådan avslagsmotivering när man diskuterar kulturpolitik? Utskottet måste väl bekväma sig till att ha en politisk åsikt om olika förslag?

På detta sätt avfärdas t. ex. motionen om anslaget till konstnärskooperativen. Vi säger i motionen att det till vissa andra fria grupper inom dans, teater och musik finns ett visst – om än otillräckligt – stöd. För fria bildgrupper finns ingenting. Kulturrådets rapport, som citeras i vår motion, lämnar utmärkta argument för ett sådant anslag. Utbildningsministern sade i proposition nr 100 ingenting. Utskottet säger i dagens betänkande ingenting.

Vad säger då utskottet om vår motion om ökade anslag till SKR. Sveriges konstföreningars riksförbund? Ingenting, naturligtvis. Här kan man ju förstås i proposition nr 100 se ett vagt intresse från regeringen, eftersom man föreslår en viss höjning av anslaget, med i runda tal 6 % – långt ifrån vad inflationen har höjt omkostnaderna med under det gångna året, dvs. i realiteten en minskning.

Hur skall man beteckna denna kallsinnighet? Vill man över huvud taget någonting, eller är det bara så att man föredrar att hänvisa till dåliga finanser

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

och krypa bakom det? Det är, herr talman, inte att undra på om kulturarbetare utlyser belöningar för att spåra upp politiker som bryr sig om bildkonsten.

Den tredje motionen från vpk på bildkonstens område handlar om utställningsersättningen – en sedan länge diskuterad fråga. 17 år gammal lär idén om utställningsersättning vara. Ersättningen borde vara en självklarhet, men det är den inte. Och där får väl också den socialdemokratiska delen av utskottet skämmas, eftersom inget hände under de första 13 åren av diskussion om denna fråga. Riksdagen uttalade sig, som också tidigare nämnts, år 1976 för att en sådan ersättning skulle skapas – så här kan man ändå skönja en politisk vilja. Men det går ju inte för en konstnär att leva på bara den politiska viljan, utan det måste till någonting annat att leva av. Och då måste alltså denna utställningsersättning skapas.

Det har förts fram flera förslag om hur ersättningsfrågan skall lösas. Det måste ske snart – det är man överens om – och vi tycker att det vore rimligt att göra som vi föreslår i motionen, att reservera 16 miljoner för ändamålet. Det har belysts att det är den summan som behövs för att klara utställningsersättningen, oavsett hur den konstrueras. Det vore rimligt att reservera de pengarna i årets budget så att man kommer ett steg framåt och äntligen får i gång frågan ordentligt.

Herr talman! Under punkten 39, Bidrag till vissa museer, finns det en motion om ett affischmuseum som jag tänkte ta upp i detta anförande om bildkonsten.

På denna punkt är utskottet helt kallsinnigt till vpk-motionen och kryper bakom en mening om att vi inte har presenterat ett organisatoriskt och ekonomiskt underlag för motionen. Det hade vi naturligtvis kunnat göra. Vi hade kunnat detaljskissera både organisation och verksamhet, och det var naturligtvis en miss att vi inte gjorde detta. Däremot kostar man på sig att med allvar bedöma argumenten i en s-motion, där man diskuterar värdet av att uppmärksamma affischkonsten mer än vad som hittills har skett. Detta gäller alltså en motion där det också står att man kan tänka sig ett affischmuseum. Varför är det sådan skillnad på bemötandet av dessa två motioner som handlar om om inte riktigt samma sak så i alla fall samma ämne och samma problem? Politiken verkar vara mera anti-vpk än anti-affischkonst. Men det vore synd om konstnärer, affischproducenter och allmänhet skulle förlora på att det är ett vpk-förslag som förs fram. Det ingår kanske i den kampanj mot vpk som drivs på andra områden. Men, herr talman, vi är vana vid motstånd och ger oss inte. Därför kommer jag att vid denna punkt förelägga kammaren ett särskilt yrkande där delar av vår motion och delar av den socialdemokratiska motionen tas upp. Vid behandlingen av detta särskilda yrkande här i kammaren får vi se vad det finns för intresse för bildkonsten bland ledamöterna.

Yrkandet lyder:

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:507 yrkande I och motion 1979/80:1230 hos regeringen begär skyndsamt förslag om åtgärder för att bevara och samla affischer på sätt som gör affischkonstens utveckling

tillgänglig för allmänheten och därmed främjar konststartens utveckling.

Jag skulle kunna rada upp en mängd argument för hur viktigt det är att stödja affischkonsten, men det finns tillräckligt med argument i vår motion liksom i den socialdemokratiska motionen. Jag tänker inte ta upp tiden med att fylla på med ytterligare argument.

Jag beklagar att det blir en ganska summarisk behandling av de motioner som vi har lagt fram, men eftersom de är ganska många måste jag skynda mig för att inte ta alltför mycket av kammarens tid i anspråk.

Slutligen, herr talman, till serierna för barn. Till årets riksmöte har vi *ritat* en motion – det har också skrivits en motion av representanter för ett annat parti – där frågan om stöd till kvalitetsserier har uppmärksamrats. Åtgärder på området är oerhört viktiga, och det borde vara en viktig angelägenhet för en regering som pratar om valfrihet och mångfald att på alla tänkbara sätt motverka den monopolisering som nu sker av serieproduktionen. Ett stöd till alternativt produktion med alternativt innehåll är av nöden. Vi vill öka det stödet. En snabb läsning av några av de vanligaste serietidningarna skulle ge *många av riksdagsledamöterna en tankeställare om det kulturklimat som barn lever i*, om det kulturklimat som möjliggör en så ensidig och i många stycken avskryvård produktion. Det finns undantag, det finns bra serier, men de är få och måste stödjas. Och det måste skapas flera bra serier.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till våra motioner 513, 1265, 1267 och 651. Jag yrkar alltså bifall till det särskilda yrkande som jag har lagt fram med anledning av motionerna 507 och 1230.

ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag skall bara i korthet beröra två punkter.

Den första punkten gäller stödet till regionteatrarna. Vi vet att de nya regionteatrarna har haft betydande svårigheter. Förväntningarna och målsättningen har stämt dåligt överens med de reella förutsättningarna. Jag vill därför starkt understryka betydelsen av det särskilda yttrande som kulturutskottets socialdemokratiska ledamöter har fogat till utskottsbetänkandet. Där betonas vikten av att den fortsatta uthyggnaden av de regionala teatrarna i första hand tillgodoser en acceptabel miniminivå vid de redan befintliga teatrarna. De större institutionerna måste då förutsättas fortsätta sitt utvecklingsarbete inom de nuvarande ramarna. Vi vet att planeringsarbetet för inrättande av nya regionteatrar i dag ligger mycket långt framme i flera län.

Riksdagen har ett ansvar för detta arbete, som beslutats och påbörjats på grundval av de av riksdagen fastlagda målen för kulturpolitiken. Det är av vikt att det arbetet kan fullföljas. Därför har utskottets socialdemokratiska ledamöter betonat att det är viktigt att verksamheten ges tillräckliga basresurser för att inte svårigheterna vid de nuvarande små regionteatrarna skall upprepas. Det är angeläget att man har som utgångspunkt att ge nya teatrar tillräckliga resurser när årsanslagen beviljas.

Det andra som jag helt kort vill beröra är motionen 866 angående

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

järnvägsföreningarna – närmast stöd till SJ:s järnvägmuseum. Man har i propositionen anslutit sig till den i MUS 65 angivna inriktningen att SJ:s museum skall fungera som centralmuseum när det gäller just järnvägsutvecklingen och järnvägstekniken.

Trots att motionen inte har bifallits i utskottet, utan utskottet hänvisar till att regeringen bör avgöra fördelningen av medel till museijärnvägar, anser jag ändå att mycket talar för att en förstärkning av den centrala resurs som SJ:s järnvägmuseum är skulle vara ett utomordentligt stöd för de järnvägsföreningar som finns på olika håll i landet och som bedriver en mycket förtjänstfull verksamhet. Jag ser annars en risk att bevarandet av museiföremål blir splittrat och att informationen om järnvägarnas roll som institution i samhället inte speglas utifrån en helhetssyn. Jag tror att det, inte minst med den snabba tekniska utveckling som nu pågår, är väsentligt att det finns en central instans, som har resurser att verkligen hålla i bevarandet och levandegörandet av den viktiga tekniska utvecklingen.

BILLY ERIKSSON (vpk):

Herr talman! I mitt anförande kommer jag att argumentera för två motioner, som behandlas i kulturutskottets betänkande – dels motionen 508, som kräver ökat stöd till kulturell verksamhet bland språkliga minoriteter, dels motionen 1266, som handlar om ökat stöd till folkbiblioteken för inköp av litteratur på invandrarspråk.

Motionerna handlar således om stöd till den grupp som på det kulturella området har det allra sämst – invandrarna. Invandrarna utgör i dag en åttondel av befolkningen och vart fjärde barn som föds i landet är ett invandrabarn.

Vi framhåller i vår motion 508 att Sverige är ett flernationellt land och att alla nationella minoriteter måste tillförsäkras rätten att utveckla sin egen kultur. Det kulturella arvet utgör den grund varpå människorna bygger sin personlighet och sin nationella och klassmässiga identitet. Det utgör också grunden för den nationella gemenskapen. Invandrarna måste därför ges förutsättningar att få behålla och utveckla sin kultur. Det är detta den här motionen handlar om.

Vilka är då mest lämpliga att föra ut invandrarnas kulturella frågor? Enligt vår uppfattning spelar invandrarnas egna organisationer en central roll – de organisationer som förre generaldirektören Kjell Öberg betecknade som de nya folkrorelserna i Sverige. Invandrarorganisationerna bedriver kulturell och social verksamhet bland såväl barn och ungdom som äldre. Invandrarorganisationerna är dessutom ofta den enda förbindelselänken mellan invandrarna och det svenska samhället. Invandrarna känner också största tilltron till sina egna organisationer. Detta är ett faktum. Därför anser vi kommunister att kraftiga insatser måste göras för att stödja invandrarorganisationernas kulturella verksamhet.

Inför arbetet med årets budgetproposition har statens kulturråd begärt särskilda medel för kulturverksamhet bland språkliga minoriteter. Rådet framhåller att det f. n. saknas möjligheter att fortlöpande tillfredsställa de

behov som finns bland invandrare och språkliga minoriteter. I budgetpropositionen föreslås emellertid inga medel för ändamålet. Motionen avstyrks utan motivering. Detta anser jag vara mycket fejt av utskottet. Antingen skall den svenska riksdagen ta ansvar för att fylla besluten om jämlikhet, valfrihet och samverkan med ett ordentligt innehåll, eller också bör åtminstone utskottet klart deklarera sin invandrarfientliga kulturpolitik. Försök att vara ärliga och uppriktiga i denna fråga!

I budgetpropositionen behandlas också frågan om stöd till folkbiblioteken för inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk. Utbudet av litteratur på invandrar- och minoritetsspråken, i strävan att utveckla invandrarernas kulturella behov, har i förhållande till andra insatser varit någorlunda tillfredsställande. Därmed är inte sagt att det varit bra. Stora kommuner som t. ex. Stockholm, Göteborg och Malmö satsar inte speciellt mycket på litteratur på invandrar- och minoritetsspråk. Och i relation till antalet invandrare som är bosatta i landet är utbudet på folkbiblioteken klart undermåligt.

Vi ser alltså positivt på den satsning som gjorts, utan att för den skull vara nöjda med det hela. Den har även haft positiv verkan som ett komplement till modersmålsundervisningen. Därför menar vi att denna satsning måste fortsätta och utvecklas.

Men nu vill inte utskottet det. Statens kulturråd har föreslagit en höjning med 962 000 kr., varav 462 000 kr. utgör kompensation för höjda bokpriser. Regeringen föreslår en ökning med 273 000 kr. Detta skulle inte täcka mer än i stort sett hälften av kostnadsökningen. Eftersom utskottet stöder regeringens proposition, är utskottet för en direkt standardsänkning när det gäller utbudet av invandrarlitteratur på folkbiblioteken. Detta är det faktiska läget – och det förskräcker inför framtiden.

Utskottet avstyrker kommunisternas motioner genom att hänvisa till det ekonomiska läget, som sägs vara ansträngt. Detta har tydligen blivit en mycket populär metod, men den måste avvisas. Det finansiella läget kommer alltid att vara ansträngt, men det är riksdagens skyldighet att göra politiska prioriteringar. De borgerliga regeringarnas politik har gynnat de redan besuttna i samhället, medan de som har det dåligt ställt har missgynnats. Invandrarna tillhör dem som har det kanske absolut sämst, och dessa skall nu tydligen få det ännu sämre.

Jag menar att utskottet och den svenska regeringen sviker beslut som tidigare fattats i denna kammare. Jag tänker då på beslutet från 1975 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som utmynnade i de berömda begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Det måste vara riksdagens skyldighet att fylla dessa begrepp med ett rejält innehåll, som garanterar invandrarna en trygg och harmonisk livsföring.

Utskottet har genom sitt ställningstagande gjort en politisk bedömning. Denna bedömning belyser regeringspartiernas invandrarfientliga kulturpolitik. Det tragiska är att socialdemokraterna hamnar på samma linje i denna fråga. Det brukar låta något annorlunda när man hör socialdemokrater i

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

ABF och andra folkrörelser tala om vikten av att invandrarna får utveckla sin egen kultur.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna 508 och 1266.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o) reservation 1 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motion 512 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 2 mom. 2 antar reservation 1 av Georg Andersson m. fl. röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit motion 512 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 142
Nej - 17
Avstår - 150

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarerna bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 2 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarerna bifallit reservation 1 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 154

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

M o m . 3 o c h 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkt 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 154

Punkt 4

M o m . 1 , 3 , 4 o c h 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 4 mom. 1, 3, 4 och 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del.

Torsdagen den
17 april 1980.

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155

Nej - 154

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o) reservation 3 av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motion 869 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 4 mom. 2 antar reservation 3 av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del röstar ja.
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 869 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140

Nej - 18

Avstår - 151

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 4 mom. 2 röstar ja.
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 155

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 508 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 4 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 508 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 17
Avstår - 2

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 4 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

M o m . 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 7

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 7 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293

Nej - 18

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 870 av Lars Werner m. fl. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 870 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Punkterna 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 12

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 12 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 13 och 14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 15

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Åke Green begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 15 mom. 1 röstar ja.
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Åke Green begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 154

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 16 röstar ja.
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter har röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

Punkt 17

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 18

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 6 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Åke Green begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 18 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Georg Andersson m. fl.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Åke Green begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 155

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 18 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1889 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 18 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1889 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Torsdagen den
17 april 1980

Anslag till kultur-
ändamål, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 18 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 655 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17
Avstår - 1

Punkt 19

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 20

M o m . 1 o c h 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 20 mom. 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17
Avstår - 1

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölles.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 20 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1262 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 5 o c h 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 505 av Eva Hjelmström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 20 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 505 av Eva Hjelmström m. fl.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 8

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 8 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Åke Green begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 20 mom. 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Åke Green begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 155

Punkt 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 22

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1244 av Carl-Henrik Hermansson och Eva Hjelmström i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 22 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1244 av Carl-Henrik Hermansson och Eva Hjelmström i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1269 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 22 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1269 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 651 av Hans Petersson i Hallstahammar och Eva Hjelmström i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 22 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 651 av Hans Petersson i Hallstahammar och Eva Hjelmström i motsvarande del.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 5 o c h 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkt 23

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 24

M o m . 1 - 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1269 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 24 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1269 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

Punkt 25

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 26

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1266 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 26 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1266 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 17

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 263 av Lars Werner m. fl., 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och 1268 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 26 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 263 av Lars Werner m. fl., 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och 1268 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 17

M o m . 5

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
17 april 1980

Anslag till kultur-
ändamål, m. m.

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 27–29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 30

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 9 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kerstin Andersson i Kumla begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 30 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 9 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kerstin Andersson i Kumla begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156

Nej – 155

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 10 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kerstin Andersson i Kumla begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 30 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 10 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kerstin Andersson i Kumla begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156

Nej – 155

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 11 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motion 1267 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Kerstin Andersson i Kumla begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Hans Petersson i Hallstahammar begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 30 mom. 3 antar reservation 11 av Georg Andersson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motion 1267 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 150
Nej – 18
Avstår – 142

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 30 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 11 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kerstin Andersson i Kumla begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156
Nej – 155

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 513 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Hallstahammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 30 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 543 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 17

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1265 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i Hallstahammar begärte votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 30 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1265 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 17

M o m . 6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 31

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 32

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 13 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motion 1264 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja

besvarad. Då Kerstin Andersson i Kumla begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 32 anta reservation 13 av Georg Andersson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 1264 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 153
Nej – 18
Avstår – 139

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 32 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 13 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kerstin Andersson i Kumla begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156
Nej – 155

Punkt 33

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 34

M o m . 1 o c h 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

Torsdagen den
17 april 1980

*Anslag till kultur-
ändamål, m. m.*

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1263 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 34 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1263 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294

Nej - 17

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 35-38

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkt 39

M o m . 1 o c h 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Hans Petersson i Hallstahammar under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i Hallstahammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 26 punkt 39 mom. 1 och 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av Hans Petersson i Hallstahammar under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 18
Avstår - 2

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Sammanträdet
den 25 april*

*Dubbelbeskatt-
ningsavtalet med
Finland*

M o m . 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 40-44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 12 Sammanträdet fredagen den 25 april

TALMANNEN:

Enligt den preliminära tidsplanen skulle eventuellt anordnas ett arbetsplenum fredagen den 25 april. De utskottsbetänkanden som föreligger till avgörande nästa vecka torde emellertid hinna behandlas vid onsdagens och torsdagens arbetsplena. Sammanträdet fredagen den 25 april blir därför ett bordläggningsplenum som tar sin början kl. 15.00.

§ 13 Dubbelbeskattningsavtalet med Finland

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1979/80:40 med anledning av propositionen 1979/80:70 om ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Finland jämte motion.

LAHJA EXNER (s):

Herr talman! När man studerar skatteutskottets betänkande 1979/80:40 så verkar alla problem med dubbelbeskattning mellan Sverige och Finland vara ur världen, och gemene man, som läser bara betänkandet, kan undra över vad som tvingade mig att skriva motionen 1979/80:1919.

Av det eniga utskottsbetänkandet verkar det som om skattefrågor, pensioner och andra sociala förmåner vore de enklaste frågor i världen. Och den faktorn att flera länders förmåner, skattebestämmelser och myndigheter är inblandade i de berörda beskattningsärendena imponerar inte på de kunniga utskottsledamöterna. Betydligt annorlunda är den karga verkligheten för alla de berörda som drabbas av bristande kunskap hos handläggande myndigheter. Eller kan det vara bristande samordning i kombination med bristande information till både skattskyldiga och lokala skattemyndigheter?

Skatteutskottet är enigt i sitt betänkande, och innebörden i utlåtandet över

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Dubbelbeskatt-
ningsavtalet med
Finland*

min motion är att några konkreta åtgärder för att komma till rätta med de i motionen aktualiserade problemen inte behövs. Utskottet är väl medvetet om de aktualiserade problemen men förutsätter att skattemyndigheterna genom en smidig tillämpning av bestämmelserna så långt det är möjligt underlättar situationen för de skattskyldiga. Om man trots allt skulle råka ut för åtgärder som strider mot dubbelbeskattningsavtalet erinrar utskottet de skattskyldiga om möjligheten att få rättelse genom en framställning till behörig myndighet, alltså här i Sverige riksskatteverket.

Jag tänker inte yrka bifall till min motion eftersom bifall till motionen inte är det väsentliga, utan viktigast är att skatteutskottet blir på det klara med svårighetsgraden i de faktiska dubbelbeskattningsfallen. Förhoppningsvis tar regeringen också del av riksdagens protokoll. En stor grupp finländare i Sverige väntar sig konkreta åtgärder för att de nu aktuella dubbelbeskattningsproblemen skall undanröjas. Jag vill påpeka att det inte alls är konstigt att invandrare med bristande språkkunskaper blir förtvivlade i skattebyråkratins labyrinter. 1973 års dubbelbeskattningsavtal fick en sådan utformning att den innebar en icke avsedd skärpning av beskattningen för vissa pensionstagare. Det står att läsa i betänkandet. Regeringen eller regeringarna i de berörda länderna hade naturligtvis två länders skatteexpertis till sitt förfogande vid utformningen av avtalet, men avtalet fick icke avsedd effekt. Det är därför vi har en proposition att behandla i dag. Detta illustrerar svårighetsgraden i dessa frågor.

Sedan vi i dag har beslutat att enligt skatteutskottets förslag godkänna propositionens förslag till ändring av 1973 års dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Finland så innebär reglerna följande.

Person som är bosatt i Sverige och får pension på grund av enskild tjänst och andra liknande ersättningar från Finland beskattas för dessa inkomster enbart i bosättningslandet Sverige. Från denna regel finns det undantag. Utbetalning enligt den finska socialförsäkringslagstiftningen beskattas nämligen även i Finland. Denna inkomst beskattas sedan också i bosättningslandet Sverige, men den finska skatten måste avräknas från den svenska.

Just i dag beslutar vi om ytterligare ett undantag från denna huvudregel. Det nya undantaget innebär, att om det enligt sociallagstiftningen utbetalda beloppet från t. ex. Finland inte utgör skattepliktig inkomst där, skall beloppet inte heller beskattas i Sverige. Denna regel gäller också om vederbörande är bosatt i Finland och uppbär motsvarande förmåner från Sverige. Det är ju därför det kallas för dubbelbeskattningsavtal.

De finländare som kom till Sverige på 1960-talet eller senare har ofta haft förvärvsarbete i Finland efter år 1962 och har följaktligen intjänat pension där. När dessa människor uppnår pensionsåldern eller drabbas av förtidspensionering i Sverige, har de ofta rätt till en viss pension från Finland. Denna grupp växer naturligtvis för varje dag. Dessa finländare har inte heller hunnit få fullt antal ATP-intjänandeår. Den finska pensionen är därför ett välkommet tillskott. Allt är väl så länge som vederbörande inte har räkat ut för den första taxeringen av dessa inkomster från det gamla hemlandet.

Jag vill inte förlänga debatten men skall till sist illustrera det faktiska

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Dubbelbeskatt-
ningsavtalet med
Finland*

förhållandet för en av de många drabbade. Vi kan kalla honom för herr Suomalainen som betyder finländare. Det är också ett ganska vanligt efternamn i Finland. Herr Suomalainen flyttade år 1965 till Sverige, och år 1977 fick han ålderspension och en liten ATP här i landet. Han fick dessutom en liten pension från Finland efter 38 års tjänst hos en och samma arbetsgivare. Det var fråga om pension på grund av enskild tjänst. Pensionsutbetalaren drog 40 % källskatt från denna pension, innan pengarna kom till Sverige. Mannen deklarerade som sig bör för sin svenska och finska pension i början av 1978 och fick restskatt på grund av sin finska pension. Den sammanlagda finska och svenska skatten på den finska tjänstepensionen översteg själva pensionsbeloppet. Detta var helt obegripligt för honom, men han visste inte vad han skulle ta sig till. Riksförsäkringsverket drog restskatten från hans lilla svenska pension. Samma procedur upprepades 1979 när det gällde 1978 års finska pension och den finska och svenska beskattningen. Men på sommaren 1979 när de lokala skattemyndigheterna återigen hade underrättat honom om taxeringsnämndens beslut fick han rådet av någon landsman att han skulle överklaga. Det gjorde han först i Finland, vilket var relativt enkelt, eftersom han kunde använda sitt eget språk. Han krävde att få tillbaka skattebeloppen för år 1977 och 1978.

Detta var i september 1979. I oktober fick han brev från skattemyndigheterna i Finland. I det brevet påpekade de finska skattemyndigheterna att Sverige inte har rätt att beskatta denna pension. Följaktligen kunde de finska skattemyndigheterna inte göra någon återbetalning av den i Finland dragna skatten. Som bilaga för kännedom fanns en kopia av skattemyndighetens brev till den finska motsvarigheten till riksskatteverket. Ärendet lämnades över för avgörande. I november fick mannen beslut från länskattemyndigheten i Finland att han får tillbaka drygt hälften av den till Finland inbetalade skatten för de nämnda åren. Enligt beslutet betraktades mannen som begränsat skattskyldig till Finland. Mannen överklagade ytterligare en gång och hänvisade till det svensk-finska dubbelbeskattningsavtalet, som han då hade gjort bekantskap med, och fick då svar med hänvisningar till både avtalets artiklar och paragrafer. Brevet slutar dock med besked om att Finland har rätt att beskatta pensionen, likaså Sverige, men den finska skatten skall avräknas från den svenska skatten.

Ärendet har av de finska skattemyndigheterna sedermera lämnats till riksskatteverket i Sverige. Samtidigt har handläggningen hos de svenska skattemyndigheterna vandrat till länsrätten i det län där mannen bor. Han väntar. I november får han brev från länsrättens besvärshuset med besked att Finland inte har rätt att beskatta ifrågavarande pension och därför kan inte avräkning av den finska pensionen medges. För rättelse bör finländaren vända sig till de finska skattemyndigheterna. Han får skattsedel avseende slutlig skatt med kvarstående skatt på ca 2 600 kr. Någon vänlig själ hjälper honom i hans nöd att ansöka om anstånd med inbetalning av denna restskatt. Detta medges också i avvaktan på slutligt beslut i ärendet.

Men det går som det många gånger gör i sådana här fall när det gäller

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Dubbelbeskatt-
ningsavtalet med
Finland*

människor som inte kan språket eller behärskar det bristfälligt, inte är bevärande i den krångliga skattedjungeln. Det är ingen som kan tala om för mannen att han snarast bör skicka det här beslutet till riksförsäkringsverket här i Sverige, som är utbetalare av hans svenska pension och som också gör skatteavdragen. Det klickar alltså i informationen till riksförsäkringsverket, och följaktligen har riksförsäkringsverket gjort avdrag på restskatt under januari, februari, mars och april – och hela det här stora beloppet har dragits på hans lilla pension.

Det här är bara ett fall av många. Och vem som helst kan tänka sig in i en situation, där man står med bristande eller inga språkkunskaper alls och skall tampas med myndigheterna i olika omgångar. Det är en omöjlig situation.

Jag har inget yrkande, som jag sade tidigare, men jag hoppas att bara den här diskussionen här i kammaren om problematiken manar till eftertanke och erforderlig justering av rutiner hos de berörda myndigheterna.

Jag skulle också vilja passa på att ställa en fråga till skatteutskottets ordförande eller någon annan i skatteutskottet. På första sidan i utskottets betänkande står det att det här tilläggsavtalets bestämmelser första gången skall bli tillämpliga på inkomstskatt som utgår på grund av taxering år 1978. Visserligen är jag inte så bevandrad i dessa skattefrågor, men om jag har räknat rätt måste det vara den taxering som avser 1977 års inkomster. Följaktligen har den skattskyldige redan betalat in den skatt det här gäller. Min fråga är: Blir det då retroaktiv verkan av det här avtalet, och måste den skattskyldige särskilt begära återbetalning? De berörda skulle säkerligen tycka att det vore värdefullt att få reda på detta redan i det här skedet.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Dubbelbeskattningsavtalet kom ju till för att reglera beskattningsförhållandena mellan två länder när det gäller medborgare i ett av länderna som är sysselsatta i det andra landet. Vi är helt medvetna om att det inte hör till de lättaste uppgifterna att förena skattereglerna så att de slår helt rättvist med tanke på de ganska skilda förhållanden och bestämmelser som råder i olika länder. Men avsikten med ett dubbelbeskattningsavtal är ju att i största möjliga utsträckning ta bort dubbelskattningen, att göra det så enkelt som möjligt för resp. länders medborgare som är sysselsatta i det andra landet.

Efter förhandlingar länderna emellan träffas en överenskommelse, ett dubbelbeskattningsavtal, som i sin tur föreläggs resp. länders beslutande instans – riksdagen här i vårt land. En förutsättning för att detta avtal skall träda i kraft är att båda länderna godkänner detsamma. Därigenom är riksdagens möjligheter att ingripa och göra ändringar något begränsade. I praktiken har vi att antingen bifalla eller avslå förslaget.

Vi är helt medvetna om att det kan uppkomma betydande problem på grund av bl. a. språksvårigheter. Efter att ha lyssnat till det exempel som motionären här anförde kan man inte annat än beklaga att en sådan situation kan uppstå. I det nya dubbelbeskattningsavtalet har man ändå åstadkommit

vissa förenklingar, som skall underlätta tillämpningen och förhindra att en liknande situation uppstår. Jag vill gärna här understryka vad utskottet har sagt, nämligen att utskottet "förutsätter att skattemyndigheterna genom en smidig tillämpning av bestämmelserna så långt det är möjligt underlättar situationen för de skattskyldiga". Det är angeläget att den expertis och de myndigheter som handhar dessa frågor har förståelse för de problem som kan uppstå, och aktivt medverkar till att klara upp problemen. Det gäller problem som framför allt uppstår på grund av språksvårigheter och bristande kännedom om det nya landets bestämmelser. Syftet med vår skattelagstiftning är ju att vi skall ha en rättvis beskattning. Vi försöker åstadkomma detta så långt som möjligt även för dem som har sin hemort i ett annat land men här gör sin arbetsinsats.

Motionären har inte ställt något yrkande. Jag vill dock uttala att utskottet delar motionärens uppfattning att det är angeläget att man gör det så enkelt som möjligt och att myndigheterna försöker – såväl muntligt som skriftligt, i broschyrer och på annat sätt – hjälpa de skattskyldiga att undvika sådana svårigheter som det här gavs exempel på.

Det nya avtalet skall tillämpas fr. o. m. 1978 års taxering. Jag måste säga att jag inte är helt övertygad om att det erfordras någon påstötning från vederbörande inkomsttagare i de fall då det skall företas någon ändring av skatten. Jag skall senare ge ett exakt besked på den punkten direkt till motionären.

LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Jag är glad över att skatteutskottets företrädare verkar förstå de svårigheter som många av de berörda i dessa fall har. Men det är egentligen inte jag som skall ha besked om den här retroaktiviteten, utan det är de människor som redan har hunnit att felaktigt betala in skatt enligt det gamla avtalet och som sedan skall bli berättigade till återbäring av det felaktigt inbetalade beloppet. Det är väldigt viktigt att informationen på den punkten sedan också går fram till de berörda skattemyndigheterna.

Det är naturligtvis många skiftande bestämmelser som skattemyndigheterna, taxeringsnämnderna och alla andra som handskas med skattefrågor måste sätta sig in i. Men eftersom invandrargrupperna i det här landet är så pass stora och dubbelbeskattningsavtalen blir fler och fler, tycker jag att man bör tillse att behovet av kunskap i dessa frågor beaktas redan vid själva utbildningen.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Ja, det är självklart att informationen bör utgå till berörda grupper. Jag förutsätter att detta kommer att ske så snart som beslutet här är fattat och på den vanliga vägen har nått fram till resp. ämbetsverk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

Anmälan av interpellationer

§ 14 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1979/80:41 med anledning av motioner om avdraget för nedsatt skatteför-
måga

Lagutskottets betänkande

1979/80:30 med anledning av motioner om översyn av permutationslagen
m. m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1979/80:17 med anledning av propositionen 1979/80:98 om lån till Norrbot-
tens läns landstingskommun för utbyggnad av offentlig verksamhet i
Norrbotten

1979/80:18 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt avser För flera
huvudtitlar gemensamma frågor

1979/80:19 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt gäller vissa
anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde

1979/80:28 med anledning av regeringens skrivelse 1979/80:95 med redogö-
relse för verksamheten i Offentliga sektorns särskilda nämnd

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 15 Anmäldes och bordlades

Proposition

1979/80:169 om reglering av priserna på fisk m. m.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Motionerna

1979/80:1980 av *Bernt Ekinge* och *Olle Grahn*

1979/80:1981 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson*

1979/80:1982 av *Yngve Nyquist m. fl.*

med anledning av proposition 1979/80:135 om organisation av försvarsmak-
tens högre regionala ledning m. m.

§ 17 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till
kammarkansliet

den 16 april

1979/80:180 av *Raul Blücher* (vpk) till industriministern om industrisys-
sättningen i Värmlands län:

Under veckan före påskhelgen tillkännagav ledningen för Billeruds AB

planer på att lägga ner ytterligare delar av sin skogsindustri, bl. a. sulfittfabriken i Skoghall. Sammanlagt berörs omkring 700 anställda vid Skoghallsverken och Gruvöns bruk i Grums.

Den 12 april meddelade AB Karlstads Mekaniska Werkstad, KMW, att arbetsstyrkan i Karlstad skall minskas med 300 under det närmaste året. Den 15 april kom besked från Vänerskog AB om att bruket i Deje med omkring 220 anställda måste läggas ner senast den 30 september i år. Värmlands län har redan den näst högsta arbetslösheten av länen och en omfattande ungdomsarbetslöshet. Någon avgörande vändning till det bättre för sysselsättningsläget i länet följde inte av Värmlandsdelegationens verksamhet. Riksdagen har redan avvisat en rad förslag till särskilda statliga åtgärder för att stimulera industriutvecklingen i Värmland. De nämnda senaste varslen innebär att sammanlagt drygt 1 200 arbeten försvinner i år i kommunerna Grums, Hammarö, Karlstad och Forshaga. Återverkningarna för den kommunala verksamheten i berörda kommuner blir förödande om de drabbade orterna inte får ersättningsjobb.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga industriministern:

1. Anser industriministern att den förvärrade situationen för industrisystemsättningen i Värmlands län påkallar särskilda statliga åtgärder?
2. Vilka åtgärder avser industriministern att vidta för att hindra en fortsatt utflyttning ur Värmlands län och med en sådan utflyttning sammanhängande följer för de berörda kommunerna?

den 17 april

1979/80:181 av Björn Körlof (m) till utrikesministern om förhandsinformation angående större utländska militära manövrar:

I ett säkerhetspolitiskt perspektiv är den del av Helsingforsdokumentet om säkerhet och samarbete i Europa som handlar om "förtroendeskapande åtgärder och vissa aspekter på säkerhet och nedrustning" av central betydelse. De deltagande staterna har utfäst sig att föranmäla sina större militära manövrar till andra deltagande stater enligt vissa principer. Den ovillkorliga utfästelsen gäller manövrar med mer än 25 000 man. För stater som delvis ligger utanför Europa (Sovjetunionen, Turkiet) gäller den endast om manövern hålls inom 250 km från gräns mot närmaste deltagande stat. Syftet anges vara att främja inbördes förståelse och att stärka förtroende, stabilitet och säkerhet samt att minska faran för väpnad konflikt och för missförstånd som kan väcka farhågor.

Utbyte av observatörer och föranmälan av större trupprörelser utgör andra förtroendeskapande medel som omnämns i slutdokumentet. De nämnda reglerna om föranmälan och möjligheten att inbjuda observatörer har efter hand i stort sett börjat tillämpas av båda sidor i enlighet med slutdokumentets bestämmelser.

Vid den första uppföljningskonferensen, i Belgrad 1977-1978, gjordes

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

Anmälan av interpellationer

Torsdagen den
17 april 1980

Anmälan av interpellationer

inga uttalanden om nya militära förtroendeskapande åtgärder eller rustningsfrågor.

Om frågor av detta slag kommer att tas upp vid den andra uppföljningskonferensen, som skall äga rum i Madrid 1980, kan ännu inte förutses. Det kan noteras att Atlantpaktens församling i november 1978 uttalade sig för att bl. a. ESK-dokumentets förtroendeskapande åtgärder skulle ges en "obligatorisk" karaktär.

Mot bakgrund av det anförda hemställer jag om att till utrikesministern få ställa följande frågor:

1. Är utrikesministern beredd att lämna en redogörelse för de hittillsvarande svenska erfarenheterna vad beträffar föränmälan av större militära manövrar samt vad beträffar utbyte av observatörer och föränmälan av större trupprörelser?
2. Avser regeringen att inför uppföljningskonferensen i Madrid ta initiativ till nya förtroendeskapande åtgärder som har betydelse även för vårt närområde?

1979/80:182 av *Göran Persson* (s) till statsrådet Britt Mogård om åtgärder för att förbättra invandrarelevernas situation:

För socialdemokratin är invandrarbarnens situation en utmaning, där det viktigaste är att förhindra att invandrarbarnen blir halvpråkiga och inte känner trygghet i någon kultur. Förskolan och skolan måste motverka de oroväckande tendenserna till skiktning mellan barn med olika bakgrund. Under andra hälften av 1970-talet har det allt tydligare framstått vilka långtgående effekter på samhällsutvecklingen invandringen till vårt land haft. Inte minst för förskolan och skolan har det gällt att finna nya vägar att tillgodose invandrarbarnens rätt till en trygg och rättvis utveckling.

De reformer på invandrarområdet som genomförts under senare delen av 1970-talet bygger alla på den socialdemokratiska regeringens förslag till riksdagen om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken. Ett exempel på hur dessa riktlinjer getts ett konkret innehåll är hemspråksreformen, som initierades av den socialdemokratiska regeringen 1976.

Hemspråksreformen har under de år den varit i kraft gett goda resultat. Dubbelt så många elever får nu undervisning i hemspråket som 1975. Även om framgångar kan konstateras kvarstår emellertid många frågor att lösa innan invandrarbarnen i förskolor och skolor kan uppleva en situation liknande den som de svenska barnen har.

När det gäller hemspråksundervisningen räcker det med att peka på den svåra lärarbristen och knappheten på läromedel på hemspråket. Också på elevvårdens område har invandrarbarnen en utsatt position. Det saknas t. ex. skolpsykologiska diagnosinstrument på dessa elevers hemspråk. Vidare talar sällan den elevvårdspersonal som skall ge dem hjälp och stöd det språk som invandraren använder. Svårigheterna förstärks av att invandrarna är koncentrerade till vissa kommuner, som har små möjligheter att själva ta fram material och anordna nödvändig utbildning/fortbildning.

Också när det gäller invandrarelevernas benägenhet att söka sig till gymnasiestudier är utvecklingen oroande. Endast ca 60 % av invandrareleverna går vidare till gymnasiestudier. Motsvarande tal för de svenska eleverna är 80 %. Ofta väljer invandrarna dessutom korta och yrkesinriktade utbildningar. De tvååriga linjerna och specialkurserna dominerar i elevernas val av studieväg. En av förklaringarna till detta förhållande är alltför dåligt utbyggd och för sent insatt syo. Det finns ett klart samband mellan dålig utbildning och arbetslöshet. Arbetsmarknadsstatistiken pekar på höga arbetslöshetssiffror bland invandrarungdomar.

Hemspråket, elevvården samt studie- och yrkesorienteringen är tre exempel på invandrarelevernas situation som de upplever som besvärlig. Mot denna bakgrund kunde många instämma i regeringsdeklarationens ord från oktober 1979: "Arbetet på att förbättra hemspråksundervisningen för invandrare skall fortsätta. Särskilda ansträngningar måste göras för att stödja invandrarungdomar i skola och arbetsliv." Dess värre har denna klara formulering inte motsvarats av någon handling från regeringens sida. Den budgetproposition som lämnades i januari var i det närmaste befriad från förslag till förbättringar för invandrareleverna.

Mot bakgrund av det besvärliga läge invandrareleverna befinner sig i och mot bakgrund av regeringsdeklarationens löfte vill jag fråga:

Vilka åtgärder och förslag tänker statsrådet ta initiativ till för att förbättra invandrarelevernas situation?

§ 18 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 17 april

1979/80:430 av *Rune Rydén* (m) till statsrådet *Georg Danell* om lantmäteri-taxan:

Lantmäteri-taxan är hög och den upplevs av många som alltför hög.

Avgiften för en genomförd avstyckning är 4 100 kr. om myndigheten sköter hela arbetet, och om det rör sig om flera tomter kostar det ytterligare 3 700 kr. per tomt fr. o. m. tomt nr 2.

Den 1 juli 1976 infördes en bestämmelse om sakersättning för fall där ansökan avvisas eller förrättningen inställs. Enligt nu gällande tariffer får en sökande vid inställd förrättning betala 30 % av fullt belopp vid ringa arbete och i övriga fall 60 %.

Det innebär att om förrättningen inte blir genomförd på grund av att avstyckning inte går att genomföra skulle en sökande betala antingen 1 230 kr. eller 2 460 kr.

Fastighetsbildningsmyndigheten kan vidare, i det fall förrättningskostna-den är mindre än 20 % av avgiften för genomförd förrättning, debitera en

Torsdagen den
17 april 1980

*Meddelande om
frågor*

lägre sakersättning, dock ej lägre än 10 % av densamma.

Statliga myndigheter bör inte ta ut avgifter som täcker mer än självkostnaderna, men i vissa fall verkar fastighetsbildningsmyndigheternas avgifter mer än väl täcka kravet på full kostnadstäckning.

Anser statsrådet att lantmäteritaxan ligger på en rimlig nivå samt att det är i överensstämmelse med svensk författningspraxis att avgift tas ut även om förrättning inte slutförs?

1979/80:431 av *Bertil Hansson* (fp) till justitieministern om ändrade bestämmelser beträffande tillägg av förnamn:

Det är inte ovanligt att svenska föräldrar, som adopterar barn från mer eller mindre avlägsna hemländer, önskar ge ytterligare förnamn till barnet i fråga, förnamn som kan underlätta barnets införlivande i en svensk kamrat- och syskonkrets.

Sker sådan komplettering av förnamn i samband med dop inom svenska kyrkan eller annat trossamfund, krävs inte att tillägget motiveras av föräldrarna, och inte heller uttas någon avgift. Det räcker med en enkel anmälan.

Om tillägg av förnamn önskas av föräldrar, som i stället för dop låter barnet vara med om s. k. barnvälsignelse – ganska vanligt i samfund med baptistisk dopsyn – krävs dels "särskilda skäl" för att tillägget skall medges av namnmyndigheten, dels erläggande av en avgift, f. n. 200 kr. Samma villkor gäller givetvis för de föräldrar som önskar komplettera barnets förnamn men avstår från religiös förrättning i samband med namngivningen (24 § namnlagen och 7 § namnförordningen).

Mot bakgrund av det som redovisats vill jag fråga justitieministern:

Vad ämnar regeringen göra för att eliminera nuvarande, bl. a. ur religionsfrihetssynpunkt, stötande bestämmelser beträffande tillägg av förnamn?

1979/80:432 av *Sten Svensson* (m) till jordbruksministern om åtgärder för att säkerställa trandansen vid Hornborgasjön, m. m.:

I ett frågesvar i mars förra året redovisade dåvarande jordbruksministern att statsmakterna skall arbeta på en långsiktig lösning för att säkerställa de ekologiska förutsättningarna för att bevara Hornborgasjöns roll som samlingsplats för tranor. Den bästa lösningen synes vara att återuppta en regelrätt odling av potatis på ett sätt som skulle motsvara förhållandena före 1971. Fältstudier visar att den föda som tranorna i första hand söker är den spillpotatis som de kan leta upp i föregående års odlingar. Antalet tranor vid Hornborgasjön har som bekant minskat påtagligt sedan man upphörde att odla potatis för sprittillverkning.

Frågan om att odla potatis i stor skala är åter aktuell sedan planerna på att lokalisera en anläggning för etanolframställning till Skaraborgs län aktualiserats. Därmed ökar möjligheterna för avsättning av potatis inom länet.

Med tanke på projektets regionalpolitiska betydelse och med hänsyn till

förutsättningarna att åstadkomma den önskvärda potatisodlingen vid Hornborgasjön är det angeläget att det snabbt kan bringas klarhet om när den planerade etanoltillverkningen i länet kan etableras.

1. Är jordbruksministern beredd att redovisa möjligheterna att påskynda en långsiktig lösning för att säkerställa förutsättningarna för trandansen vid Hornborgasjön?

2. Kan statsrådet ge besked om på vilken ort och vid vilken tidpunkt som det planerade etanolprojektet kan startas?

1979/80:433 av *Ulla Johansson* (s) till statsrådet Britt Mogård om fortbildningen i samlevnadsfrågor m. m.:

I budgetproposition 1979/80:100, bilaga 12, uttalas att fortbildningen i sex och samlevnad, jämställdhet, internationell förståelse och alkoholfrågor skall läggas in i personallagsutbildningen och uppföljningen av denna. Detta har skapat en viss oro ute i skolorna, då man befarar att denna viktiga fortbildning kommer att sättas i strykclass, särskilt som de totala resurserna för fortbildning är otillräckliga.

Med hänsyn till det anförda vill jag till statsrådet Mogård ställa följande fråga:

Kan statsrådet Mogård garantera att fortbildningen i sex och samlevnad, jämställdhet, internationell förståelse och alkoholfrågor inte kommer att minska i omfattning under kommande läsår?

1979/80:434 av *Per Olof Håkansson* (s) till arbetsmarknadsministern om Svenska musikerförbundets arbetsförmedlingsverksamhet:

Vilka initiativ avser statsrådet att ta för att säkerställa en fortsättning av den arbetsförmedlingsverksamhet som i dag drivs av Svenska musikerförbundet?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.34.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 123

Torsdagen den
17 april 1980

---

*Meddelande om
frågor*